

Násilí páchané na dětech v domácím prostředí

Bc.Marcel Varaďa

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Marcel VARAĎA**
Osobní číslo: **H128256**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Násilí páchané na dětech v domácím prostředí**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- vymezení základních pojmů, průvodních jevů a následků, které se dotýkají zadaného tématu;
- právní aspekty domácího násilí, právní ochranu obětí domácího násilí a role státních a nestátních institucí v tomto procesu;
- možnosti nápravy v kontextu se sociální pedagogikou.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný výzkum (kvantitativní, kvalitativní, smíšený) zaměřený na problematiku domácího násilí a syndromu CAN u dětí.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BECHYŇOVÁ, V. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. 1. vyd. Praha: IREAS, 2007, s. 229. ISBN 978-80-86684-47-5

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing 1995, s. 245 ISBN 80-7169-192-5.

ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 186. ISBN 978-80-7367-690-2

ŠPECIÁNOVÁ, Š. Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Vydání neuvedeno. Praha: Linde 2003, s. 160 ISBN 80-86131-44-0

VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 444 ISBN 80-7178-678-0

VYTOUŠOVÁ, P. Domácí násilí: informace a praktické rady pro ohrožené osoby). 3. vyd. Praha: MJF, 2009, s. 12. ISBN 978-80-8628-485-9

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Renata Oralová

Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012.

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Marcel Marada

Jméno, příjmení studenta

V Brně *10.3 2014*

Marada

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o domácím násilí, se zaměřením na jeho dětské oběti. Účelem teoretické části práce je podat ucelený pohled na problematiku domácího násilí. Práce poskytuje odpovědi na základní teoretické otázky, které se vztahují k dané problematice. Například, jaké jsou možné příčiny násilného chování v rodině, jaké formy domácího násilí jsou známy, charakterizuje pachatele domácího násilí a jeho oběť, kterou je v tomto případě dítě. Podává informace o legislativním rámci, který se snaží chránit oběti domácího násilí a poskytnout pomoc ve stavu nouze. Rovněž je zde zmíněno o institucích, které poskytují, v rámci nastaveného sociálního systému a platných právních norem, pomoc a ochranu před pachatelem domácího násilí. Samostatná kapitola je věnována současným možnostem preventivního působení, intervencí v případě zjištěného násilí a terapii, která zmírňuje již vzniklá traumata. Účelem praktické části práce je poskytnout hlubší pohled na danou problematiku prostřednictvím případové studie domácího násilí a provedeného rozhovoru s odborníky, kteří se v praxi setkávají s dětskými oběťmi násilí z dysfunkčních rodin.

Klíčová slova: domácí násilí, pachatel, oběť, dítě, rodinné prostředí, legislativa, instituce, prevence, intervence, terapie.

ABSTRACT

The thesis deals with domestic violence, focusing on his child victims. The purpose of the theoretical part of the thesis is to submit a comprehensive look at the issue of domestic violence. The work provides answers to basic theoretical questions that relate to the subject. For example, what are the possible causes of violent behaviour in the family, what forms of domestic violence are known, are characterized by the perpetrators of domestic violence and its victims, which in this case is a child. Provides information on the legislative framework, which seeks to protect victims of domestic violence and provide assistance in an emergency. It is also mentioned here about the institutions that provide, in the context of the social system and the applicable legal standards, assistance and protection against the perpetrators of domestic violence. A separate chapter is devoted to the contemporary possibilities of preventive action, intervention in case the violence and therapy that relieves the already created traumas. The purpose of the practical part of the thesis is to provide a deeper look at the issue through a case study of domestic violence and carried out an interview with experts who are in practice faced with child victims of violence from dysfunctional families.

Keywords: domestic violence, the offender, the victim, a child, family environment, legislation, institutions, prevention, intervention and therapy.

„Fyzické tresty jsou jako stará auta: znečišťují ovzduší, a proto patří do šrotu. Proč bychom měli do tohoto světa plného násilí ještě páchat další násilí na dětech, které jsme přivedli na svět?

Pokud přece jenom dojde k tomu, že vám „vyletí“ ruka, mluvíte o celé situaci s vaším dítětem a nešetřete slovy. Čím delší a pro dítě „únavnější“ bude váš monolog, tím spíše se příště podobné situaci vyvarujete.“

(PhDr. Tamara Cenková, úryvek z knihy: Jak přežít pubertu svých dětí.)

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Renatě Oralové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce. Také bych chtěl poděkovat své přítelkyni Janě Češkové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Dále prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Marcel Varaďa

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO SPECIFIKA.....	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU „DOMÁCÍ NÁSILÍ“	11
1.2 SPECIFIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	12
1.3 PŘÍČINY VZNIKU DOMÁCÍHO NÁSILÍ	14
1.4 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	17
2 SUBJEKTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ, PACHATEL A OBĚŤ.....	21
2.1 ŽENA JAKO PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ	21
2.2 MUŽ JAKO PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	22
2.3 DÍTĚ JAKO OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	23
3 ORGÁNY A INSTITUCE OCHRANY PRÁV DĚTÍ.....	27
3.1 KLÍČOVÉ KOMPETENCE POLICIE ČR A INSTITUT VYKÁZÁNÍ	27
3.2 ORGÁN SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	28
3.3 NEZISKOVÉ ORGANIZACE	29
4 DOMÁCÍ NÁSILÍ A SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	34
4.1 VNITROSTÁTNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZÁKONŮ TÝKAJÍCÍ SE OCHRANY PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM	34
4.2 DALŠÍ MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY	37
5 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ, PREVENCE, INTERVENCE A TERAPIE	39
5.1 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA DĚTI	39
5.2 PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	42
5.3 KRIZOVÁ INTERVENCE	48
5.4 MOŽNOSTI TERAPIE	54
II PRAKTICKÁ ČÁST	59
6 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	60
6.1 METODOLOGIE VÝZKUMU A JEHO CÍLE.....	60
6.2 ROZHOVOR S VEDOUcí PRACOVNICÍ SOCIÁLNÍHO ODBORU ÚŘADU MĚSTSKÉ ČÁSTI PRO PRAHU 6	61
6.2.1 Shrnutí výsledků rozhovoru na Úřadě městské části v Praze 5	68
6.3 ROZHOVOR NA KRAJSKÉM ŘEDITELSTVÍ POLICIE STŘEDOČESKÉHO KRAJE.....	69
6.3.1 Shrnutí výsledků rozhovoru na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje	77
6.4 PŘÍPADOVÁ STUDIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	79
6.5 ZPRACOVÁNÍ PŘÍPADOVÉ STUDIE	89
ZÁVĚR	98
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	101
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	106
SEZNAM PŘÍLOH.....	1077

ÚVOD

Rodinné vztahy tvoří významnou součást našeho života. Mnohdy má soužití v rodině jen pramálo společného s idealizovanými obrázky z kýchovitých televizních reklam. Soužití s některými členy rodiny může být doslova noční můrou. Násilí v rodinném kruhu není ojedinělým jevem, jak uvádí například A. Giddens, významný sociolog. K násilí „v rodinném kruhu“ dochází statisticky mnohem častěji než na ulici. Existuje tedy větší pravděpodobnost, že budeme zraněni či napadeni v prostředí našeho domova někým, koho důvěrně známe, než kdekoli jinde. Přesto se tento jev, který se odehrává za zavřenými dveřmi našich domovů, často podceňuje, i když je nejrozšířenější formou násilí vůbec a zároveň formou nejméně kontrolovanou.

V naší společnosti se situace kolem domácího násilí postupně zlepšuje. V devadesátých letech jakoby tento fenomén vůbec neexistoval. Až na přelomu milénia se situace začala postupně zlepšovat. O tématu domácího násilí se začalo otevřeně hovořit jako o zásadním společenském problému, který vyžaduje ze strany státu zvýšenou pozornost. Péče o oběti domácího násilí se ujaly neziskové organizace. Výsadní postavení a průkopnickou roli v boji proti domácímu násilí zaujalo občanské sdružení *Bílý kruh bezpečí*. Z iniciativy tohoto sdružení byla založena Aliance proti domácímu násilí, která připravila znění zákona na ochranu před domácím násilím, který byl v roce 2006 legislativními orgány přijat a nabyl účinnosti v roce 2007. Téhož roku začalo v praxi 15 intervenčních center poskytovat přímou pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Bílý kruh bezpečí se též podílel na školení policistů, soudců, pracovníků intervenčních center. I dnes stále hraje Bílý kruh bezpečí významnou roli v péči o osoby ohrožené domácím násilím, tak jako řada dalších nestátních neziskových organizací, které působí ve prospěch obětí domácího násilí.

Téma domácího násilí jsem si vybral, protože si myslím, že je to téma závažné, hodné pozornosti, snad i v souvislosti s mým vlastním životním příběhem. Sám pocházím z dysfunkční rodiny, kde se rodiče rozvedli a kde docházelo k častým sporům a hádkám. S odstupem času docházím na to, jak jsou důležité vztahy mezi rodiči a dětmi a jak zásadní roli sehrají v celém životě člověka. Cítím velkou zodpovědnost, která leží na bedrech každého rodiče při výchově a vedení dítěte.

Cílem diplomové práce je podat ucelený pohled na problematiku domácího násilí se zaměřením na děti jako oběti domácího násilí. Tato práce chce postupně odpovědět na základní teoretické otázky, které se pojí s domácím násilím. Například jaké jsou příčiny domácího

násilí, jeho formy a důsledky, které zanechává na dětech. Proč zůstávají oběti domácího násilí s agresorem, apod. Za důležitou považují oblast prevence domácího násilí, což je i předmětem studovaného oboru Sociální pedagogika, která se zabývá zejména výchovou a prevencí proti vzniku sociálních patologií.

Jednotlivé kapitoly teoretické části diplomové práce se budou postupně věnovat vymezení pojmu domácího násilí, podobám domácího násilí a jeho specifikaci. Dále se práce bude zabývat příčinami násilí v rodinném kruhu. Pojednává o pachatelích a obětech domácího násilí, se zaměřením na děti jako obětech násilí v rodině. V dalším textu se bude práce zabývat legislativním rámcem, který ošetřuje tuto oblast a institucím, které působí ve prospěch obětí domácího násilí. Teoretickou část bude uzavírat rozsáhlejší kapitola, která bude věnována dopadům násilí na dětech, možnostem prevence, intervence a terapie.

V praktické části bude proveden popis, interpretace a analýza znaků domácího násilí na základě konkrétního případu domácího násilí páchaného na dětech. Dále bude proveden rozhovor s odborníky, kteří se ve své praxi setkávají s případy násilného chování vůči dětem v domácím prostředí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO SPECIFIKA

V první kapitole se seznámíme s tematikou domácího násilí v obecné rovině. Přiblížíme si pojem domácího násilí, jeho specifika a formy násilného jednání.

1.1 Vymezení pojmu „domácí násilí“

Termín „*domácí*“ se používá proto, aby naznačil, že se násilí odehrává v osobním vztahu. Často k němu dochází mezi manželi nebo mezi lidmi, kteří spolu žijí. Ale je možné tuto definici rozšířit i na další rodinné vztahy. Pak také může existovat mezi partnery velmi těsný vztah, ale nežijí společně.

Domácí násilí je tedy možné vymezit jako násilí mezi navzájem spjatými lidmi, kteří spolu nemusí nutně sdílet společnou domácnost.¹

Termín „*násilí*“, je fyzické jednání, které se obecně považuje za násilné (fackování, rány pěstí, bití, pálení, kousání, kopání, škrcení atd.). V odborné literatuře se pro násilí páchané na dětech ustálilo označení *syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte - syndrom CAN*.

Definice *násilí* je popsána takto: „*Násilí znamená uplatňování síly, moci, převahy – jde o zneužití moci nad někým.*“ Uváděna je zejména v kontextu s násilím páchaným na dětech, kdy pro násilníka dítě představuje vhodný objekt. Dále je popsáno: „*Děti jsou fyzicky slabší, psychicky a sociálně nezralé a v mnoha ohledech na dospělých závislé.*“² Tedy v případě domácího násilí přímo na agresorovi. Rodina, je proto pro dítě místem jak vyhledávaného bezpečí, tak reálného nebezpečí, ve kterém mu násilí fakticky hrozí.

Fyzické násilí je součástí viditelných znaků násilí páchaného na dětech. Pro ilustraci jsou uváděny některé formy fyzického násilí, které popisuje ve své knize již zmiňovaná autorka Conwayová. Jsou to například: zamačkávání cigaret na kůži oběti, přinucení k požití drog, donucení být ve studené lázni atd. Dále vymezuje další formy fyzického násilí, které může mít sexuální charakter. Důležitý je zde prvek přinucení k jakékoliv formě pohlavního styku proti vůli oběti (přinucení k použití sexuálních pomůcek, k análnímu styku, přinucení

¹ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 14

² ŠPATĚNKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi. 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 123

k činnostem, které jsou ponižující, ke styku za přítomnosti jiných lidí, ke sledování pornografie atp.).

Nelze též opomenout, snad i závažnější formu násilí, které může napáchat nejvíce škody a tím je nefyzické násilí, citové týrání. Po fyzickém násilí zůstávají jizvy a modřiny, které se časem zahojí, ale *emocionální násilí* zanechává hluboké skryté rány, kterými oběť trpí celá léta a ovlivňují jeho schopnost vést plnohodnotný život. Obecně, *cílem* agresora, je získat nad obětí *moc a ovládat* ji.

K výše zmíněné definici pojmu domácí násilí je připojena diferenciací domácího násilí od rodinných krizí a incidentů. *Jsou popsána tři diagnostická kritéria:*

1. *Domácí násilí není vyprovokováno obětí.* Otázka zní: „Co předcházelo incidentu?“
2. *Domácí násilí není jednorázový akt.* Klíčové otázky jsou: „Kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní?“
3. *Pocit oběti.* Oběť domácího násilí má typické pocity, zejména strach z opakování násilí. Klíčové otázky jsou: „Jak reagujete, na co myslíte, jak se cítíte?“³

1.2 Specifika domácího násilí

Jaké lidi domácí násilí postihuje? Může se přihodit komukoliv, kdykoliv a bez závislosti na věku, povolání, společenském postavení či rase. Ve většině případů jsou oběťmi ženy (dle výzkumů až 96%). Také není rozdílu, zda se jedná o heterosexuální vztah či homosexuální. Například aktivistická skupina Stonewall vede již nějakou dobu kampaň za rozšíření právní úpravy týkající se domácího násilí i na homosexuály.⁴

Pro domácí násilí je charakteristické:

- Je pácháno doma, v soukromí, za zavřenými dveřmi, domov ztrácí svoji funkci zajištění bezpečí.
- Mezi aktéry panuje intimní vztah.
- Incidenty se opakují.
- Dlouhodobost – násilí má svoji historii.

³ MARKOVÁ, Eva; VENGLÁŘOVÁ, Martina; BABIAKOVÁ, Míra a kol. *Psychiatrická ošetrovatelská péče*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006, s. 178

⁴ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 39

- Násilí eskaluje, každý další útok je horší než předchozí.
- Stálé rozdělení rolí útočnick x oběť.
- Útoky proti lidské důstojnosti mají za cíl oběť sociálně izolovat a minimalizovat její sebevědomí.⁵

Domácí násilí se odehrává v cyklech. Epizoda násilí je následována obdobím pokání. Období pokání je obdobím slibů, že se agresor změní, lituje svého jednání a prosí o odpuštění. Nastává období klidu a smíření, vše se zdá být v pořádku, ale není. Napětí začíná narůstat, až dojde opět k násilí. Cyklus se opakuje a intervaly cyklu jsou různé.⁶

Odejít z takto páchaného násilí je nesnadné. Nejlepší doba pro opuštění vztahu s násilníkem je paradoxně v období líbánek, když je nejméně důvodů vztah ukončit.

Dalším výrazným specifikem je, že se *násilí* nedotýká malého počtu rodin, nejedná se o marginální vrstvy obyvatel, ale *jde napříč celým společenským spektrem*. Ani se nejedná o tzv. italská manželství. Při domácím násilí nejde o hádku, konflikt, ale o *prosazování moci*, což je zároveň další specifikum.⁷

Proč oběť domácího násilí zůstává s agresorem? Mezi tyto důvody lze zařadit:

- *Strach z odplaty*, což je doprovázeno vyhrůžkami i realizací výhrůžek agresora.
- *Silný citový vztah* k partnerovi. Mimo násilné epizody je dobrým partnerem.
- *Tlak rodiny nebo církve*. Silný tlak tradice v rodině či církvi nutí setrvat v násilném vztahu.
- *Starost o děti*, ze ztráty dětí, agresor vyhrožuje zabitím. Děti jsou v tomto případě záminkou pro setrvání ve vztahu.
- *Sebeobviňování*. Oběť si klade za vinu, že je příčinou násilí, že se musí změnit, aby vše ustalo.
- *Finanční závislost*. Příkladem může být žena na mateřské dovolené, život v kraji s vysokou nezaměstnaností, snížení životní úrovně atp.

⁵ ANDRŠOVÁ, Alena. *Psychologie a komunikace pro záchranáře v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 79

⁶ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 40

⁷ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2013, s. 25

- *Život bez domova.* Odstěhování z kraje svých rodičů a přátel může být důvodem pro setrvání v nepřijatelném vztahu.
- *Nedostatek informací* je překážkou pro rozhodné a včasné opuštění agresora.⁸

1.3 Příčiny vzniku domácího násilí

V této podkapitole se podíváme na příčiny domácího násilí. Oběť si často klade otázku, proč právě já? Proč nemůžu mít normální vztah, jako mají druzí? Často se snaží chování svého partnera omluvit, vysvětlit a najít příčinu.

Proč se někteří lidé chovají násilně a jiní ne, je obtížné vysvětlit. Příčiny násilného chování mohou být různé. Pro některé je násilí životním stylem, další jím reagují na stres, někteří mohou být dědičně predisponováni k násilí specifickou strukturou osobnosti.

Nejčastěji jsou zdroje násilného chování vysvětlovány následovně:⁹

- *Těžký stres či spolupůsobení několika stresujících okolností.* Některé stresory, zejména pokud jsou chronické, se mohou stát spouštěčem agrese.
- *Frustrace.* Příčina frustrace může být různá. Neuspokojivá práce, manželské soužití, nejasný životní cíl apod. Frustrace pak vyvolává hněv a pohotovost k agresi.
- *Ohrožení.* Anticipace hrozby, pocit ohrožení může vést k obrané reakci, násilnému chování.
- *Partnerské neshody.* Každý stres a jisté stereotypy v životě snáší různě. Někdo neagresivním způsobem usměrňuje napětí, jiní se uchylují k násilí.
- *Boj o moc.* Optimálně by se měli osoby sdílející společnou domácnost společně podílet na rozhodování, respektovat se a akceptovat. Násilí v tomto případě je vyjádřením vůle získat na druhou osobou moc a kontrolovat ji.
- *Vzory a modely chování.* Jestliže násilná osoba vyrůstala jako dítě v prostředí, kde bylo násilí „normální“, akceptovala ho a přijala za své.
- *Alkohol a drogy.* Alkohol může být příčinou násilí, odbourávající zábrany, obavy, strach z postihu. Nebo může být i omluvou, alibi, které stojí za násilným chováním.

⁸ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Planým od 1. 1. 2007.* Praha: Albatros, 2007, s. 60-74

⁹ LOVAŠ, Ladislav. *Agresia a násilie.* Bratislava: Ikar – Pegas 2010, s. 200

Zvláštní kategorií je tzv. patická ebrieta, kdy i velmi malé množství alkoholu může u predisponovaných jedinců spustit epizodu násilí.

- *Zdravotní indispozice.* Za násilí mohou tzv. systémové poruchy – nerovnováha elektrolytů, diabetes, hypoglykémie, anémie, urémie, popř. nutriční deficity.
- *Neurologické poruchy.* Které může vyvolat např. zranění hlavy, cévní mozková příhoda, epilepsie, demence, infekce centrálního nervového systému, apod.
- *Psychická onemocnění.* Různé psychózy a jiné psychické nemoci mohou být doprovázeny epizodami násilí nebo tendencí k násilí.
- *Poruchy osobnosti.* Rizikové jsou zejména ty poruchy osobnosti, které mají přímý dopad na chování k druhým lidem, především antisociální porucha osobnosti. Čírtková uvádí, že v souborech násilníků evidovaných soudně nebo viktimologicky bylo v mnoha studiích zjištěno vysoké procento výskytu poruch osobnosti, jejichž symptomy vykazovalo až 80 % násilníků zkoumaného vzorku.¹⁰
- *Velká tolerance společnosti vůči násilí.*¹¹ Toto je v neposlední řadě příčinou násilného chování stejně jako přesvědčení, že domov je věcí soukromou. Ať si doma každý dělá, co chce.

Autorka knihy o domácím násilí, *H. L. Conwayová* se jeho příčinami zabývá také velmi podrobně. Některé z nich jsou zde uvedeny:

Příčina je ve mně. Takto často myslí oběť domácího násilí. Myslí si, že agresora svým vlastním jednáním vyprovokovaly k násilí, že si snad ani jiné chování nezaslouží. Vysvětlují si tedy agresi tím, že nacházejí vysvětlení, příčinu v sobě. Kdybych udělala to a to jinak, nedošlo by k tomu, atd. Často za těmito vysvětleními je sám agresor, který se snaží svalit vinu za své chování na oběť. Agresor si najde cokoli jen, aby mohl svoji partnerku ponižít a udeřit. Za každým úderem stojí výmluva, násilník se tak *snaží zbavit odpovědnosti* za své jednání.¹²

¹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing 2008. s. 37

¹¹ VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: ProFem, 2004. s. 63

¹² CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 47-48

Příčinou je alkohol. Často tomu opravdu tak je. Dle studie odborného periodika British Medical Journal má 74 agresorů ze 100 problémy s alkoholem. *Alkohol přispívá a podporuje násilí*, což je všeobecně známo a dostatečně prokázáno. Může rovněž sloužit jako výmluva, například: „To jsem nebyl já, to ten alkohol“, atp. Alkohol agresí podpoří, uvolní zábrany, aby se násilné vlohy a pohnutky mohly plně projevit.¹³

Jednou z možných dalších příčin domácího násilí je *výchova ve společnosti* (mužský a ženský vzor, role, agresivní sporty či agresivní formy zábavy). Dle této autorky jsou zejména muži k násilí vychováváni. Násilné chování je prosazováno a medializováno. Neustálou propagací násilí se stává pro jejich konzumenty normou (například televizní zpravodajství války v Perském zálivu, apod.). Často již nedokážeme rozlišit co je fikce a co je realita.

Příčina domácího násilí je dána osobností agresora. Výzkumy ukazují, že mnoho agresorů má tyto vlastnosti: nízké sebevědomí, pocit neschopnosti, nedocení, víru ve stereotypní rozdělení rolí mužů a žen, žárlivost, nízký práh odolnosti na stresové situace. Nemalou roli může sehrát *výchova v rodině*, vzor jeho vlastní rodiny, kde rozhodující slovo má vždy muž a má zajistit slabou manželku. Pokud se tyto role prohodí, může nastat problém.

Příčina domácího násilí může být v rodinném prostředí. Jisté studie provedené v New Yorku ukázaly, že 80% agresorů bylo samo týráno nebo byli svědky takového týrání. Budoucí chování takto zkoušených dětí pak inklinuje k opakování vzoru ve své vlastní rodině, kdy se sami stávají pachateli násilí.¹⁴

Pro doplnění jsou předloženy *další rizikové faktory domácího násilí*, které bývají nejčastěji uváděny: nerovnost pohlaví, mladší věk (18-30), chudoba, odluka, kriminální kariéra, etnická příslušnost, nezaměstnanost, nesezdané soužití, základní vzdělání, násilí v kmenové rodině, předchozí útok nebo recidivující násilí v současném vztahu.¹⁵

Existují různé teorie, které se pokoušejí vysvětlit příčiny domácího násilí. Mezi ně patří, na počátku zkoumání, tzv. *jednofaktorové teorie*. Vysvětlují pouze biologické predispozice k agresivnímu chování, nevysvětlují však specifické situace domácího násilí. Dnešní odborná literatura se snaží o komplexnější pojmání agresivity. Agresivita, nikoli jen jako

¹³ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007.* Praha: Albatros, 2007, s. 49

¹⁴ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007.* Praha: Albatros, 2007, s. 54

¹⁵ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie.* Praha: Grada Publishing, a.s. 2013, s. 25

biologický produkt, instinkt, záležitost dědičnosti nebo vliv biodromálních procesů, jako je hladina serotoninu nebo testosteronu v krvi.¹⁶

1.4 Formy domácího násilí

V začátku snad jen jedna podstatná připomínka k domácímu násilí. Domácí násilí nelze zaměňovat s bojem či přestřelkám mezi partnery či jinými členy domácnosti, kde jsou síly vyrovnány a bojuje se na více frontách. Domácí násilí znamená nerovnováhu moci, kdy jeden partner záměrně a systematicky týrá toho druhého.

Jak bylo v úvodu naznačeno, cílem jakékoli formy domácího násilí je získat moc a vládnout takto nad svojí obětí.

V této části kapitoly budou více přiblíženy nejčastější formy domácího násilí, které je zejména pácháno na ženách. Ženy bývají nejčastější obětí domácího násilí. V průběhu další kapitoly se zaměříme více na děti, jako obětí domácího násilí.

Jako nejčastější *formy domácího násilí* bývají uváděny:

- *Ekonomické týrání* - znamená upírat peníze, přivlastňovat si cizí peníze, bránit výdělkem peněz a být tak ekonomicky závislý či brání příspěvků na dítě, určené k výživě dítěte. Výsledkem takového jednání dochází k mnohdy k problémům v oblasti vlastního stravování, ošacení ženy a dítěte. Je to takové týrání, které může vést k razantnímu úbytku na váze a ponížení, žebrání. Stávají se též případy, kdy manžel vydělané peníze své ženy propije nebo prohraje při hazardních hrách. V tomto případě se může jednat nejen o měsíční příjmy, ale i o rodinné úspory a nemovitý majetek. Existují i rafinované případy ekonomického týrání, které jsou jen zástěrkou pro fyzické týrání a ponižování. Opět zde narážíme na touhu po moci a ovládnutí prostřednictvím ekonomické závislosti a jeho realizaci. Nedostatek peněz dostává ženu a dítě do závislosti na manželovi a pod jeho kontrolu. Často vede až k izolaci, což je jen další z forem domácího násilí.¹⁷
- *Sociální izolace* - znamená absolutní uzavření rodiny, zákaz styku s příbuznými a přáteli, zákaz vycházení, telefonování, rozhodování o tom, co je a co není vhodné.

¹⁶ LOVAŠ, Ladislav. *Agresia a násilie*. Bratislava: Ikar, 2010, s. 51-52.

¹⁷ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 18

Vyčerpávající dohled nad životem. Zákaz sledování televize, rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoliv zájmů.¹⁸

Cílem je izolovat od všeho co je mimo domov, aby měl agresor více prostoru uplatňovat své požadavky, potřeby. Opět izolace dává prostor agresorovi k manipulaci s obětí, s jejím sebevědomím. Názor na sebe sama se mění pod tlakem jednostranné sugesce. Oběť nemá prostor srovnání názorů z „druhé strany“. Hlavním problémem izolace je tedy strach z pomsty, odvety, v případě odhalení akce směrem k osvobození.

- *Zastrašování* - je stejně účinné, jako násilí samotné, pokud se týká ovládnutí druhého. Stačí pouhé gesto, rituál nebo symbol. Tento jemný signál je oběti zaregistrován, zakódován a oběť raději uposlechne, než by došlo k násilí. Je používáno výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání vraždy dětí nebo partnerky, vlastní sebevraždy, odnětím dětí, uzavřením partnerky do blázince.¹⁹
- *Citové vydírání* - permanentní nadávky, kritizování, sekýrování, vyvolávání pocitu viny za situaci, popírání faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“, občasným poskytováním laskavosti, odpíráním pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobou.
- *Využívání dětí* - agresor ženu nutí, aby se kvůli dětem cítila provinile. Posílá jí po dětech zprávy, využívá návštěvy k tomu, aby ji obtěžoval, nebo ji hrozí, že děti odveze pryč.
- *Zlehčování, popírání a obviňování* - agresor týrání zlehčuje, nebere znepokojení ženy jeho chováním vážně. Říká, že k ničemu nedošlo a přesouvá odpovědnost za agresivní chování na ženu, tvrdí, že za to může ona sama.
- *Uplatňování mužských privilegií* - agresor s ženou zachází jako se služkou. Činí všechna velká rozhodnutí. Chová se jako pán domu. Je tím, kdo definuje mužské a ženské role. V podstatě omlouvá své chování tradičním postavením muže v rodině.

¹⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2013, s. 24

¹⁹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2013, s. 24

Legitimizuje své chování, má právo se tak chovat, vždyť je muž. Žena má povinnost se podvolit.²⁰

Nyní si přiblížíme uplatňované formy násilí páchaného na dětech. V odborné literatuře se pro násilí páchané na dětech ustálilo označení *syndrom táraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, tedy ve zkratce – syndrom CAN*. Syndrom CAN v sobě zahrnuje:²¹

- *Fyzické násilí* - je aktem, jehož následkem jsou zranění různé intenzity. Jedná se o modřiny, odřeniny, lysiny po vytrhávání vlasů, řezné, sečné a bodné rány, známky pálení např. cigaretou a mnohé další.
- *Sexuální násilí* - představuje zneužití fyzické nebo psychické převahy vůči dítěti ze sexuálních důvodů. Patří sem též využívání dětí k pornografii nebo prostituci. Mezi nejnapadnější znaky patří: bolesti hlavy, břicha, odřeniny nebo krvácení v oblasti vnějších rodidel a na zadečku, ranky nebo oděrky v ústech. Dále sem patří intenzivní autoerotika nebo flirtování, předvádění sexuálního násilí na hračkách apod.
- *Psychické násilí (citové, emocionální týrání)* - zahrnuje ignorování dětí, izolace, terorizování, neustálé kárání, devalvování (často i druhého rodiče), až nemožné nároky na dítě (např. ve škole). Důsledkem je pak např. zadržování řeči, koktání, psychosomatické reakce (bolesti hlavy, břicha, respirační psychosomatické problémy), ustrašenost, nervozita, malá sebedůvěra, netypická, přehnaná obava před důsledky různého chování, lhaní.
- *Zanedbávání* - rozumíme jím chronický nedostatek podnětů nezbytných pro normální, zdravý fyzický a psychický vývoj dítěte.
- *Systémové týrání (tzv. druhotné ponižování)* - je týrání působené systémem. Dunovský to shrnuje slovy: „*Jde v podstatě o to, že dítě je takovýmto systémem péče poškozováno, ač by mu mělo být ku prospěchu.*“²² Mezi formy systémového týrání patří např. opakovaná nadbytečná lékařská vyšetření, zanedbávání či špatná péče v kolektivních zařízeních (jesle, mateřská škola, základní škola, dětský domov apod.), patří sem rovněž nedostatek objektivnosti v hodnocení případů ze strany soudů či orgánů

²⁰ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 18

²¹ ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 125

²² DUNOVSKÝ, Jiří, DYTRYCH, Zdeněk, MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, 1995, s. 186

sociálně právní ochrany dětí, kdy dojde např. k oddělení dítěte od rodiny v případech, kdy to není nevyhnutelně nutné apod.

2 SUBJEKTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ, PACHATEL A OBĚŤ

U většiny kriminálních jevů převažují podrobné informace o pachatelích nad letnými poznatky o jejich obětech. U domácího násilí je tomu naopak. Zatím víme daleko více informací o obětech domácího násilí než o jeho pachatelích. Momentálně neexistuje žádná výzkumně a empiricky zajištěná typologie pachatelů domácího násilí. I přes tyto jasné ukazatele bude v dalších odstavcích pojednáno o pachatelích domácího násilí a jejich obětech. Vodítkem přitom budou informace dostupné v odborné literatuře, která se dotýká fenoménu domácího násilí.

2.1 Žena jako pachatel domácího násilí

Ženy jako násilné osoby, by se neměly podceňovat. Dokážou být stejně kruté jako muži prakticky ve všech druzích a typech domácího násilí. Lze se domnívat, že muži mohou být napadáni stejně často jako ženy, jen je obtížné získat pro toto tvrzení empirická data. Proto „oficiální“ statistiky jsou velmi mírné, hovoří o 2-5% případů.²³

Empirický výzkum této problematiky se začíná teprve rozvíjet, spolehlivá data zatím neexistují, jak uvádí Špaténková a dodává, že to není způsobeno pouze tím, že by snad bylo bráněno provedení výzkumu feministickým hnutím, který se zabývá pouze násilím na ženách, ale rozvoj výzkumu též záleží na odvaze mužských výzkumníků překonat tabuizované mužské zkušenosti.²⁴

Odborná literatura uvádí, že násilí ženy se odehrává buďto v sebeobraně, což je dle provedených výzkumu v devadesátých letech minimum, nebo je žena původcem agrese. Často pod vlivem dlouhodobého týrání ze strany partnera, jak uvádí např. A. Brownová. Výzkumy provedené v devadesátých letech prokázaly, že fyzické napadení ze strany žen je téměř shodné s mužskými. Stets a Straus uvádějí, že hodně párů má tendenci chovat se navzájem násilně. Rozdělení rolí na násilnou osobu a osobu ohroženou neexistuje. Naopak se tyto role neustále mění. Také podoby násilí žen doznávají jistých změn. Z obvyklejšího psychického a emocionálního násilí se dostává až do polohy fyzického násilí. Tuto tenden-

²³ ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 65

²⁴ ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2.vyd., 2011, s. 134

ci lze pozorovat v případě nejen domácího násilí, ale i u jiných typů násilí páchaného ženami.²⁵

Hasterová ve svých výzkumech odhalila jisté difference v násilí mezi ženami a muži. Difference byly prokázány zejména co do intenzity a povahy použitého násilí. Muži se dopouštějí násilí na ženách v jednotlivých případech opakovaně, ženy jen zřídka. Intenzita a frekvence násilí páchaného muži je razantnější a závažnější. I v povaze násilí lze doznat jistých nuancí. Muži volí častěji jako prostředek násilí sexuální obtěžování, i častěji ženy více fyzicky napadají. Ženy raději ničí vlastní majetek a používají zbraně.²⁶

Průzkumy z konce 20. století poukázaly na to, že ženy mohou být násilnými osobami, dokonce i velmi násilnými a že jejich chování má závažný dopad na osoby ohrožené domácím násilím. Představa ženy jako násilníka nám připadá nezvyklá a nekoresponduje s tradičním pojetím ženské role, ať už se dopouští násilí na muži, rodičích či jiných osobách.

2.2 Muž jako pachatel domácího násilí

Domácí násilí prochází celým sociodemografickým spektrem, to znamená, že není závislé na věku, vzdělání, profesi, ekonomické situaci, vyznání, národnosti a jiných aspektech. Pachatelé domácího násilí jsou jak lidé bez vzdělání, tak i lidé vysokoškolsky vzdělání odborníci.

Dle zkušeností z praxe i nejrůznějších průzkumů je nejčastějším pachatelem domácího násilí v našich sociokulturních podmínkách, jak je prokázáno, z 95 % muž, bez ohledu na vzdělání, které může končit i smrtí oběti.²⁷

Z výše uvedeného výskytu domácího násilí je zřejmé, že pachatele domácího násilí lze jen obtížně kategorizovat. Čermák popisuje *tři základní typy násilníků*, které charakterizoval na základě výpovědi týraných žen.

- *Emocionálně reaktivní typ.* Tento typ násilníka je velmi častý. Zpravidla se jedná o člověka s nižším vzděláním, který se vyznačuje zvýšenou impulzivitou a sníženou

²⁵ ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 67

²⁶ ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 67

²⁷ HUBINKOVÁ, Zuzana a kol. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, s. 215

mírou volních vlastností. Snadno se nechá vyprovokovat a agresivní reakce u něj vzniká jako odpověď na vnější podnět, který vyhodnotí jako útok nebo domnělou křivdu. Špatně kontroluje své emoce a chování. Pro partnerský vztah je nezpůsobitý, potřebuje manželku podřízenou, kterou je možné snadno ovládat.

- *Instrumentální typ násilníka.* Je jím často člověk s vyšším vzděláním, kterého oběti popisují jako muže dvou tváří. Na jednu stranu je laskavý, ohleduplný a milý, na druhou stranu vzápětí tuto polohu vystřídá hrubé násilí. Svě jednání podle potřeby dokáže ovládat. Násilný bývá pouze v rodinném kruhu, zatímco v zaměstnání anebo mezi přáteli bývá vyhledávaným společníkem. Násilí používá jako *instrument* k uspokojení svých potřeb. Má neomezenou moc a potřebu ovládat druhé lidi. Svě oběti si vybírá a agresivní scény sám inscenuje.
- *Násilník nadměrně kontrolující své agresivní impulsy.* Jedná se o člověka, který nedokáže vhodným způsobem odreagovat své negativní emoce. Dlouhou dobu se tyto negativní emoce hromadí, až je v určité chvíli neudrží a vybuchne. Okolí je z této reakce zaskočeno, protože ho takového neznají. Po takovém to afektu se chování vrací k normálu a „násilník“ se vrací ke svému normálu.²⁸

Je nesporné, že *důležitý vliv na rozvoj domácího násilí má prostředí, ve kterém násilná osoba vyrůstala jako dítě.* Praxe ukazuje, že pachatelé domácího násilí ve větší míře pocházejí z rodin, kde násilí bylo běžným způsobem komunikace a řešení konfliktů.

2.3 Dítě jako oběť domácího násilí

Podle výzkumu, v 84% rodin s domácím násilím, žijí děti. V rodinách, kde k násilí dochází, *jsou děti jeho svědky až v 95 procentech případů.*²⁹ Bohužel 40 až 60 procent otců, kteří jsou násilní ke svým partnerkám, týrá i své děti. Tyto děti jsou psychicky týrány, fyzicky napadány přímo svým otcem nebo při obraně matky. Spíše vidíme vyžadování poslušnosti, velmi přísnou výchovu, znevažování druhého rodiče. Dětská svědectví násilí jsou často traumatizujícím zážitkem na celý život. Přesto se u násilí v ČR nepohlíží v praxi úřadů a soudů jako na nic závažného. Evropský parlament, v usnesení ze dne 16.1.2008, žádá členské státy, aby na děti, které byly svědky domácího násilí, pohlížely jako na *oběti trestného činu.* Přesto se na přítomnost dětí u násilí v ČR v praxi úřadů a soudů vždy ne-

²⁸ ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti. 1.vyd.* Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999, s. 200

²⁹ Sociologické sondy ROSA, o.s., (2005-2009), www.rosa-os.cz

přihlíží. Většinou není považována za přitěžující skutečnost, někdy dokonce není ani překážkou střídavé péče o dítě. Děti jsou tak orgány péče o děti proti své vůli nuceny ke styku s násilným rodičem, a to často i v situaci, kdy se s matkou skrývají v utajeném azylovém domě z důvodu ohrožení života a zdraví, byť orgány sociálně právní ochrany dětí mají povinnost zaměřovat se na děti ohrožené domácím násilím a hájit jejich zájmy (zákon 134/2006 Sb.). Ve zprávách, posudcích a rozsudcích se hovoří pouze „o konfliktech v rodině“, svědčí to o nepochopení domácího násilí a jeho důsledků na oběti, na ženy, ale i na děti, které jsou svědky domácího násilí.³⁰

Dítě, které je přítomno násilí mezi rodiči, rozhodně není žádným nezaujatým pozorovatelem, jehož se násilí mezi rodiči netýká, pokud samo není fyzicky napadeno. Podle světové zdravotnické organizace lze takovéto dítě považovat za týrané. Je nepochybné, že život v rodině, kde se násilí stalo normou, negativně poznamená jeho psychosociální vývoj. Je tedy na místě mluvit o dětech jako obětech domácího násilí, nikoliv jen jako o pouhých svědcích.³¹

Podle sociologických průzkumů, realizovaných v prvním desetiletí 21. století, v osmi případech z deseti, se nezletilé dítě stává svědkem násilí mezi rodiči. Pro dítě je násilí mezi rodiči zpravidla vždy těžkým traumatickým zážitkem. I v tomto případě jsou děti obětí domácího násilí. Odborná literatura rozlišuje pojmy **přímé** a **nepřímé viktimizace**.³²

Přímá viktimizace. Dítě je přímou obětí domácího násilí, jestliže je proti němu ze strany násilného rodiče, popřípadě blízké osoby směřováno fyzické, psychické nebo sexuální násilí. Dále se jedná o dítě, na němž byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost či mravní vývoj dítěte nebo je podezření ze spáchání takového trestného činu. Jedná se o trestné činy týrání svěřené osoby, zanedbávání povinné výživy, ohrožování výchovy dítěte, popř. pohlavní zneužívání.³³

³⁰ VAVROŇOVÁ, Marie: Kulatý stůl v rámci projektu České ženské lobby Prosazování genderové rovnosti během českého předsednictví EU., Parlament ČR, 5. 3. 2009

³¹ BEDNÁŘOVÁ Zdeňka a kol. *DOMÁCÍ NÁSILÍ. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Praha: Acorus, 2009, s. 35.

³² ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence.* Praha: Portál, 2011, s. 120

³³ Metodické doporučení k postupu orgánů sociálně právní ochrany dětí v případech domácího násilí, MPSV ČR, 2010, s. 2, 15

Nepřímá viktimizace. Dítě je nepřímou obětí domácího násilí, jestliže je přítomno domácího násilí, k němuž dochází mezi rodiči, nebo mezi jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte. Nemusí být očitým svědkem, i tak může být jeho příznivý citový, rozumový a mravní vývoj ohrožen.³⁴

Lze tedy konstatovat, že děti, ať již jako přímé, či nepřímé oběti (svědci) domácího násilí, vykazují stejné symptomy jako děti se syndromem týraného a zneužívaného dítěte, tj. se syndromem CAN.

Vlivy sociálního prostředí v případech domácího násilí páchaném na dětech

Všechny případy, ve kterých je dítě jako oběť násilí, se nedějí ve vzduchoprázdnu, ale v určitém sociálním prostředí, které může takovéto jednání podpořit nebo mu zabránit. Sociálním prostředím je míněna primárně rodina, v dalším vývoji na jedince působí další výchovné instituce, jako škola, spolužáci, vrstevnické či zájmové skupiny, sdružení. Což se děje v průběhu života nepřetržitě. Neustále jsme pod vlivem nějakého působení prostředí.

V kontextu výchovného působení prostředí na vývoj jedince je citován pan profesor Kraus:

„Dnes již nikdo nepochybuje o tom, že prostředí, do kterého se rodíme, ve kterém vyrůstáme a žijeme, v nás zanechává zřetelné stopy a v nějaké míře (individuální a závislé na dalších okolnostech) nás poznamenává a ovlivňuje.“³⁵

Zejména podstatný je *vliv rodinného prostředí*, které je primárním prostředím při formování osobnosti jedince, jeho návyků, postojů, vzorců chování apod.

V tomto kontextu se nabízí slova známé autorky, inovátorky v oblasti koncepce sociální pedagogiky, Zlatici Bakošové, podle které:

„Výchovné prostředí rodiny je jakýsi model výchovy, jako způsob interakce rodič – dítě, který napovídá, jaký typ pozice v rodině převládá (akceptace, láska, odmítnutí, náročnost, starostlivost, týrání, odměny, tresty).“³⁶

³⁴ Metodické opatření Ministerstva Zdravotnictví ČR, nebo Usnesení vlády ČR č. 1139/2008 k Národní strategii prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018.

³⁵ KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk - prostředí - výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vydání, Brno: Paido, 2001, s. 103

³⁶ BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. 3. vydání, Bratislava: Public promotion, s.r.o., 2008, s. 96.

V rámci dané rodiny dochází k přenášení vzorců chování, bohužel i násilných. Bité dítě tak může bít své sourozence, spolužáky a často se i v rodičovské roli uchyluje k násilným výchovným praktikám. Pokud to dítěti není sděleno včas, neví, že toto chování je nepřijatelné. Je to pro něj běžná součást rodinného života.

V důsledku dlouhodobé přítomnosti dítěte při incidentech domácího násilí se u dítěte mohou objevit závažné psychické poruchy, např. stresová reakce, krizové a posttraumatické stavy či deprese (více v páté kapitole, která pojednává o důsledcích domácího násilí).

3 ORGÁNY A INSTITUCE OCHRANY PRÁV DĚTÍ

Tato kapitola bude pojednávat o institucích (státních a nestátních), které působí v oblasti ochrany proti domácímu násilí. Do této kategorie spadají instituce jako: Ministerstvo vnitra ČR, Policie ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Soudy, Státní zastupitelství, Probační a mediační služba, Orgán sociálně právní ochrany dětí, příspěvkové organizace – centra sociálních služeb, krizová a intervenční centra či nestátní neziskové organizace. Pro účely diplomové práce bude zmíněno pouze o činnosti některých z nich.

3.1 Klíčové kompetence Policie ČR a institut vykázání

Úkoly, povinnosti a oprávnění jsou stanoveny zejména zákonem o Policii České republiky (Zákon č.273/2008 sb., o Policii ČR). Jejím úkolem je předcházet trestné činnosti, chránit bezpečnost osob a majetku. Zásah do práv a svobod osob, vůči nimž policejní úkon směřuje, nesmí překročit míru nezbytnou pro dosažení účelu sledovaného úkonem. Mezi další povinnosti policie patří podpora, péče a pomoc obětem trestných činů a zmírňování následků trestných činů. Toto je pouze nástin povinností policistů v souladu s výše zmíněným zákonem o Policii ČR.

Klíčovou kompetencí v souvislosti s domácím násilím je právní *institut „vykázání“*³⁷, které opravňuje příslušníky policie k vykázání násilné osoby ze společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu 10 dnů ode dne jeho provedení, lze li důvodně předpokládat, zejména s ohledem na předcházející útoky, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti.³⁸

Pokud dochází k násilí v rodině či ve vztahu a trvá li delší dobu, frekvence napadení se stupňuje a dopady útoku jsou stále závažnější má oběť těchto útoků právo zavolat na tísňovou linku 158³⁹, kde je povinnost policie intervenovat, dostavit se na toto tísňové volání (do bytu, hotelu, chaty – důležitý je osobní vztah), kde ve většině případů je násilné jednání přerušeno a násilná osoba vykázána. Dále vykázaná osoba je povinna opustit vymezený

³⁷ Hlava VII. § 44-47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

³⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo! Právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 7.vyd. ProFem, 2012, s. 13

³⁹ V souvislosti s tím může oběť domácího násilí podat na násilnou osobu trestní oznámení dle § 215 trestního zákona, který hovoří o týrání osoby blízké, žijící ve společném bytě nebo domě.

prostor, zdržet se vstupu do tohoto prostoru, zdržet se styku s ohroženou osobou a vydat klíče od společného obydlí.

Ve lhůtě vykázaní vedou první kroky oběti domácího násilí do *intervenčního centra*, kde je poskytnuta zejména psychologická podpora, jakož i další informace o možnostech rozhodování o následných životních krocích a rovněž kontakty na jiné pomáhající služby.

V případě zranění má rovněž police povinnost zajistit lékařské ošetření. Zde je důležité pro zraněnou osobu zajistit si lékařskou zprávu. Pokud zdravotní stav nedovoluje pečovat o nezletilou osobu, uvědomí policie orgán sociálně právní ochrany dětí, který zajistí potřebnou péči v širší rodině nebo jinak. V tomto případě, kdy je v péči napadeného nezletilé dítě je též povinností policie doručit úřední záznam o vykázaní orgánu sociálně právní ochrany dětí. Policie má rovněž kontakty na poradenská a krizová centra i azylová zařízení, v případě kdy není možné s násilníkem nadále setrvávat ve společném obydlí či bytě.

Vykázaná osoba má rovněž svá oprávnění, celý tento proces se řídí již zmíněným zákonem o Policii ČR, ale i dalšími platnými právními předpisy a normami (např. občanský soudní řád, zákon o sociálních službách, ustanovení trestního zákona aj.).

Obecní policie zasahuje rovněž v případech domácího násilí. Ohrožená osoba může zavolat na *linku tísňového volání číslo 156*, kde sdělí podrobnosti důležité pro vyhodnocení případu, dle postupů Obecní policie. Cílem je zvážit nutnost přivolání hlídky Policie ČR.

3.2 Orgán sociálně právní ochrany dětí

Orgán sociálně právní ochrany dětí, dále jen OSPOD, je jednou ze státních institucí, která na základě svých oprávnění a povinností, které ji ukládá zákon⁴⁰, má přispívat k zajištění ochrany a bezpečí ohrožených osob a jejich dětí. Již v §1 zákona je vymezeno, co se rozumí pod pojmem sociálně právní ochrana. Jde zejména o působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, o ochranu zájmů dítěte a o ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu. Pokud není dodržována sociální ochrana práv dítěte má stát právo intervenovat i do rodinných vztahů. Otázka míry intervence musí vždy vycházet ze zásady, že *je jednáno v zájmu dítěte*. Zároveň by měl být uplatňován princip adekvátnosti zásahu, tak aby nedošlo k nepřiměřenému narušení rodinného prostředí dítěte.⁴¹

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ KEJDOVÁ, Miroslava; VAŇKOVÁ, Zdeňka. *Právo a sociální politika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 171

S případy domácího násilí se dostávají do kontaktu pracovníci OSPOD prostřednictvím Policie ČR, která zasahuje u incidentu domácího násilí, a která je povinna podat informaci pracovníkům OSPOD, jestliže zjistí přítomnost dětí, které žijí ve společné domácnosti, spolu s pachatelem domácího násilí. Dále v rámci vlastních šetření prováděných při výkonu činnosti nebo od občanů, kteří mohou být svědky domácího násilí, popřípadě dalších institucí, které se mohou dostat do kontaktu s případy domácího násilí jako první (zdravotnická zařízení, justice, nestátní neziskové organizace apod.).⁴²

Dále je OSPOD opatrovníkem v soudních řízeních o úpravě poměrů k nezletilým dětem jako je výchova či výživa, vyhledává ohrožené děti, je zodpovědný za preventivní opatření v rodinách, zprostředkovává náhradní rodinnou péči a vypracovává pro soud posudky a doporučení (např. aby byla nařízena výlučná nebo střídavá péče o dítě, apod.). Orgánem sociálně právní ochrany dětí jsou: obecní úřady, obecní úřady obce s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí.⁴³

Tisková zpráva z června 2012 hovoří o novele zákona č.359/1999 Sb. Novela zákona o sociálně právní ochraně dětí si klade za cíl uvést do praxe základní principy ochrany práv dětí. Podle těchto principů jsou nejlepším prostředím pro dítě rodinné prostředí. Institucionální péče by měla být poslední možností. Přednost má vždy náhradní rodinná péče. Výkon sociálně právní ochrany dětí je nutné profesionalizovat, využívat moderních vědeckých poznatků a metod sociální práce. Novela klade důraz na prevenci a včasnou pomoc ohroženým rodinám.

3.3 Neziskové organizace

Pomoc obětem domácího násilí poskytovaly nestátní neziskové organizace již od 90. let. Od roku 2007 byla v jednotlivých krajích ČR zřizována *intervenční centra*, jako doplněk zákona o vykazání a součást zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jejich zřizování bylo plně v kompetenci krajů. Nestátní neziskové organizace poskytující pomoc obětem násilí se v roce 2007 registrovaly k poskytování sociálních služeb podle zákona 108/2006

⁴² DOMÁCÍNÁSILÍ.CZ [online]. *Domácí násilí v Agendě OSPOD*. Bílý kruh bezpečí, © 2013 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/manual%20OSPOD.pdf>

⁴³ KOORDONA - koalice organizací proti domácímu násilí. *Dopady domácího násilí na děti a právní úpravy*. Sdružení Koordona, © 2007 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z: <http://www.koordona.cz/domacinasili/legislativa/12-dopady-domaciho-nasili-na-deti-a-pravni-upravy.html>

Sb., o sociálních službách (dle tohoto zákona jsou při těchto organizacích provozovány azylové domy, poskytováno odborné poradenství, krizová a telefonická krizová pomoc). V následujících odstavcích bude zmíněno o činnosti některých nestátních neziskových organizací v boji proti násilnému jednání a k ochraně týraných a zanedbávaných dětí.

Občanské sdružení *Fond ohrožených dětí* (dále jen FOD) pomáhá týraným dětem i jinak sociálně ohroženým, se zaměřením na terénní sociální práci a sanaci rodin.⁴⁴ Dále FOD provozuje azylové domy pro rodiny s dětmi a mládež bez domova. FOD poskytuje hmotnou pomoc náhradním i vlastním rodinám, se snahou o zlepšení legislativy a praxe na úseku ochrany dětí. Projektem FOD je Klokánek, jehož cílem je nabídnout dětem místo ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči a usilovat o to, aby došlo v co nejkratší době, ve spolupráci s OSPOD, k sanaci rodiny, aby se tak mohlo dítě vrátit domů, do své vlastní rodiny. Pro rozvoj projektu Klokánek a rozšíření kapacity zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, byla zřízena služba dárcovské sms, jehož výtěžek je použit pro tyto účely.⁴⁵

Sdružení SOS dětské vesničky je nestátní nezisková organizace, která pomáhá ohroženým rodinám v péči o své děti a poskytuje kvalitní alternativní péči opuštěným dětem, které nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině. V současné době jsou v ČR tři SOS vesničky. SOS dětské vesničky jsou pověřenou osobou v oblasti pěstounské péče dle zákona č. 359/1999 Sb., který ukládá pěstounům mít uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče s pověřenou osobou. Provádí výběr vhodných pěstounů, kteří po úspěšném absolvování vstupních procedur mají možnost stát se „tetou“ v SOS dětských vesničkách nebo po zralé úvaze může dojít k adopci či osvojení.⁴⁶

Nadace Naše dítě pomáhá dětem od roku 1993. Hlavním cílem je pomoc týraným, zneužívaným, handicapovaným (mentálně i fyzicky) a opuštěným dětem, které jsou v obtížné životní situaci, formou přímé finanční podpory (grantů), osvětové činnosti (publikace, letáky, pořádáním kampaní) a prosazováním legislativních úprav směřujících ke zlepšení systému ochrany dětí. Získané finanční prostředky nadace rozděljuje prostřednictvím grantů,

⁴⁴ Sanace rodiny je jedním z nástrojů podpory rodičů, kteří péči o dítě zvládají obtížně, důsledkem bývá neprospívání dítěte (neuspokojování tělesných, citových potřeb, zanedbávání zdravotní péče).

⁴⁵ FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ [online]. *O týrání. Oznamovací povinnost. FOD KLOKÁNEK*, © 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/tyrani.htm>

⁴⁶ SOS DĚTSKÉ VESNIČKY [online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/nase-cinnost/sos-detske-vesnicky/>

kteřé jsou posléze rozděleny organizacím, které vyhrají v grantovém řízení, se svými projekty. Přidělené finanční prostředky jdou například na provoz asistentů ve třídě pro handicapované žáky nebo na provoz azylového domova pro matky s dětmi v tísní, které jsou ohroženy domácím násilím či v jiné tíživé sociální situaci, ztráty domova apod.⁴⁷

Dětská krizová centra (DKC) jsou určena zejména dětem ohroženým syndromem CAN a CSA. Poskytují komplexní péči o dítě (diagnostická, intervenční, terapeutická a rehabilitační). Významná je posudková činnost, která spočívá ve vypracování stanovisek a nálezů, v návaznosti na činnost orgánů péče o rodinu a děti i orgánů činných v trestním řízení. Často se práce DKC přesouvá do terénu (návštěva rodin – diagnostická a terapeutická činnost, v rámci spolupráce s OSPOD (někdy na základě pověření MPSV vykonávají tato zařízení agendu sociálně právní ochrany dětí – vyhledávání ohrožených dětí, provozování zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc atp.), dětskými lékaři, kojeneckými ústavami apod.). Jejich zřizovatelem jsou často nevládní organizace, občanská sdružení. Součástí DKC jsou linky důvěry a azylové domy pro matky s dětmi. Při své činnosti spolupracují s dalšími institucemi a zařízeními. Jsou to již zmiňované léčebny, nemocnice, dětské kliniky, Orgány sociálně právní ochrany dětí, těžiště spolupráce je především v rámci rodiny.⁴⁸

Koalice organizací proti domácímu násilí KOORDONA, se zabývá přímou a nepřímou pomocí ženám, *ale i pomocí dětem, jelikož se násilí dotýká celého rodinného systému*. Koordona je proti zavedení standardně povinné střídavé péče o děti po rozvodu rodičů. Vyjádřilo k tomu své stanovisko proti navrhované novele Zákona o rodině, konkrétně § 26. Trvá na pozici, že dítě má právo být se svými rodiči, nikoli však povinnost. Svěření dítěte do střídavé péče rodičů by měl být vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu k dítěti, nikoliv však ústupkem jejich vzájemné rivality.⁴⁹ Vznik koalice v roce 2004 bylo vyústěním jednoleté spolupráce neziskových organizací na společném projektu zabývajícím se medializační problematikou domácího násilí.

Koordona při své činnosti hájí práva žen, realizuje mediální kampaně, tiskové konference, tematické výstavy, apod. Dále poskytuje přímou pomoc *prostřednictvím sociálních služeb* (intervenční centrum, krizová lůžka, telefonická krizová pomoc, azylový dům s neveřejnou

⁴⁷ NADACE NAŠE DÍTĚ [online]. *Granty udělené v roce 2013*. Czechia © 2014. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: http://www.nasedite.cz/cs/projekty/granty_nif/granty_udelene_v_roce_2013

⁴⁸ WEIS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, s. 165 – 169

⁴⁹ Vyjádření Ústavního soudu k podmínkám střídavé péče ze dne 27. 1. 2005.

službou), zajišťuje návazné činnosti (byty následné pomoci, právní pomoc, specifické programy pro děti, vzdělávání a publikace s tematikou domácího násilí). V současné době Koordona sdružuje organizace jako je například: Arcidiecézní charita Praha, Persefona o.s., proFem, o.p.s, Slezká diakonie - Poradna Elpis, Acorus, Centrum pro osoby ohrožené domácím násilím a další.⁵⁰

Nyní krátce k činnosti některých neziskových organizací, jejichž činnost se týká pomoci obětem domácího či jiného násilného jednání:

Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení, které působí na celém území ČR, jehož posláním je poskytovat přímou pomoc obětem a svědkům trestných činů, podílet se na prevenci kriminality a usilovat o zlepšení práv a postavení poškozených v trestním řízení (jedním z nejvýznamnějších návrhů je zákon č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím). Přímá pomoc je postavena na osobním kontaktu s dvojicí konzultantů, právníka a odborníka na psychologickou pomoc. Pomoc poskytuje BKB bezplatně prostřednictvím dobrovolníků (provozuje nonstop telefonickou linku DONA pro pomoc lidem ohroženým domácím násilím, intervenční centrum v Ostravě pro osoby ohrožené domácím násilím a nonstop linku telefonické krizové pomoci obětem trestných činů).

Bílý kruh bezpečí podal řadu podnětů k zákonodárným iniciativám, významným způsobem spolupracoval na přípravě zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, zákona č. 209/1997 Sb., o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a v neposlední řadě zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Diakonie Českobratrské církve evangelické poskytuje služby pro rodiny a partnerský život. Služby jako provozování zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Poskytují komplexní péči o dítě (výchova, ošacení, ubytování, zdravotní péče, poradenství prostřednictvím etopeda, psychologa či sociálního pracovníka) a to buď: z podnětu Obecního úřadu, zákonného zástupce či dítěte samotného a to v souladu s ustanoveními zákona č. 359/1999.⁵¹

Persefona, o.s. je nezisková organizace, která poskytuje pomoc obětem domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilnění v rámci Jihomoravského kraje. Snaží se komplexně

⁵⁰ KOORDONA -koalice organizací proti domácímu násilí. *Dopady domácího násilí na děti a právní úpravy*. Sdružení Koordona, © 2007 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z: <http://www.koordona.cz/domaci-nasilni/legislativa/12-dopady-domaciho-nasili-na-deti-a-pravni-upravy.html>.

⁵¹ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, který nabyl účinnosti dne 1. 4. 2000

a dlouhodobě působit, doprovázet oběť domácího násilí celým procesem řešení její životní situace. Vedle pomoci obětem usiluje o *rozvíjení programu terapie násilných osob*. Snaží se působit komplexně, jak pomocí obětem, tak i lidem, kteří těžko zvládají svoji agresi. Pomoc násilným osobám je zároveň preventivním opatřením *proti rozpadu partnerského vztahu nebo rodiny*, rovněž jako prevence předcházení násilného chování v dalších vztazích.

Občanské sdružení ROSA je nestátní nezisková organizace, která se specializuje na pomoc ženám - obětem domácího násilí a jejich dětem a na prevenci násilí (krizová intervence, sociálně - terapeutické poradenství, vytvoření bezpečnostního plánu, azylové bydlení a telefonickou pomoc pro všechny oběti domácího násilí). ROSA spolupracuje při své činnosti s Policií ČR, OSPOD a soudy. Dále toto sdružení usiluje o zakotvení utajenosti azylového ubytování pro ženy zákonem a specifickými předpisy.

ROSA v rámci preventivního působení proti násilí vypracovala *publikace* určené zejména pro studenty SŠ, kteří se potýkají s násilím v partnerských vztazích, znásilnění, jak pomoci obětem násilí, chovat se asertivně apod. Grant k publikačním aktivitám získala ROSA od hl. m. Prahy.

Mimo tyto organizace fungují další nestátní neziskové organizace, které se snaží pomáhat lidem v krizových situacích, jako jsou například: ProFem, o.p.s., ADRA, Česká katolická charita, Slezská diakonie, Centrum nové naděje a další.

4 DOMÁCÍ NÁSILÍ A SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Z hlediska trestního práva zahrnuje jev domácího násilí na 30 druhů trestných činů (např. týrání osoby žijící ve společném obydlí, týrání svěřené osoby, zanedbávání povinné výživy, opuštění dítěte, omezování osobní svobody, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, vydírání aj.) včetně nejzávažnějších (těžké ublížení na zdraví, znásilnění, vražda). Z hlediska zákona o přestupcích jde zejména o přestupky proti veřejnému pořádku, proti občanskému soužití, proti majetku. Více k současné právní úpravě v dalším textu.

4.1 Vnitrostátně právní úprava zákonů týkající se ochrany před domácím násilím

V následujících odstavcích si přiblížíme některé právní úpravy, které spadají do oblasti ochrany proti domácímu násilí.

S účinností od 1.1.1994 platí, ohledně trestného činu *týrání svěřené osoby, oznamovací povinnost*,⁵² jakož i povinnost překazít jeho páchání. To lze učinit i včasným oznámením. Ten, kdo tuto povinnost nesplní, se sám dopouští trestného činu (trestní sazba je zde až na tři roky odnětí svobody).⁵³ Oznámení je nutno učinit policii nebo státnímu zastupitelství. Oznámení je možno učinit i anonymně, poštou, přitom je vhodné o této skutečnosti informovat Orgán sociálně právní ochrany dětí.⁵⁴ Skutkové podstaty trestných činů týrání spadají do skupiny *trestných činů proti rodině* (Hlava IV.), konkrétně § 198 a § 199 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Na základě opakovaných iniciativ neziskového sektoru došlo k přijetí dlouhodobě diskutovaného zákona č. 135/2006 Sb., *na ochranu před domácím násilím*, a to s účinností od 1. ledna 2007. Tímto zákonem se měnily jiné zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Jsou jimi zákon o Policii ČR, Občanský soudní řád, Trestní zákon a Zákon o sociálním zabezpečení.

Zákon měl poskytnout efektivní ochranu obětem domácího násilí. Pozornost zde byla obrácena na oběť domácího násilí, osobu ohroženou násilným jednáním a přinesl ochranná

⁵² Trestný čin týrání podléhá oznamovací povinnosti a zbavuje i lékaře povinné mlčenlivosti.

⁵³ Novela trestního zákona 1994 postihuje trestem až na tři léta, týká se § 215 týrání svěřené osoby, § 241 znásilnění a § 242 pohlavního zneužívání.

⁵⁴ FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ [online]. *O týrání. Oznamovací povinnost*. FOD KLOKÁNEK © 2014. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/tyrani.htm>

opatření uplatňovaná ve prospěch obětí domácího násilí. Dle tohoto zákona může PČR vykázat podezřelého na deset dnů ze společného obydlí (společně obývaného bytu nebo domu) a zakázat mu tam vstup. Tento zákrok může provést v odůvodněných případech, pokud dochází k útoku proti životu a zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti.⁵⁵

Ohrožená osoba zde nezasahuje do výkonu práva a ani s jejím souhlasem nedochází ke zkrácení zákazu vstupu do obydlí. Rozhodnutí o vykázání se provádí z úřední povinnosti a policie má povinnost nikoli pravomoc jednat. Účinnost pro podezřelého je s okamžitou platností po sdělení vykázání. Pachatel musí odevzdat klíče od bytu, a ani odvolání podezřelého nemá odkladný účinek.

S účinností od 1.1.2009 vešel v účinnost nový zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který obsahuje institut vykázání. Do zákona byly zapracovány poznatky z praxe. Nově se stalo vykázání faktickým úkonem preventivní povahy. Na základě vykázání je osoba násilná povinna nejen neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí vztahuje, a zdržet se vstupu do něj, ale rovněž je povinna zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou.

S účinností od 1.1.2010 vstoupil v platnost zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který úpravu problematiky domácího násilí posunul dále. Po dlouhých diskusích se podařilo legislativně ošetřit další formu násilí a to pronásledování, označované rovněž jako *stalking*.⁵⁶

Toto jednání je od 1.1.2010 považováno za trestný čin označovaný jako nebezpečné pronásledování podle § 354 trestního zákoníku. Nový trestní zákoník přinesl i zavedení nové skutkové podstaty trestného činu *zabití* podle § 141, který se může také promítnout v rámci problematiky domácího násilí. Praxe ukázala, že v některých případech osoba ohrožená, terorizovaná dlouhodobě různými formami domácího násilí, způsobí pachateli zranění či smrt. Až do konce roku 2009 trestní zákon nedokázal v případě, kdy bylo zahájeno trestní stíhání osoby ohrožené, náležitě posoudit všechny aspekty takového jednání, nebylo možné využít např. polehčujících či přitěžujících okolností, nutné obrany apod.⁵⁷

⁵⁵ CONWAY, Helen, L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007*. Praha: Albatros, 2007, s. 79

⁵⁶ Stalking je často jakýmsi pokračováním domácího násilí poté, co dojde k separaci ohrožené a násilné osoby.

⁵⁷ KUBÁLKOVÁ, Petra; ČÁSLAVSKÁ Wennerholm Tereza a kol. *Ženy a česká společnost. Praha: Otevřená společnost o.p.s. - Centrum ProEquality. 2010, s. 39*

Novelou prošel také *občanský soudní řád* navazující na tzv. souhrnnou novelu č. 7/2009 Sb. V novele došlo ke zpřesnění obsahu vydaného předběžného opatření soudem. Soud při prodlužování vydaného předběžného opatření podle § 76b OSŘ musí vzít v úvahu zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele, obsah a důvody podaného návrhu na zahájení řízení a majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření.

O ochraně proti domácímu násilí se zmiňuje nový *občanský zákoník*, který nabyl účinnosti 1. ledna 2014, jehož rekonstrukce proběhla a byla schválena v roce 2012, ve výkladu podstatných změn, konkrétně v paragrafu 751. Nový občanský zákoník myslí v ochraně proti domácímu násilí i na jiné osoby, které žijí spolu s manželi ve společné domácnosti, konkrétně v § 753.

„Zcela nová jsou v zákoníku obsažena ustanovení proti domácímu násilí. Jde o jeden z projevů ochrany slabšího. Dosud totiž právní řád v rovině soukromého práva nereagoval na případy, kdy se soužití manželů stane pro jednoho z nich nesnesitelným pro *domácí násilí*. Zakládá se tu pravomoc suspendovat právo násilí páchajícího manžela v domě nebo bytě bydlet (nejdéle na 6 měsíců, a to opakovaně). Nezáleží na tom, že tento manžel je např. výlučným vlastníkem (či výlučným nájemcem) předmětného bytu nebo domu. Právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí má také každá jiná osoba, která žije spolu s manželi v rodinné domácnosti.“⁵⁸

Zákony nejsou všemocné, žádný policejní ani soudní zákaz nezajistí, aby násilí přestalo. Může ovšem agresora potrestat za porušení zákazu, zákon je v tomto na straně oběti. Trestní zákoník bere v potaz jak blízké osoby, tak i cizí a policie může být nápomocna více než kdy dřív.

Zákon o rodině § 44 odst. 3. Toto konkrétní ustanovení zákona uvádí, že na podkladě zjištěného týrání, zneužívání či zanedbávání, může být dítěti nařízena ústavní či rodinná výchova. Účelem nařízené ochranné či ústavní výchovy je zajistit nezletilému dítěti náhradní výchovnou péči *v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání*.⁵⁹

Další **základní právní předpisy**, kterými je zajištěna ochrana před domácím násilím:

⁵⁸ BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny. 1. vyd. ANAG, 2013, s. 122

⁵⁹ Zákon č. 109/2002 § 1, odst. 2, o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních

Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.). Upravuje trestní řízení a postup policejních orgánů při vyšetřování trestných činů.

Občanský soudní řád (zákon č. 99/1963). Z hlediska domácího násilí je důležitý ustanovení o předběžném opatření o vstupu do společného obydlí.

Zákon o přestupcích (zákon č. 200/1990 Sb.). Týká se protiprávního jednání mezi osobami, která nejsou trestným činem.

Zákon o sociálních službách (zákon č. 200/1990 Sb.). Umožňuje zřizování intervenčních center, poradenských zařízení pro ohrožené osoby z domácího násilí.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999). Upravuje postavení dětí, které jsou ohrožovány domácím násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za jejich výchovu.

Zákon o sociálním zabezpečení (zákon č. 100/1988 Sb.). O nároku na dávky sociálního zabezpečení, pravidla poskytování, účastníci atp.

4.2 Další mezinárodní dokumenty

Zvláštní ochrana dětí byla kodifikována již v roce 1924 Ligou národů v „*Deklaraci práv dítěte*“. Po druhé světové válce byla Liga národů nahrazena Organizací světových národů, která vyhlásila v roce 1946 „Všeobecnou chartu lidských práv“ a v roce 1959 „*Chartu práv dítěte*“. Tento dokument však nemohl zajistit plnění jejích principů, protože deklarace nemají právní závaznost. Proto roku 1979, který byl vyhlášen Mezinárodním rokem dítěte, navrhlo Polsko zpracovat *Úmluvu o právech dítěte*.

O ochraně před všemi formami násilí ze strany rodičů a jiných osob hovoří *čl. 19 Úmluvy o právech dítěte*.⁶⁰ Jedná se o všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, v době, kdy jsou v péči rodičů, nebo jiných osob starajících se o dítě.⁶¹

Některé další články se možného dalšího násilí dotýkají buď přímo, nebo nepřímo (např. v článku 34 je zmiňována ochrana před všemi formami sexuálního násilí apod.). Rovněž důležitý je *článek 39*, který uvádí, že státy činí všechna nezbytná opatření k podpoře těles-

⁶⁰ Úmluva o právech dítěte je publikována ve sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb. Platná od 1.1.1993 pro ČR.

⁶¹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: Definice – popis – následky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004, s. 52

ného i duševního zotavení a sociální integrace dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbávání. Zotavení a reintegrace se uskuteční v prostředí podporující zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

Práva dítěte obsažená v jednotlivých člancích Úmluvy jsou zakotvena v právním řádu ČR v různých zákonech.

Česká republika společně s dalšími státy, které úmluvu ratifikovali, jsou tímto dokumentem vázány. Ratifikací se stát stává stranou Úmluvy a přebírá všechny závazky s ní spojené. Jednotlivá ustanovení Úmluvy mají přednost před zákonem, což vyplývá z článku 10 Ústavy České republiky 1/1993 Sb. Dodržování úmluvy kontroluje *Výbor pro práva dítěte OSN*.⁶²

Při ochraně dětí je Česká republika rovněž vázána *Listinou základních práv a svobod*, která je součástí ústavního pořádku ČR. Stát má rovněž plnit závazky přijaté podpisem Světové deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji, která byla přijata na Světovém summitu o dětech v New Yorku v roce 1990.⁶³

⁶² Výbor se pravidelně schází a hodnotí dosažený pokrok v implementaci Úmluvy. Vydává doporučení a urguje vlády členských zemí v případě nedostatků v dodržování

⁶³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: Definice – popis – následky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004, s. 51

5 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ, PREVENCE, INTERVENCE A TERAPIE

Dopady domácího násilí na děti jsou dalekosáhlé, zejména co se týče narušených rodinných vztahů a traumat, které se vrývají hluboko do paměti dítěte. Často tak může dojít k odcizení a rozvolnění pout k jednomu z rodičů, k nastartování kriminální kariéry. Rovněž může být domácí násilí v rodině spouštěčem stejných vzorců reagování na vzniklé krizové životní situace. Násilí se tak může přenášet z generace na generaci. Děti mohou mít pocit odmítnutí, mohou ztrácet úctu k sobě samým, mohou mít potíže se sebevědomím a utíkat se do izolace, bez navazování hlubších vztahů, zejména tam, kde docházelo ze strany rodičů k sexuálnímu násilí. Blíže k dopadům domácího násilí bude pojednáno v následující podkapitole. Další podkapitoly budou věnovány tomu, jak je možné předcházet tragickým životním osudům, jakým způsobem v oblasti prevence pomáhá stát prostřednictvím nastavené sociální politiky a jak je možné pomoci člověku, který se stal obětí násilného jednání, obnovit vztah k sobě samému a ke svým nejbližším prostřednictvím terapie.

5.1 Dopady domácího násilí na děti

Dokumenty Evropského hospodářského a sociálního výboru (z roku 2005, 2006) poukazují na některé dopady domácího násilí na děti:

- Děti jsou bezbranné vůči násilí rodičů, ale cítí se bezbranné za to, co se u nich děje.
- Mohou se snažit ochraňovat rodiče v pozici ohrožené osoby a mohou být přitom samy napadeny a zraněny.
- Jako svědci násilí jsou vždy oběťmi psychického násilí. Žijí v permanentním stresu, atmosféře ohrožení, existenčním strachu o rodiče v pozici ohrožené osoby, zažívají pocity bezmoci, osamělosti kvůli závazku mlčet o tom, co se doma děje.
- Mají poruchy chování, problémy ve škole, psychosomatické symptomy, psychické poruchy, poruchy spánku, nízké sebevědomí. Trpí neklidem, pocity strachu, chovají se agresivně a mohou mít i sebevražedné úmysly.⁶⁴

Dítě prožívá domácí násilí velmi intenzivně, někdy mohou být k násilnému rodiči loajální, jindy s ním odmítají jakýkoli kontakt a staví se do opozice k rodiči, který je v pozici ohro-

⁶⁴ ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 121

žené osoby. Nezřídka dochází až k trvalému narušení vzájemných vztahů mezi rodičem a dítětem.

Negativní dopady domácího násilí se projevují v tzv. *duplikačních principech*, přenesených vzorcích chování, kdy děti převezmou problematické vzorce chování dospělých a naučí se považovat násilí za přijatelný způsob jednání.⁶⁵ Dítě nechápe, že dělá něco, co není v souladu s normami společnosti. Řešení problémů prostřednictvím násilí mají zafixováno jako běžný způsob chování.

Oblasti ohrožení vývoje dítěte vyrůstajícím v rodině s domácím násilím

1. *Ztráta pocitu bezpečí.* Tento dopad je výsledkem dlouhodobého strachu a depresivního prožívání. Děti mohou onemocnět *deprezí* stejně jako dospělí. Základními projevy deprese u dětí jsou stejné jako u dospělých:
 - smutná nálada, ztráta zájmu a radosti z běžných činností, pocit smutku, beznaděje, podrážděnost,
 - poruchy spánku, poruchy jídla,
 - pohybový útlum nebo agitovanost,
 - apatie, ztráta zájmu, únava, ztráta energie, tendence k izolaci,
 - ztráta pocitu vlastní hodnoty nebo nepřiměřené pocity viny,
 - úvahy o smrti, sebevražedné myšlenky.⁶⁶

2. *Zdravotní potíže.* Děti ve větší míře než dospělí své nezpracované konflikty *somatizují*. Což znamená, že se u dětí ohrožených domácím násilím objevují nemoci a jejich příznaky na psychosomatickém základě. Mezi tyto nemoci patří zejména časté záněty uší, bolesti hlavy, břicha, střevní potíže, alergie, astma, obecně častější nemocnost a oslabení imunity, nadváha či poruchy spánku. Úrazy, které jsou způsobené nepřiměřeným trestáním, jsou rovněž běžné v rodinách, kde se násilí stává normou.⁶⁷

⁶⁵ ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 121

⁶⁶ ŘÍČAN, Pavel, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Dětská klinická psychologie*. 1.vyd. Praha: Grada, 1995. s. 125

⁶⁷ BEDNÁŘOVÁ Zdeňka a kol. *DOMÁCÍ NÁSILÍ. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Acorus, Praha 2009, s. 35

3. *Ohrožení intelektuálního vývoje a vzdělání.* Napjatá a nestabilní atmosféra v rodině podporuje rozvoj hyperaktivity s poruchou pozornosti. Ruku v ruce s touto poruchou se objevují specifické poruchy učení, dyslexie, dysgrafie a dyskalkulie. Tyto poruchy mohou narušit jak školní, tak sociální úspěšnost dětí. Existují ovšem i děti premianti z rodin zasažených domácím násilím, které nemají nejmenší problémy se školním prospěchem.⁶⁸
4. *Nenaplnění psychosociálních a emočních potřeb.* Pokud tyto potřeby nejsou dlouhodobě uspokojovány, dochází *deprivaci dítěte*, která poznamenává podstatným způsobem další vývoj dítěte, nikoliv však nezvratným.

Mezi základní psychosociální potřeby, které je třeba naplnit, aby nedošlo k deprivaci a následnému poškození vývoje dítěte, patří:

- potřeba přiměřené stimulace,
- potřeba smysluplného světa,
- potřeba jistoty, bezpečí, pevné vazby (tzv. attachmentu),
- potřeba osobní identity,
- potřeba otevřené budoucnosti.⁶⁹

U dětí z rodin zasažených domácím násilím se setkáváme s různou intenzitou projevů a různými typy deprivace. Velmi často chybí ve vztazích emoční vřelost, autenticita, děti jsou emočně nestabilní až neurotické. Psychiatrická encyklopedie uvádí řadu důsledků i lehkých úrazů hlavy. Namátkou tu najdeme: roztěkanost, impulzivnost, agresivitu, bulimii, anorexii, zvýšené sexuální libido apod.

Dopady domácího násilí na dítěti se týkají ve zvýšené míře i dopadu na jejich chování. Děti, které jsou tvrdě fyzicky trestané, mají více *chronických výchovných problémů*, jsou *agresivnější* k vrstevníkům a problematičtější ve svém manželství v budoucnu. Existuje i souvislost s delikventním chováním v dospělosti, s výskytem sexuálních excesů a prosti-

⁶⁸ BEDNÁŘOVÁ Zdeňka a kol. *DOMÁCÍ NÁSILÍ. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Acorus, Praha 2009, s. 36

⁶⁹ MATĚJČEK, Zdeněk; BUBLEOVÁ, Věduna; KOVAŘÍK, Jiří. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace.* Praha: Psychiatrické centrum, 1997. 42 s.

tuce. Rovněž v případech, kdy rodiče často bijí své děti, existuje riziko, že jakmile rodiče zestárnou, může se páchané násilí obrátit vůči nim.⁷⁰

5.2 Prevence domácího násilí

Úvodem do této podkapitoly zmíním myšlenku, která je dle mého názoru pro prevenci násilí na dětech podstatná a v zásadě jednoduchá, i když někdy může být v praxi obtížněji realizovatelná. *Šetřit tělesnými tresty při výchově dětí a nešetřit slovy, více komunikovat.*

Tato myšlenka vychází z faktu, že násilí se většinou dopouští ten, komu bylo v dětství ubližováno. Často mezi pachateli trestných činů, které měly násilnou povahu, najdeme v podstatě také oběti špatného zacházení ze strany rodičů, spolužáků atp. Tato traumata v člověku poté přetrvávají často po celý život a další násilí je pak už jen důsledek nelidského zacházení v dětství.

Preventivní působení pracovníků ve školství

Pracovníci škol mají jedinečnou možnost odhalit násilí, mohou včas zachytit varovné signály. Pokud je dítě unavené, nesoustředěné, plačtivé či šikanuje druhé, což jsou zmiňované signály, kdy je třeba intervenovat. Pokud po rozhovoru s dítětem je podezření na domácí násilí v rodině, má tento pracovník povinnost oznámit věc Policii ČR nebo Orgánu sociálně právní ochrany dětí.

V rámci preventivního působení je důležitá informovanost učitelů i žáků o domácím násilí, jeho dynamice a možnosti správné první intervence (publikace, letáky, brožury, besedy, návštěvy v krizovém centru). Učitel může dítěti i ohrožené dospělé osobě nabídnout kontakty nebo se sám obrátit na pomáhající organizaci. Existují návody, jak postupovat, vést rozhovor, s dítětem, které je ohrožené domácím násilím. Ke správnému posouzení, je třeba znát historii případu, klást správné otázky, které odhalí, že se skutečně jedná o znaky domácího násilí.⁷¹

⁷⁰ NOVÁK, Tomáš; DVOŘÁČKOVÁ Blanka. *Vztah otce a dcery*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, s. 82-83

⁷¹ STOP NÁSILÍ.CZ [online]. *Domácí násilí pro pedagogy a výchovné poradce ZŠ*. Stop nasili.cz, © 2007 [cit.2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/jak-podporit-dite.html>

Preventivní aktivity na podporu rodiny v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí

Každoročně je Ministerstvem práce a sociálních věcí vyhlašováno dotační řízení, které je určeno pro nestátní neziskové organizace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby). Tento dotační program se zaměřuje na tři oblasti: Preventivní aktivity na podporu rodiny, podpora rodin v rámci sociálně právní ochrany dětí (dále jen SPOD), zavádění nových a inovativních postupů a metod do přímé práce s rodinami. *Preventivní aktivity na podporu rodiny* se zaměřují na poradenskou činnost, interaktivní semináře a kurzy, videotréninky interakcí, workshopy diskusní skupiny (zaměřují se např. na obtížné situace, konflikty v rodině, na rodiny se specifickými potřebami atd.).

Podpora rodin v agendě sociálně právní ochrany dětí. Cílovou skupinou jsou rodiny s dětmi, které se ocitají v ohrožení, náhradní rodiče a děti v náhradní rodinné péči. Podmínkou je spolupráce organizace s orgánem SPOD, které dokládá pověřením k výkonu SPOD.

Podporovány jsou aktivity k získávání dalších zájemců o náhradní rodinnou péči (dále jen NRP). Kde je dětem v NRP poskytováno poradenství, terapie atd. Dále, kde je rodičům v NRP poskytována odlehčovací služba (hlídání dětí, doučování, volnočasové aktivity). Další podporované aktivity v rámci SOPD jsou např. prevence domácího násilí, programy pro rodiny, kde se vyskytlo domácí násilí, právní a finanční poradenství pro ohrožené rodiny.⁷²

Činnost odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra v oblasti prevence domácího násilí

Odbor prevence kriminality *Ministerstva vnitra* převzal v roce 2008 problematiku domácího násilí, zejména v souvislosti s koordinací činnosti Mezirezortního výboru pro řešení případů domácího násilí (monitorovací výbor), jehož členy jsou zástupci státního i nestátního sektoru. Monitorovací výbor se schází 4x za rok a diskutuje o významných úkolech a problémech domácího násilí.

Odbor kriminality Ministerstva vnitra považuje za hlavní priority v dané problematice zejména:

⁷² HOŠKOVÁ, Alžběta. *Dotační program: Rodina a ochrana práv dětí pro rok 2013*. [cit. 2014-02-14], [dokument ve formátu pdf]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/>

- průběžné sledování a sjednocování aplikační praxe policie, intervenčních center a postupy interdisciplinárních týmů v potírání domácího násilí, posílení interdisciplinární spolupráce,
- podpora akreditace terapeutických programů pro násilné osoby a uvolnění finančních prostředků na jejich realizaci,
- zavedení celorepublikové sítě specializovaných pracovišť, které se budou věnovat systematické práci s násilnou osobou,
- podpora vytváření specializovaných týmů pro případy domácího násilí v rámci Policie ČR.⁷³

Odbor prevence kriminality od roku 2009 finančně podporuje nestátní neziskové organizace v rámci specifických dotačních titulů v prevenci domácího násilí, a to zejména se zaměřením na práci s násilnou osobou. Rovněž se zaměřuje na osvětovou, vzdělávací a informační činnost, organizuje semináře, konference.

Ministerstvo vnitra dlouhodobě spolupracuje s ostatními resorty, Policií ČR, intervenčními centry, Probační a mediační službou a nevládním sektorem.

Preventivní aktivity magistrátů krajských měst

Konkrétně odboru prevence kriminality. Tento odbor se zaměřuje hned na několik rovin preventivního působení a to v rovně *primární prevence* (těžiště leží v působení na školy, rodiny apod.). V rámci této činnosti např. schvaluje Magistrát hl. m. Prahy granty na tvorbu publikací, kde se žáci či učitelé dozvídají o domácím násilí, jak se zachovat, jak mu čelit apod. Dále v rámci *sekundární prevence* se zaměřuje na rizikové skupiny, potenciální delikventy či oběti trestné činnosti. A v rámci *terciární prevence* na resocializaci kriminálně narušených osob (rekvalifikace, pomoc při získávání bydlení, sociálního a rodinného poradenství apod.).⁷⁴

⁷³ MINISTERSTVO VNITRA ČR [online]. *Specifické programy prevence kriminality*. Ministerstvo vnitra ČR, © 2010 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

⁷⁴ Praha.eu - portál hl. m. Prahy [online]. *Prevence kriminality*. Magistrát hlavního města Prahy, © 2007 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp_kriminality/

Informační kampaně

Kampaň Bílá stužka - muži proti násilí na ženách a dětech. Tato kampaň je zaměřena na ukončení násilí, které je pácháno na ženách a dětech. Právě muži mají tu moc násilí na ženách a dětech zastavit. Působí v rámci kampaně The White Gibbon Campaign, která je rozšířena ve více než 55 zemích celého světa.

Kolébkou této kampaně je Kanada, kde v roce 1991 se několik kanadských mužů rozhodlo otevřít diskuzi mezi muži o násilí na ženách. Po pouhých šesti týdnech příprav začalo 100 000 mužů po celé Kanadě nosit bílou stuhu. Bílá stuha symbolizuje nesouhlas s násilím na ženách. Její nositel tak vyjadřuje osobní slib, že nikdy nebude páchat, omlouvat nebo tolerovat násilí na ženách a dětech.

S nápadem rozjet kampaň i v České republice přišla Liga otevřených mužů (LOM), která podporuje sebereflexi a osobní růst mužů v současném světě. Je důležité, aby muži pro začátek alespoň vyjádřili svůj postoj k násilí. Muž, který bije svoji manželku a děti, by už neměl být ostatními brán jako norma.⁷⁵

Informační kampaně podporované Českou televizí. Tyto kampaně se snaží předcházet nepříznivých, až tragických důsledků neřešení domácího násilí (např. kampaň občanského sdružení ROSA s názvem: „Přijďte včas“, těmito televizními spoty chce poskytnout informace obětem domácího násilí, aby dokázali včas zastavit týrání ze strany násilného partnera.

Kampaň proti domácímu násilí na ženách, opět podporované Českou televizí. Tuto kampaň vyhlásilo hned několik neziskových organizací, za podpory Open Society Fund Praha. Cílem kampaně bylo zvýšit informovanost o domácím násilí. Kampaň probíhala dva roky a přinesla velký úspěch. Zvýšil se počet žen, obětí domácího násilí, které se rozhodly, díky mediální kampani, vyhledat pomoc. Výsledkem společné kampaně bylo i založení Koodony- koalice organizací proti domácímu násilí.⁷⁶

⁷⁵ DOMÁCÍNÁSILÍ.CZ [online]. *Kampaň Bílá stužka- muži proti násilí na ženách a dětech.* Bílý kruh bezpečí © 2013 [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz>

⁷⁶ STOP NÁSILÍ.CZ [online]. *Kampaň proti domácímu násilí.* Stop nasili.cz © 2007 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: [http:// http://www.stopnasili.cz/verejnost/kampan-proti-dn.html](http://http://www.stopnasili.cz/verejnost/kampan-proti-dn.html)

Další vybrané okruhy prevence násilí

- *Změna prostředí a výchovy v rámci primární prevence.* Například azylové domy pro týrané ženy jsou důležitým prostředkem primární prevence, společně s další pomocí obětem, jako výchovně-vzdělávací programy a jiné podpůrné programy. Rozvoj „azylového ubytování“ přispěl ke změně sociálních norem, které násilí mezi partnery posuzovalo jako do určité míry „čistě rodinnou záležitost“, a proto jej implicitně tolerovalo. Přítomnost azylového domu v komunitě je pro oběť ujištěním, že má kam jít a tudíž nemusí útoky partnera snášet.⁷⁷
- *Existující preventivní aktivity a programy.* Pozitivní aspekt této skutečnosti je, že každá z příčin domácího násilí je příležitostí pro prevenci. Tyto preventivní aktivity přispívají k úbytku výskytu násilí v rodině. Během posledních 30 let došlo k podstatnému úbytku výskytu násilí mezi partnery. Výstupy z National Family Violence Surveys (pozn. překl. Národní přehled o násilí v rodině) ukazují, že veřejnost již mnohem méně toleruje, když muž bije svou ženu, zároveň došlo k poklesu vážných útoků mužů na ženy.
- *Systém trestního práva.* V rámci ochrany lidských práv přijalo OSN v roce 1985 Rezoluci domácího násilí. Členské státy jsou tlačeny k tomu, aby přijaly zákony, které jasně odsoudí násilí mezi partnery, a aby zřídily léčebné programy (souvislost lidská práva, úmluva o právech dítěte atd.)
- *Školství.* Programy řešení konfliktů a vztahových dovedností byly v rámci prevence zavedeny v mnoha státech a potřeba těchto programů se stala obecně uznávanou. Například Volžská divize Ruského výzkumného institutu Ministerstva vnitra provedla výzkum s cílem určit možnosti *zlepšení prevence konfliktů v rodinách a domácnostech*. Tato studie doporučila zaměřit se v rámci prevence násilí mezi partnery na *vzdělávání mládeže v dovednostech klidného řešení konfliktů*, dovednostech rodinných vztahů a respektování vzájemných práv členů rodiny. Preventivní programy na vysokých školách sestávají z workshopů, konferencí, přednášek, plakátů, brožur, novinových článků a aktivit studentských klubů aj.

⁷⁷ KURY, Helmut, OBERGFELL-FUCHS, Joachim. *Crime prevention: New Approaches*. Mainz: Weisser Ring, 2003, s. 492

- *Rodinné poradenství, terapie, mediace.* I když bude dosaženo úplné rovnosti mezi muži a ženami, rodina zůstane skupinou charakterizovanou vysokou mírou konfliktů. Primární prevence by se měla zaměřit např. na výcvik ve zvládnání hněvu a řešení konfliktů nenásilnými metodami. Další možný přístup je rodinné poradenství, terapie a meditace.

Po institucionální stránce, byl zřízen **Výbor pro prevenci domácího násilí**, který je poradním sborem Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Za účelem koordinace postupů v oblasti prevence domácího násilí spolupracuje s orgány veřejné správy, zástupci odborné veřejnosti a zástupci nestátních neziskových organizací. Dále sleduje statistické údaje o různých formách domácího násilí, navrhuje opatření v oblasti prevence domácího násilí, zpracovává pro Radu koncepční podklady, stanoviska a doporučení k návrhům právních předpisů v oblasti prevence domácího násilí, podporuje vzdělávání profesionálů, kteří přicházejí do styku s oběťmi domácího násilí. Výbor každoročně schvaluje Souhrnnou zprávu o plnění *Národního akčního plánu prevence domácího násilí*, ke které zaujímá stanovisko a formuluje doporučení.⁷⁸

Nyní k *Národnímu akčnímu plánu prevence domácího násilí*, konkrétně pro léta 2011 až 2014. Tento akční plán schválila vláda 13.4.2011, vznikl z podnětu Výboru pro prevenci domácího násilí a doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Na jeho přípravě se podílela celá řada odborníků nejen ze státní správy, ale i justice, akademické sféry a neziskových organizací. Národní akční plán prevence domácího násilí je jedním z kroků systémového řešení této problematiky. Plán navrhuje hlavní cíle a příslušná opatření jak v oblasti prevence, tak i v oblasti represe.⁷⁹

Materiál obsahuje tyto oblasti: podpora osob ohrožených domácím násilím, děti ohrožené domácím násilím, práce s násilnými osobami, vzdělávání a interdisciplinární spolupráce, společnost a domácí násilí, analýzy a studie, legislativa.

V kontextu se zaměřením této diplomové práce uvádím tu část materiálu, který se dotýká přímo dětí, které jsou ohroženy domácím násilím. Plnění úkolů formulovaných v rámci

⁷⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍ VĚCÍ [online]. *Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů*. MPSV© 2013 [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12159>

⁷⁹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY [online]. *Vláda schválila Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. Vláda ČR, (c) 2009-2013 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne>.

této oblasti má zlepšit právní postavení takových dětí, umožnit jim přístup k příslušné terapii, právně upravit kritéria pro rozhodování o styku s násilným rodičem apod.

Navrhované změny se týkají jednak dostupnosti *kvalitních zařízení schopné poskytnout kvalifikovanou pomoc dětem*, a která berou v potaz specifické potřeby dětí. Tento cíl navazuje rovněž na Doporučení Rady Evropy Rec (2002) o ochraně žen před násilím. Podpora *specializovaných zařízení pro děti* a pro asistovaný styk s násilným rodičem se má prolínat se vznikem nebo podporou center pro osoby ohrožené domácím násilím. *Primární zřetel má být přitom věnován zájmům a potřebám nezletilých dětí.*

Dále je uvedeno, že v případě, kdy není možné zajistit po přechodnou dobu péči rodičů či jiných osob blízkých dítěti či rodině, je třeba *podporovat vznik a udržování volných kapacit pro ne-ústavní péči o děti* (jedná se zejména o pěstounskou péči, tzv. SOS dětské vesničky a podobné instituty).

Další změny se týkají *legislativních úprav*, které by měly zajišťovat dětem ochranu a bezpečí jako je tomu v některých zahraničních úpravách (otázka styku dítěte s násilným rodičem – omezení, vyloučení nebo asistovaný styk, ochrana dítěte jako svědka či ohrožené osoba domácím násilím). Problematiku již částečně upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (viz § 6 odst. 1 písm. g).

A v neposlední řadě by se nemělo zapomínat na *vzdělávací aktivity* směřující na pomáhající profese a všechny, které přicházejí s dětmi do styku nebo rozhodují o jejich právech a pro zajištění správného postupu, v jehož důsledku nebudou děti dále poškozovány či viktimizovány.⁸⁰

5.3 Krizová intervence

Násilí představuje jeden z nejčastějších důvodů, proč lidé vyhledávají služby *krizové intervence*. Násilí je využívání (nejčastěji fyzické) převahy k vykonání bezpráví vůči jiné osobě. Násilí může být na jedné straně reakcí na krizi, projevem krize nebo důsledkem krize. Na druhé straně příčinou, spouštěčem krize (ať už vlastní, tak především krizí u jiných osob).

⁸⁰ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY [online]. *Vláda schválila Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. Vláda ČR, (c) 2009-2013 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne>.

Krizová intervence. Krizovou intervencí můžeme definovat jako specializovanou pomoc osobám, které se ocitli v krizi (rozvod, úmrtí, nezaměstnanost, rozchod, operace, odchod do důchodu a další). Cílem krizové intervence je navrátit jedinci jeho psychickou rovnováhu, narušenou kritickou životní událostí, formou pomoci, která může být zejména psychologická, lékařská (zejména psychiatrická), sociální a právní.

Krizová intervence tedy představuje komplexní, intenzivní pomoc, která je prakticky zaměřená. Většinou bývá časově ohraničená (6 až 10 setkání, minimálně jednou týdně, pokud se týká hospitalizace, pak tedy 6-10 nocí). V odborné literatuře jsou uvedeny nejčastější aktivity, které spočívají nejčastěji v poskytnutí emoční podpory, identifikaci problému a vytvoření plánu pomoci.⁸¹

Činnost intervenčních center pro osoby ohrožené domácím násilím je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č.29/2007 Sb., konkrétně paragraf 60a, říká: „Na základě vykázaní ze společného obydlí vydaného dle zvláštního právního předpisu je osobě ohrožené násilným chování vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu Policie ČR o vykázaní intervenčnímu centru.“

Intervenční centra poskytují komplexní poradenskou službu, která spočívá v právní, sociálně právní a psychologické pomoci osobám ohroženým domácím násilím, přitom úzce spolupracují s Policií ČR a dalšími institucemi. Sociální služby jsou poskytovány ve třech formách: ambulantní, terénní či pobytové. Sociální služby (zajištění stravy, pomoc při zajištění ubytování, uplatňování práv a oprávněných zájmů, socioterapeutické činnosti), jsou intervenční centra povinna poskytnout i bez zajištění policejního rozhodnutí, a to na požádání osoby ohrožené nebo kterékoli jiné osoby.⁸² Jakmile se ukáže, že je krize překonána, a klient si uvědomuje, co ke krizi vedlo a jak ji měl překonat (získá náhled a pochopení), může být *krizová intervence ukončena*. Nedílnou součástí krizové intervence je vypracování jasné a srozumitelné dokumentace.

Krizová intervence je poskytována buď prezenčně nebo distančně. Prezenční formou je *ambulantní pomoc* (nejčastěji v ambulanci krizového centra, nebo na sekundárních pracovištích, např. psychiatrická ordinace, ordinace klinického psychologie, rodinná poradna

⁸¹ ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 19

⁸² ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi. 2. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 113

apod.). Obvykle jsou klienti nasměrováni jinými institucemi, jako je např. Policie ČR, linka důvěry, atp. *Hospitalizace* je krátkodobé umístění klienta na krizové lůžko, nejčastěji v krizovém centru. Krizová lůžka mohou být umístěna i v jiných zařízeních, např. v nemocnicích, domovech důchodců, v rámci psychiatrických léčeben apod. K hospitalizaci se přistupuje v případě, že je klientův stav takový, že neumožňuje setrvání v domácím prostředí. Hospitalizací se eliminují rizikové faktory, kdy je např. ohrožen život matky a dítěte, pokud je např. třeba sledovat psychický stav klienta, kdy je třeba intenzivně řešit krizi. *Terénní a mobilní služby* spočívají v přenesení procesu krizové intervence, na místo, kde se nachází osoba v krizi (domov, škola, ulice, nemocnice atd.).

Instituce, které poskytují *primárně krizovou pomoc*, se zpravidla i takto nazývají (např. Krizové centrum Sluníčko, krizové centrum pro matky s dětmi apod.). Málokdy krizovou intervencí provádí jen jedna instituce. Záleží na personálních, prostorových, finančních a organizačních možnostech, které jsou zaměřeny jen na některé formy krizové intervence. Krizová centra disponují krizovými lůžky a obvykle poskytují ambulantní služby. Mohou případně též provozovat linku důvěry.

Distanční forma pomoci zahrnuje zejména *telefonický kontakt s klientem*. Jedná se o linku důvěry, která se specializuje na různé cílové skupiny, např. Gay linka pomoci, Linka armády ČR, Linka důvěry pro děti a mládež atp. nebo na konkrétní problém, např. Antikoncepční linka Celestýna, Help line AIDS atp. *nebo na internetový kontakt s klientem*. Klasická forma intervence, kontaktu tváří v tvář, nemusí každému vyhovovat, nehledě na dlouhé čekací lhůty, vzdálenost apod. Naopak distanční forma kontaktu *se vyznačuje vysokou dostupností, nízkými náklady a efektivitou* (klient může získat kontakt, podporu a oporu, uklidnění a uvolnění, radu, informaci, ventilaci emocí, eliminaci napětí, redukci pocitu ohrožení, úlevu či nový náhled na problém a v neposlední řadě rozšíření spektra možností řešení problému).⁸³ Mezi nevýhody telefonické intervence patří v podstatě to, že chybí zpětná vazba, jak se klient dále zachová, chybí vizuální kontakt, což také mnohé napovídá o člověku a jeho stavu, práce na telefonu je náročnější, ve větší časové tísní. Není tolik prostoru pro poznání člověka a jeho stavu.

Internet, jako alternativní komunikační médium je nápomocný zejména skupinám, které se potýkají s komunikačními bariérami, jako například bezdomovci, zdravotně postižení, lidé v duševní krizi. V odborné literatuře jsou popsány tři úrovně možností využití internetu

⁸³ ŠPATĚNKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 25

v kontextu možné pomoci v krizi: 1. Jednoduché stránky jednotlivých pomáhajících organizací (nabízí se kontakt, služby), 2. sofistikované webové stránky (na základě poskytnutých informací, může dojít k interakci s danou organizací prostřednictvím e-mailu), 3. Projekty a webové stránky, poskytující specifickou formu psychosociální pomoci (nabízející možnost spojení s odborníky z příslušné oblasti problému).⁸⁴

Krizová intervence v případě násilí páchaného na dětech

Krizový intervent by se měl zaměřit na následující okolnosti: identifikovat příznaky násilí – v případě zranění zabezpečit lékařské vyšetření - zvážit, zda dítě může dále setrvat v domácím prostředí (kdo ho bude chránit, kdo v případě potřeby zajistí dítěti hospitalizaci, přesun do krizového centra nebo azylového domu, případně umístění do ústavní péče) – zajistit a shromáždit všechny dostupné informace - kontaktovat ostatní instituce (policii, zdravotnické zařízení, pedagogicko – psychologickou poradnu, orgány sociálně právní ochrany dětí) – nasměrovat klienty do specializované instituce zaměřené na psychologickou pomoc dětem a rodinám.⁸⁵

V případě *sexuálního násilí* se jedná o obtížně diagnostikovatelnou oblast, neexistují spolehlivé metody, které by rychle a přesně toto násilí odhalili. Existuje řada překážek k odhalení tohoto násilí, i na straně dítěte, které může být rodičem zavražďováno, nebo naopak odměňováno v případě mlčenlivosti. Právě v knize od autorky Špaténkové je přesně stanovený postup, jak se zachovat nebo čemu se vyvarovat na straně interventa, v případě diagnostiky sexuálního zneužívání.

V případě násilí páchaného na dětech nesmí odborná pomoc dítěti a jeho rodině skončit krizovou intervencí a předáním orgánům činným v trestním řízení. Je nezbytné zajistit kontinuitu poskytované péče, nejlépe zabezpečit dlouhodobou psychoterapii, zaměřenou na terapii následků a prevenci opakování nevhodných vzorců chování v dospělosti.

Dosavadní zkušenosti této specializované sociální služby v ČR ukazují na správnost a opodstatněnost zvolené cesty, z hlediska následné pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Je třeba podporovat specializovaná pracoviště, nestačí pouze právní ochrana, ale

⁸⁴ ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 39

⁸⁵ ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 129 - 130

i další pomoci prostřednictvím kvalifikovaných a odborně proškolených pracovníků z oblasti sociální práce, práva a psychologie.

Krizová intervence v rodině

Cílem krizové intervence v rodině je pomoci jí vyrovnat se s přechodnou ztrátou rovnováhy, která je pro krizi typická. Zásady krizové intervence v rodině shrneme v následujících řádcích, přitom se vychází z předpokladu, že průběh rodinné krize lze zmírnit, pokud rodina je ochotna ke spolupráci a osvojí si určité dovednosti.

Nyní k zásadám pro pracovníky pomáhajících profesí:

- krizová intervence má být včasná, aby nedošlo k selhání v rodinném fungování,
- krizový intervent pouze pomáhá rodině v krizi, aby ji nakonec zvládla sama,
- důležité je odhalit silné stránky rodiny, posílit její zdroje a možnosti,
- krizový intervent poskytuje kontakty na specialisty, odborné služby, svépomocné organizace a občanská sdružení, vytváří podpůrnou sociální síť, soustředí se na situaci „tady a teď“,
- při krizové intervenci, případně v následné terapii či poradenském vedení rodiny povzbuzujeme rodinou soudržnost a aktivitu, poukazujeme na předchozí rodinnou zdárně zvládnutou situaci, sebevědomí jednotlivých členů, posilujeme komunikační dovednosti. *Podporující a neodsuzující komunikace je rozhodující prvek pro úspěšné zotavení z krize,*
- po traumatické události pomáháme rodině událost přesně určit, zpětně, a nalézt smysl. Nalezený smysl události, získaná zkušenost by měla být sdílena všemi členy rodiny, jelikož *jakékoli tabu může ohrožovat funkčnost rodiny.*

Z poradenské praxe při práci s rodinami je důležité získání co nejvíce poznatků o rodinné rezidenci⁸⁶, najít zdroje sil a možnosti rodiny. Dále je pak možné s nimi pracovat jak

⁸⁶ *Residence* je odolnost, pružnost, schopnost ochrany, obrany, která pomáhá udržet, obnovit harmonii a rovnováhu v rodinném soužití

v krizové intervenci, tak terapeuticky, poradensky i preventivně v rámci programů pro různé typy rodin.⁸⁷

Intervence a pomoc okolí

Základním předpokladem, proto aby mohlo okolí pomoci týranému člověku, je povědomí o domácím násilí (noviny, internetové portály, apod.). Pomoc jakou může svědek domácího násilí poskytnout, jsou rozličné (peníze, ubytování, informace). Pro oběť domácího násilí je důležité, že je se na koho obrátit. Často se totiž stává, že oběť reaguje na pomoc odmítavě. V případě fyzického napadení je důležité vyhledat odbornou lékařskou pomoc. Lékařská zpráva může být jako důkaz v případě podání trestního oznámení. Podání trestního oznámení je jednou z možností, jak situaci řešit, v tom případě je nutné celou záležitost ohlásit Policii ČR. Pokud je svědek přítomen napadení, je jeho povinností celou věc ohlásit na policii. Poskytnutí informací je pro týranou osobu neocenitelná zejména pro orientaci, jak zajistit bezpečí sobě a případně dítěti. Odbornou právní pomoc ohrožená osoba nalezne u pomáhajících institucí sociálního směru, opět zde může intervenovat svědek domácího násilí, který napadenou osobu nasměruje směrem k institucím, které se zaměřují na pomoc obětem násilného jednání. V případě, že se oběť rozhodne opustit svého partnera, je důležité informovat ohroženou osobu, aby si vytvořila bezpečnostní plán odchodu, jelikož se jedná o nejriskantnější krok. Důležité je zvážit, kam se uchýlit v případě odchodu, vzít si s sebou potřebné doklady, klíče od bytu, léky, telefon s důležitými kontakty, plánovat únik v případě nepřítomnosti partnera a odchod ohlásit oddělení péče o dítě., je-li ve vztahu dítě. Svědek domácího násilí může poskytnout doprovod na policii, OSPOD, nebo zajistit někoho, kdo tak učiní. Popřípadě pomoc se zajištěním azylového ubytování, bydlení u příbuzných apod.⁸⁸

⁸⁷ ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kol. *Krise psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2004, s. 83

⁸⁸ INTERDISCIPLINÁRNÍ TÝM BRNO [online]. *Vím o domácím násilí v okolí, co dělat*. IDT Brno © 2009-2014. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/jak-mohu-pomoci>

5.4 Možnosti terapie

Domácí násilí ovlivňuje vztahové vazby nejen v dospívání dítěte, ale i v dospělosti. Naše zkušenosti, vzorce chování se v dospělosti přenášejí jako modely při řešení a navozování nejrůznějších situací a reakcí na ně. Co nás v dětství naučí rodiče, co v nás upevní, se prostřednictvím spouštěčů odráží v celém našem vztahovém životě. Děti v prostředí, kde dochází k násilí, žijí s pocitem nejistoty, strachu o sebe a své blízké, kteří jsou v roli oběti agresora, ať už jím je matka či otec nebo jiná blízká osoba.

Podle Bowlbyho je vztah matka-dítě základem pro všechny další sociální vztahy. Narušení tohoto vztahu, časné odloučení či izolace od pečující osoby může vést až k sebepoškozování.⁸⁹

Vztahy k blízkým lidem, rodině, vrstevníkům a výchova, významně formují osobnost dítěte. Jinak řečeno sociální prostředí působí na chování, prožívání a myšlení jedince. Co tedy přispívá ke zdravému rodinnému prostředí? Jak je možné snížit napětí a předcházet násilí v rodině?

Jednou z možností, jak zlepšit vztahy v rodině, je *rodinná terapie*, kterou poskytuje klinický psycholog prostřednictvím *psychoterapie*. Tato terapie se zaměřuje na vztahové problémy v rodině. Často se doporučuje k boji s psychosomatickými poruchami, poruchami chování atd. Rodinná terapie není jednotný směr, může se lišit podle použitých přístupů, technik a podle osobnosti terapeuta. Společná práce je nejčastěji zaměřena na analýzu stávajícího způsobu komunikace v rodinném systému, rozvoj nových možností a dovedností komunikace a na řešení vztahových problémů či problémů osobních. Cílem rodinné terapie je seznámit rodinu s mechanismy opakujících se problémů, pomoci najít rodině cestu ze začarovaného kruhu a aktivovat vlastní ozdravené síly. Základní technikou rodinné terapie je *rozhovor*, který bývá doplněn neverbálními technikami a projevy, výměnou rolí a dramaterapií, arteterapií⁹⁰ a tzv. domácími úkoly.⁹¹

⁸⁹ KRIEGELOVÁ, Marie. *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, s. 103

⁹⁰ Arteterapie je považována za léčebný postup, který využívá výtvarného projevu jako hlavního prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů.

⁹¹ Psychoterapie.unas.cz.[online]. *Rodinná terapie*. Mgr. Zuzana Těšínská © 2014. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://rodinna-terapie.kvalitne.cz/psychoterapie/>

Už jen samotná *komunikace* mezi členy rodiny rozvíjí *empatii*. Čím více spolu komunikujeme, tím jsme empatičtější. Empatie ve všech vztazích přispívá k úbytku násilí. Rodič, který se o dítě denně stará a dobře mu rozumí, sáhne po násilí méně často.⁹²

Jednou z možností terapie domácího násilí je **psychoterapeutická pomoc**, která je orientována na **řešení**. Tento terapeutický přístup vyžaduje individuální přístup ke klientovi. Klient zde není pacient, který má problém, poruchu či diagnózu, ale je brán jako seberozvíjející se bytost hledající pomoc. Toto nové paradigma, má dle autora článku potenciál, jelikož napomáhá k rozvoji řešení situace.⁹³

Důležité je navázat důvěrný vztah ke klientovi, který je nezbytný pro další práci. Vzhledem k tomu, že z 95 % případů jsou oběťmi domácího násilí ženy, je poměrně těžké s nimi navázat kontakt, bývají často málo přístupné, opatrné a podezřívavé. Výjimkou nejsou ženy, které trpí silnou úzkostí a symptomy posttraumatické stresové poruchy plynoucí z prožitého utrpení. Spolupráce s klientkou, která sama vyhledala psychologickou pomoc nebo ohlásila prožívané příkoří kompetentním orgánům, je nesmírně složitá a emocionálně vypjatá. Postoj terapeuta musí být naplněn vřelostí, pozorností a respektem k její osobě.

Jeden z hlavních nástrojů pro terapeutický přístup orientovaný na řešení je *kladení konstruktivních otázek* s vizí preferované budoucnosti (např. co si slibujete od naší spolupráce? Jak byste si představovala sebe třeba za rok?), využívání škály a škálových otázek pro srozumitelnější posouzení zlepšení dlouhodobějšího psychického stavu, zachycení posunu k lepšímu naladění v emoční rovině (např. pokud jste se umístila na škále od 0 do 10 na nulu, vnímám to jako stav pasivity a možná úplné apatie, strnulosti. Co by vás mohlo posunout na stupeň 1 a jak by se to projevilo?) a v neposlední řadě *otázky zaměřené na zdroje klientek*.⁹⁴

Práce se zdroji náleží k významným terapeutickým technikám na řešení orientovaného přístupu, a to hlavně u klientek, které už našly odvahu a sílu vzepřít se despotickému násilníkovi. Cílené otázky na zdroje formulované citlivě a s oceněním napomáhají mobilizovat skryté a doposud neobjevené zdroje klienta (např. kde jste vzala odvahu tohle všechno vy-

⁹² GJURIČOVÁ, Šárka, KUBIČKA, Jiří. *Rodinná terapie. Systematické a narativní přístupy. 2., doplněné a přepracované vydání*. Praha: Grada Publishing 2009. s. 237

⁹³ BYČKOV, Jiří. *Terapie obětí domácího násilí: zaměřte se na řešení*. Psychologie 2013, roč. 19, č. 11, Praha: Portál, s. 56-59.

⁹⁴ BYČKOV, Jiří. *Terapie obětí domácího násilí: zaměřte se na řešení*. Psychologie 2013, roč. 19, č. 11, Praha: Portál, s. 59

držet a ještě udělat ten správný krok a celou věc oznámit policii?). Podobné otázky dokážou nabourat stabilitu problému, ale především vedou k hlubšímu zamyšlení, k introspekci, která klientku může přimět k pozitivní změně, což je cílem tohoto terapeutického působení, nastolit proces pozitivních změn v životě klienta.

Trénink rodičovských dovedností

Trénink rodičovských dovedností (dále TRD) je speciální tréninkový program pro rodiče, který pomáhá posilovat vztah mezi rodičem a dítětem použitím hravé půlhodinky 1x týdně. Důležitá je spolupráce trenéra a rodiče, důležitá je také dobrovolnost a ochota změnit výchovné metody. Není určen pro rodiče týrajícího či s psychiatrickou diagnózou.

Hra je pro děti důležitá, protože je pro ně nejpřirozenějším způsobem komunikace. Děti při hře vyjadřují to, co si myslí a co cítí. Rodiče se zde učí aplikovat hravou půlhodinku u sebe doma za pomoci speciálně vybraných hraček. Tyto hračky slouží k odreagování, tak jako umožňují projevit i agresivitu nebo se používají hračky, jako plastelína, vodové barvy, pastelky, hudební nástroj apod., které slouží k tvořivému, emocionálnímu vyjádření.

Každý týden se na 30 minut dítě stává středobodem rodičovského světa. V těchto půlhodinách si rodič buduje vztah, kde se dítě nebojí vyjádřit své pocity, dostane ujištění, že je schopné, důležité a přijaté takové, jaké je. Pokud se takto dítě cítí, začne vyjadřovat mnoho ze svých problémů a během hry se uvolní. Rodiče se učí reagovat empaticky na pocity dítěte, budovat jeho sebevědomí, pomáhají dítěti učit se sebekontrolu, zodpovědnosti a zadávat hranice během těchto speciálních hravých setkání.⁹⁵

Cílem hravé půlhodinky je posilovat v dítěti pozitivnější seberepektování, sebehodnoty, sebejistoty a kompetence, jako sebekontrola či odpovědnost a skutky. Dále by měla posílit vztah rodiče s dítětem a prohloubit pocit důvěry, bezpečí, blízkosti pro dítě i pro rodiče, zvýšit úroveň hravosti a potěšení mezi dítětem a rodičem. A v neposlední řadě dovolit dítěti prostřednictvím hry vyjadřovat své myšlenky, pocity či potřeby.⁹⁶

Videotrénink interakcí

Metoda videotrénink interakcí se prostřednictvím rozboru videonahrávek soustředí *na zlepšení komunikace*. Slouží jako progresivní metoda intervence *při poruchách interakce*.

⁹⁵ BEDNÁŘOVÁ Zdeňka a kol. *DOMÁCÍ NÁSILÍ. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Acorus, Praha 2009, s. 78

⁹⁶ BEDNÁŘOVÁ Zdeňka a kol. *DOMÁCÍ NÁSILÍ. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Acorus, Praha 2009, s. 79

Centrálním tématem je *komunikace*. Zaměřuje se na rozvíjení verbálních a neverbálních komunikačních dovedností, které podporují pozitivní interakci. Ve videotréninku interakcí je středem zájmu interakce mezi dospělými a dětmi, mezi osobou pečující a osobou závislou a nově též interakcí mezi dospělými.⁹⁷

Trenér (poradenský pracovník) pracuje na efektivním využívání komunikace s cílem vytvořit pozitivní atmosféru. Cílem je tedy, jak už bylo nastíněno výše *rozvoj úspěšných interakcí*, které vedou k vřelé, tvůrčí a oceňující atmosféře, ke vzájemnému porozumění v běžném kontaktu. Postup spočívá v tom, že terapeut natáčí pomocí videokamery běžnou situaci. Sám provede rozbor nahrávky (interakční analýzu) a vybírá z ní momenty, kdy se komunikace daří, nebo takové momenty, které vytvářejí významný rozdíl oproti původnímu pohledu klienta na komunikaci či na problém. Ty pak při další návštěvě v rodině ukazuje a hovoří o nich společně s klienty.

Tato metoda je *krátkodobou formou terapie*. Trvá v průměru od jednoho do šesti měsíců. *Realizace* terapie se odehrává *přímo v prostředí, kde problémy vznikají*. Pořízené videozáznamy pak slouží především jako prostředek rozpoznání existujících silných stránek, jako stimulace pozitivních změn v interakci.

Tato metoda má tedy podpořit tam, kde se ztrácí optimismus ve vzájemné komunikaci, podpořit sebevědomí a nastolit pozitivní změnu či podpořit již existující úspěšnou komunikaci a vzájemnou interakci (rodič, dítě, učitel, zaměstnanec atd.).

Program pro násilné osoby a pachatele domácího násilí

Tuto službu poskytuje Diakonie Českobratrské církve evangelické, která provozuje SOS centrum, kde se pomáhá lidem v krizi. Programy SOS centra jsou finančně podporovány Ministerstvem práce a sociálních věcí a vnitra.

Cílem projektu je pomoc pachatelům domácího násilí ke změně jejich chování, *zlepšení partnerské a rodinné komunikace* a osvojení si řešení konfliktů nenásilnou formou. Pokud chceme zastavit domácí násilí, je třeba pracovat nejen s obětí, ale i s pachatelem. Cílem je tedy ozdravení vztahu tam, kde je vůle po nápravě. Program pro pachatele domácího násilí

⁹⁷ WAGNEROVÁ, Irena a kol. *Psychologie práce a organizace*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 142

obsahuje například prvky jako: učení se kontrole vlastního chování, učení se používat nenásilné strategie při řešení vztahových nebo partnerských problémů, atd.⁹⁸

⁹⁸ Diakonie ČCE [online]. *Program pro násilné osoby*. VIZUS.CZ, s.r.o. © 2014 [cit.2014-02-09]
<http://helpdesk.diakonie.cz/vyhledavani-v-adresari/?s=program-pro-nasilne-osoby-pachatele-domaciho-nasili-a-osoby-ktere-jsou-agresivni-ve-vztazich>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Domácí násilí páchané na dětech je problém, který se vyskytuje po celém světě. V poslední době se tento fenomén značně rozšiřuje a to zejména v posledním desetiletí a zasahuje do všech sfér sociálních skupin, nezávisle na pohlaví a postihuje všechny sociální vrstvy.

6.1 Metodologie výzkumu a jeho cíle

Cílem diplomové práce a následného výzkumu je podat ucelený pohled na problematiku domácího násilí, se zaměřením na jeho dětské oběti. Obecným cílem je hlubší pochopení problematiky násilí páchaného na dětech.

V rámci výzkumu bude pro tyto účely proveden **kvalitativní standardizovaný rozhovor** s vedoucí pracovnící oddělení péče o rodinu a děti, odboru sociálních věcí, pracoviště ÚMČ Praze 6, s paní Mgr. Dagmar Šobiškovou, která se danou problematikou zabývá na profesní úrovni. V jejím případě jde zejména o výkon činnosti podle zákona č. 359/ 1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Další rozhovor bude proveden s kriminalistkou Jindřiškou Cestrovou, která pracuje na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, Praha - Zbraslav. Náplní její činnosti je vyšetřování případů páchaní trestné činnosti páchané dětmi a na dětech.

Cílem standardizovaného rozhovoru je získat informace, které se dotýkají problematiky páchaného násilí na dětech. V případě rozhovoru se sociální pracovnící se zejména jedná o výzkumné otázky, jejichž cílem je zjistit příčiny domácího násilí na dětech, jak často se při své práci dozvídají o takto páchaném násilí, s jakými institucemi a organizacemi nejčastěji spolupracují atd. V případě rozhovoru s kriminalistkou jsou výzkumné otázky zaměřeny na příčiny domácího násilí na dětech, kdo je nejčastějším pachatelem, s jakými institucemi a organizacemi nejčastěji spolupracují, zda se změnil přístup policie k problematice domácího násilí, o metodice výslechu dětských obětí domácího násilí, atd. Více v části shrnutí výsledků rozhovoru.

Další použitou metodou výzkumu je **popis, interpretace a obsahová analýza** konkrétního případu domácího násilí, dle spisu, do kterého bylo umožněno autorovi nahlédnout a opsat zjištěná fakta.

Cílem popisu konkrétního případu domácího násilí, je seznámení se s konkrétním případem domácího násilí na dětech, od jeho počátku až po konečné řešení. V tomto smyslu bude dále provedena *interpretace textu, dle nastavených kritérií, obsahová analýza znaků*

domácího násilí a rovněž budou *analyzovány a popsány formy domácího násilí*, které byly v případě shledány.

6.2 Rozhovor s vedoucí pracovnící sociálního odboru Úřadu městské části pro Prahu 6

Na následujících několika stranách je uveden provedený standardizovaný rozhovor, tak jak byl zachycen na záznamovém zařízení.

ÚMČ Praha 6, odbor sociálních věcí, oddělení pro děti a rodiče, 24. 2. 2014

1. Můžete mi říci, co je jádrem Vaší práce jako vedoucí a jádrem práce vašeho oddělení?

Zodpovídám za to, jak chodí pracovníci do práce, jestli dodržují pracovní dobu, aby bylo dostatek pracovníků, tady na soudě. Musí to být nějakým způsobem koordinované. Je potřeba, aby pracovníci, kteří jsou přijímáni, měli odpovídající vzdělání. To jsou takové ty provozní věci, které má vedoucí oddělení na starosti. Jádrem práce oddělení péče o rodinu a děti je výkon sociálně právní ochrany dětí. Zastupování dětí při soudních sporech u opatrovnických soudů, rozvodu rodičů, právních úkonech, tzn. dědictví nebo jiných záležitostí, které se musí řešit přes soud. Samozřejmě máme pod námi kurátorky mládeže a náhradní rodinnou péči (osvojení, pěstounská péče).

2. Jak dlouho působíte v této oblasti?

Letos to bude 25 let. Nejdříve jsem pracovala jako kurátorka mládeže, pak jsem vykonávala kumulovanou funkci se sociálně právní ochranou dětí a teď 7 let tady pracuji jako vedoucí, kdy jsem zúročila to, co jsem se tady naučila.

3. Jaké případy nejčastěji řešíte?

Rozvody rodičů, upravení styku s rodiči, komu bude dítě svěřeno do péče, jaké bude výživné, atp. Celkem je nás 12,5 pracovnice. 1,5 pracovníka na náhradní rodinné péči, 2 kurátorky, zbytek sociální pracovnice (nejvíce zastupování dětí u soudu v opatrovnických záležitostech, chodí se do rodin na šetření, na pohovory s dětmi ve škole nebo domů, píší se zprávy, spolupracuje s lékaři, další spolupráce je s poradnami, neziskovými organizacemi, atd.). Kurátorky řeší nejčastěji výchovné problémy, trestnou činnost, zastupování dětí do 15 nebo do 18 let, výkon ústavní výchovy, návštěvy ve výkonu trestu, ve vazbě. Tam je spektrum činnosti poměrně široké.

4. Jaké spatřujete nejčastější nedostatky při výchově dítěte?

Nedůslednost, nespolehlivost, nespolupráce s námi, se školu, vlastní sociální neobratnost, kterou si rodiče nesou ze své vlastní rodiny. Komu nebylo dáno, tak se to sám nenaučí. Za 25 let praxe byly u mě patnáctileté děti, které byly ze špatné rodiny a dnes jsou tu se svými dětmi a předávají jim ty stejné, špatné zkušenosti. Málokdo z okolí se naučí s takovým dítětem jednat jinak. Jakmile nefunguje rodina, rodiče nebo dítě samo se nezačne vymykat. Také je každému dítěti pohodlné, když rodina nefunguje, nemusí se tolik učit, poslouchat. Problémy se začínají objevovat už ve školce, ve škole už vypuknou naplno. Dítě má pozdní příchody nebo skryté záškoláctví, špatný prospěch, chytne se špatné party a už je tu problémem. Málokdo se pak z takovéto špatně nefungující rodiny vyučí.

5. Co mi můžete sdělit o dětech jako obětech sporů mezi rodiči?

My v podstatě žádnou zpětnou vazbu nemáme. Jen tady, když se ten spor táhne dlouho. Některé děti toho využívají. U mámy dítě říká to, co chce slyšet máma, u táty, co chce slyšet táta a má z toho určitý prospěch. To znamená dárečky, máma koupí tablet, když bude dítě o tři dny déle, táta pobyt u moře, když bude dítě o pět dní déle a děti se tak učí lhát a z takových situací prosperovat, což pro rozvoj charakteru není zrovna dobré. Nejvíce vnímáme nevyhraněnost dítěte, které ovšem za to nemůže, nemá tu životní zkušenost, reaguje jako dítě. To jsou ještě ty lepší případy, v horším případě, kdy si děti nevědí rady, tak začnou třeba vyhrožovat sebevraždou nebo ubližováním si. V podstatě přenášejí tu vinu na sebe. Někdy to i ti rodiče řeknou, přenesou tu zodpovědnost na dítě. Proto nejsem zastáncem přístupu, „tak nám tedy řekni, u koho z rodičů vlastně chceš být“. Rodiče se musí umět domluvit, tak, aby tím dítě co nejméně trpělo. Takových případů, kdy se dítě s tou situací nevyrovná, není mnoho, pro představu tak pět případů ze sta. Pak je nutná péče psychiatra nebo dokonce hospitalizace.

6. Jak se tyto spory odrážejí v chování dítěte, jeho prospěchu, vztahu k ostatním lidem?

Spory se odrážejí maximálně, prospěch jde většinou rapidně dolů, což je jedním z prvních ukazatelů. Třeba nám volá paní učitelka, jestli se v rodině něco neděje. Nejdříve se to řeší na úrovni dané školy, kdy si rodiče myslí, že to ještě zvládnou. Když se rodiče rozvedou, jsou problémy v komunikaci, tak se to odrazí i v té škole, placení čehokoliv, v plnění domácích úkolů, apod. Hned se problémy nemusí projevit ve vztahu k druhým, ale třeba do budoucna v partnerském vztahu určitě. Dítě prožívá ty spory.

7. V čem spatřujete rezervy, co se týče zákonných norem a spolupráce s dalšími institucemi? (neziskové organizace, krizová a intervenční centra, azylové domy, policie, pediatři, psychologové)

V systému. Všechny nás trápí, abychom spolu mohli efektivně a vzájemně spolupracovat. Od loňského roku jsou povinné individuální plány ochrany dítěte, nutné v každém spisu u ohroženého dítěte. To znamená, že i tam právě jsou ty kolonky na to, s kým spolupracujeme, jestli jsme v kontaktu se školou, doktorkou, je to jakoby vzájemně kontrolovatelné. Orgán sociálně právní ochrany dětí by měl být takovým shromaždištěm všech těch informací a nějakým tím hodnotitelem, ale samozřejmě, že by měly všechny ty složky participovat a případně vysílat nějaké ty signály, že není všechno v pořádku. Ale jinak bych si nedovolila jít do nějakých zákonných norem. Máme třeba nějaké nápady, ale ono to nejde ve velkém měřítku.

8. Jak funguje, nebo naopak nefunguje tato spolupráce?

Na to už jsem vlastně odpověděla, po té naší stránce, my někoho oslovíme, ten by nám měl odpovědět. Měl by nám odpovědět zdarma, je to jeho povinnost. A co se týče ohlašovací povinnosti, tak tam každý dospělý člověk v této zemi ji má. Zrovna teď mi přišel vygenerovaný dotaz na úřad, že v jedné domácnosti brečí děti, tak ať se na to podíváme. I po téhle té stránce by to mělo nějak fungovat.

9. Setkáváte se i s dětmi jako obětmi násilí? V jakém smyslu bývá nejčastěji dítě obětí?

Setkáváme, naštěstí velice málo, ne vždycky je to prokázané. Objeví se to vždy nejvíce tím, že se na to přijde v nějakém školském zařízení. Například při tělocviku, kde se ty malé děti převlékají do cvičebního úboru, takže si toho někdo všimne, poukáže na to spolužák nebo nějaká paní učitelka. Stává se, že nějaká maminka zbije dítě nebo opilý táta zbije mámu i dceru nebo se zbijí sourozenci navzájem či nevlastní sourozenci. Velmi často se stává, že ubližuje otčím nebo macecha, ale dokud to neodsoudí soud, tak se na to pohlíží jako na presumpci nevinoty. Takže se pracuje hlavně s tím dítětem, aby si neneslo následky celý život. I když si je samozřejmě nese, tak aby to bylo co nejvíce ošetřené po té psychologické či psychiatrické stránce.

10. Jaké služby, pomoc poskytujete problémovým rodinám či obětem domácího násilí?

Samozřejmě je směřujeme na organizace, které víme, že momentálně fungují nebo s nimi spolupracujeme. Buď máme různé letáčky, kontakty. Oni se nám samozřejmě tímto způsobem nabízí, ať už je to například občanské sdružení ROSA - centrum pro osamělé a týrané ženy nebo Diakonie. Všechny možné, na které si vzpomenete či mají zrovna volnou kapacitu. S poradnami, psychiatry, mediátory. Prostě každý, kdo může přispět, tak toho oslovíme, aby té rodině pomohl. My samozřejmě poskytujeme sociálně právní podporu a pomoc. My žádné služby neposkytujeme.

11. Jak často bývají rodiče zbaveni rodičovských práv a děti předány k osvojení do náhradní rodiny?

Tak to je výjimečné, protože rodičovská práva omezit nebo jich zbavit je velký zásah do života dětí, tak i rodičů. Dělá se to u náhradní rodinné péče, kde ta mamina například porodí někde děťátko a pak se vzdá svých rodičovských práv. Teď je to trochu složitější s tím novým občanským zákoníkem, všechno je to v plenkách, uvidíme, jakou formou se to bude řešit. Naštěstí jsme to ještě nemuseli řešit se soudem, ale teď je to všechno jiné, než to bylo dříve. Dejme tomu, co se týče toho osvojení, tak to dělá kolegyně ve třech, čtyřech případech ročně.

12. Jaký máte názor na střídavou výchovu, myslíte, že se tím redukuje násilí na dětech? Jaký to má dopad na dítě? Domníváte se, že je lepší alternativou než výhradní péče u jednoho z rodičů?

Samozřejmě já to respektuji, že to v zákoně existuje, je to jedna z možností úpravy vztahů. My máme spoustu dětí a rodin, kde to funguje, aniž bychom do toho museli jakýmkoli způsobem zasahovat, že si to ta rodina vybrala sama. Řada rodičů bydlí v takové blízkosti, že opravdu děti nemusí měnit vůbec nic. Nejsem moc pro střídavou výchovu, kdy to dítě mění školu jednou za měsíc. Například České Budějovice – Praha. Myslím si, že toto střídání těch škol není pro to dítě to pravé, i když jsou děti, které to zvládají a nemají s tím problém. Myslím si, že je to tak asi jako jedno dítě vám pojede na tábor šťastné a chce jet na tři tábory za léto a druhé dítě by nejelo na tábor nikdy. Tak je to úplně stejné se střídavou péčí. Je to hodně individuální, některé ty děti se těší na mámu, pak se těší na tátu, že u mámy je větší klid a u táty větší adrenalin. Máme bohužel i střídavé výchovy, kdy na jednu stranu táta s dítětem navštěvuje různé kroužky, a když je u mámy tak nejde nikam.

Potom je taková střídavá výchova kontraproduktivní, ale ten náš právní systém to umožňuje, pokud to trochu jde. Zatím nám dorůstá generace, která nám teprve ukáže, jestli to k něčemu bylo nebo ne. Jsou severské státy, kde je střídavá výchova na prvním místě, když se rodiče nedomluví, tak je dítě automaticky ve střídavé péči, když se domluví jinak, tak nastupují alternativy, které jsou u nás upřednostňovány. Jestli se tím redukuje násilí, nemáme u střídavé výchovy žádnou zpětnou vazbu. Když je už násilí na dětech, tak jde dítě většinou do výlučné péče jednoho z rodičů a ten druhý rodič, pokud tam násilí bylo, tak má ten styk s tím dítětem třeba asistovaný. To znamená, že by se s tím vyloženě redukovalo násilí na dětech, si nemyslím. Mohla by se vymyslet ještě jiná alternativa, nebo by se to mohlo jmenovat střídavá výchova, ale aby si to mohli lidé upravit podle svého.

13. Jaké bývají nejčastěji příčiny domácího násilí?

Většinou, když jdeme do hloubky toho případu, tak si to domácí násilí lidé nesou ze svého vlastního dětství. Buď, že je bila maminka nebo tatínek, nebo se rodiče bili mezi sebou. To je nejvíce, kdy ten člověk to použije taky, protože si myslí, že je to určitá norma, kterou lze použít. Pak také hraje velkou roli alkoholismus a zneužívání návykových látek. Jinak se nesetkáváme s případy, že bychom tady měli nějaké násilné rodiče, kteří by to dělali skrytě, s tím jsme se tady ještě nesetkali.

14. Jakým způsobem se dozvídáte o domácím násilí v rodině, na čí podnět nejčastěji? (policie, lékaři, anonym, škola, sousedi) A jakou formou?

Sousedí, škola, policie, lékaři, anonym, přesně tak, jak to tady uvádíte. Všechny ty formy jsou v pořádku. Dnes je možnost podání oznámení různá. Např., že vám to někdo pošle i jako Franta Vonásek a nechce, aby byl někde uváděn, nebo se vůbec nepodepíše nebo zavolá a nepředstaví se, ale řekne, o co jde. Lékař to samozřejmě pošle, tak jak to pošle a policie to pošle taky jako klasické oznámení. Sousedí chodí přímo k nám, ze škol to přijde také poštou nebo zavolají.

15. Setkáváte se v praxi i se sexuálním zneužíváním dětí?

Setkáváme, ale z těch tří případů, které máme za rok, z toho jeden se prokáže, tak je to hodně. Měli jsme minulý rok zneužívání dítěte babičkou. Ta nejdříve řekla, že její vnučku zneužíval její otec, to se neprokázalo, pak se zjistilo, že to byla ta babička. Teprve teď se na tom pracuje a už je to přes rok a pořád ještě nemáme pachatele. Něco tam určitě je, ale je to hodně na hraně. Setkáváme, ale není to vůbec záviděníhodné, abych vám pravdu řekla.

16. Končí někdy hlášené případy trestním stíháním? Nebo u přestupkové komise?

Ano, končí trestním stíháním, ale u přestupkové komise ne. Pokud je to sexuální zneužívání, tak tam je to potom jen na trestní stíhání. Ovšem jsou to případy, jeden, dva, maximálně tři případy za rok. Naštěstí toho více není, buď je to skryté a nedozvíme se to, nebo to opravdu není, neumím to takhle odhadnout.

17. Kde se nejčastěji setkáváte s násilím na dětech, jsou to spíše rodiny sociálně slabé, s nižší úrovní vzdělání, nebo jde násilí napříč všemi sociálními skupinami?

Napříč všemi sociálními skupinami. Víte, ono se to dneska hodně srovnává. Když jsem začínala před těmi 25 lety, tak tady hodně bylo romských sociálně slabších. Dneska se ta životní úroveň srovnává. Buď tady máme milionářské čtvrti, které se k nám úplně nedostanou nebo je to takové hodně vyrovnané. Nejsou tady vyloženě sociálně slabé rodiny. Máme je tady, ale bohužel, když jdete více do hloubky, tak zjistíte, že jsou to lidé, kteří se do té situace dostali vlastním přičiněním. Nepracují, pracovat nechtějí, i když jim práci podouváte a na ty sociálně slabé si možná trošku i hrají. Když se k nám dostane nějaká maminka, její muž tam neplatí, je ve výkonu trestu, nikoho nemá, jí se tak maximálně pomůžte, že se z té sociální slabosti dostane alespoň na určitou úroveň. Alespoň my se snažíme tady tyto případy nějakým způsobem podchytávat.

18. OSPOD eviduje počty týraných a zneužívaných dětí, máte k dispozici nejnovější statistiky nebo kde je možné nahlédnutí do této statistiky?

Eviduje se to, vždycky jedou za rok, na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí. Máme loňskou statistiku a tam jsem se dívala, že tam bylo týraných a zneužívaných dětí, myslím hrozně málo, ale můžete se na to podívat na tomto portálu nebo na stránkách Ministerstva vnitra, tam by to mohlo taky být, i ty případy, které byly dotaženy do soudního jednání.

19. Spolupracujete rovněž s kurátory pro mládež a v jaké souvislosti?

Ano, my je máme v rámci oddělení. Jsme jedni z posledních, kde jsou kurátoři pod námi, pod OSPOD. Máme dvě kurátorky, posílíme snad na tři. Oni pracují se stejnými spisy jako my. V souvislosti, že tam jsou buď výchovné problémy jako je záškoláctví, drogy, trestná činnost a prolíná se to běžně tím opatrovnickým spisem.

20. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, jaké to jsou zařízení a v jakých případech jich využíváte?

To jsou zařízení, když jsou zřizované, musí mít k tomu akreditaci, aby ten výkon mohli dělat. Pro nás jsou velmi užitečné, protože my tam umísťujeme děti, které najdeme na ulici. Protože, každý OSPOD, myslím už v celé České republice, má službu celý rok, dvacet čtyři hodin denně. To znamená, že ať už se vyjede kamkoli, zavolají policisté nebo na základě jiného podnětu. Což se děje na vánoce, v noci, ráno, pořád dokola, tak my musíme vědět, že můžeme to dítě někam nasměrovat. Samozřejmě, kdybychom to dítě našli zubožené, nemocné, špinavé, s rozbitou hlavou, tak jede do nemocnice, to je logické, ale z té nemocnice stejně musí být nějaká návaznost. Celý průběh je popsán v § 42 zákona o sociálně právní ochraně dětí, tak se tam podívejte. My dáváme návrh k soudu nebo jsme dávali do konce roku. Návrh soudu na předání dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc, kam se nejdříve zavolá, jestli je tam kapacita a pak se to napíše do předběžného opatření. Soud to dítě potom do toho zařízení nasměruje. No a většinou, v našem případě, Magistrát hl. města Prahy posílá do tohoto zařízení finanční podporu, aby tam to dítě mohlo být. Je to tady v těchto případech okamžité pomoci, buď, že se v té rodině něco stane, dojde k domácímu násilí a to dítě musíte izolovat do nějakého neutrálního prostředí. Takže záleží, jestli je úplně v pořádku nebo jestli potřebuje to dítě psychickou nebo psychiatrickou pomoc. Nebo jestli je v takovém stavu, že je potřeba, aby bylo ještě nějak ošetřené jinak. Využíváme k tomuto účelu Fond ohrožených dětí, což je také zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a jsou to dále i nějaké ty diagnostické zařízení. Jsou tendence těmto zařízením akreditace brát, ty diagnostické ústavy slučovat. Myslím si, že zjišťují v současné době, jak si mysleli, že všechny děti naberou z ústavů do pěstounské péče, tak to se jim moc nepodaří. Není kapacita, nejsou pěstouni, a když jsou, tak to většinou nevychází. Není to vůbec jednoduché, ta rodina ještě u těch dětí je a existuje povinnost, aby ten pěstoun s tou rodinou spolupracoval, a když víte, že ta maminka je psychiatricky nemocná, tatínek je alkoholik, vrátil se z výkonu trestu, to jsou velmi specifictí lidé. A z toho jsou dvě děti, které jsou něčím poznamenány, do toho si je teda vezme žena, která nikdy dítě nevychovala, je sama, tak jí to dítě obrátí život vzhůru nohama. Myslím si, že na ty lidi kladou mnohem větší možnosti, než jsou schopni těm dětem dát.

6.2.1 Shrnutí výsledků rozhovoru na Úřadě městské části v Praze 5

První rozhovor byl veden s vedoucí pracovnící oddělení pro rodinu a děti s Mgr. Dagmar Šobíškovou, která pracuje na sociálním odboru při Úřadu městské části Praha 6. Po celou dobu působení na této pozici se zaměřuje na problematiku, která velmi úzce souvisí s výkonem sociálně právní ochrany dětí (zastupování dětí u opatrovnických soudů, problematika náhradní rodinné péče aj.).

Cílem rozhovoru bylo zjistit:

1. Jak často se úřad při výkonu sociálně právní ochrany dětí setkává s případy domácího násilí na dětech, jaké jsou nejčastější příčiny v těchto případech a kdo bývá pachatelem.
2. Jaké jsou nedostatky při výchově dětí a jak se tyto chyby odrážejí na jejich životní dráze.
3. S jakými institucemi a organizacemi úřady nejčastěji spolupracují v případech domácího násilí a s jakými výsledky.
4. Jakým způsobem se orgán sociálně právní ochrany dětí dozvídá o násilí na dětech v rodině a na čí podnět nejčastěji.
5. Jakou pomoc poskytují úřady obětem domácího násilí a jejím dětem.

Mimo jiné jsou v rozhovoru zodpovězeny i další otázky, které se dotýkají problematiky jak domácího násilí, tak i jiné dotazy, například o náhradní rodinné péči, střídavé péči, jaké případy nejčastěji úřady řeší v rámci daného oddělení, jak fungují zařízení, vyžadující okamžitou pomoc, aj.

Na jednotlivé otázky bylo odpovězeno, a to s následujícími výsledky, které jsou v dalších řádcích shrnuty:

Na první otázku, zda se úřad v rámci výkonu sociálně právní ochrany dětí setkává s dětmi, jako oběťmi násilí na dětech bylo sděleno, že ano, ale málo, navíc tyto případy nebývají vždy prokázané. Nejčastějším pachatelem bývá v případech násilí otčím či macecha. Nejčastější příčinou domácího násilí je špatný vzor v rodině, který se přenáší na další generaci. Potom ten pachatel je násilný, protože byl sám bit jako dítě nebo se rodiče bili mezi sebou navzájem a považuje podobné chování jako normu. Za další příčinu násilí na dětech je považován alkoholismus a zneužívání návykových látek.

Na druhou otázku, která se ptá po tom, jaké jsou nedostatky při výchově dítěte, bylo odpovězeno, že se zejména jedná o nedůslednost, nespolehlivost a nespolupráci, jak s úřady, tak

se školou. Vlastní sociální neobratnost, kterou si rodiče nesou ze svého vlastního dětství je jádrem problému při výchově, jedná se přenos stejných vzorců chování, reagování a zkušeností, které si člověk v dětství zafixuje a přenáší je poté na své vlastní děti. Pokud rodina nefunguje, jak má, jedná se s dítětem špatně, tak to dítě jedná stejně. Nedůsledná výchova se odráží například ve školním prospěchu, problematickém chování a končí v některých případech i kriminální kariérou. Málokteré dítě s dysfunkční rodiny se vyučí.

Na otázku třetí, která se dotýká spolupráce s ostatními organizacemi a institucemi. Jak funguje či nefunguje tato spolupráce v případech domácího násilí, bylo potvrzeno, že je stále kvalitnější. Systém tlačí úřady, aby se spolupráce zkvalitňovala. Od roku 2013 jsou úřady povinny vést individuální plány ochrany ohrožených dětí a musí být součástí každého ho spisu. Tento individuální plán ochrany se snaží kontrolovat činnost každého sociálního pracovníka, jak spolupracuje v případě ohroženého dítěte s rodinou, školou, lékaři atp. Organ sociálně právní ochrany dítěte je jakousi databankou informací, které přicházejí ze všech stran a pak je vyhodnocuje. Nutná je ovšem i participace ze strany dalších organizací a institucí. Tento nastavený systém je kontrolovatelný.

Na otázku čtvrtou, jakým způsobem se OSPOD dozvídá o násilném chování v rodině a na čí podnět nejčastěji, bylo sděleno, že je to různé. O těchto případech se dozvídají z anonymního oznámení, od sousedů, ze škol a od lékařů to přichází jako klasické oznámení a také od policie.

Na otázku pátou, jakou pomoc poskytují úřady obětem domácího násilí, bylo sděleno, že se může jednat o psychologickou či psychiatrickou pomoc či hospitalizaci, jak rodiči, tak dítěti, a to v případě, kdy se s danou situací neumí vyrovnat (například dítě hrozí sebevraždou, cítí vinu za rozpory mezi rodiči apod.). Pomoc dále spočívá ve směřování daných případů na další organizace, o kterých úřad ví, že fungují a se kterými spolupracují již delší dobu. Jedná se o občanská sdružení (např. ROSA – centrum pro osamělé a týrané děti), Diakonie, dále poradnami, psychiatry, mediátory, atp. Jako orgán sociálně právní ochrany dětí poskytují sociálně právní podporu a pomoc.

6.3 Rozhovor na Krajském ředitelství police Středočeského kraje

Na následujících několika stranách je uveden provedený standardizovaný rozhovor, tak jak byl zachycen na záznamovém zařízení.

Krajské ředitelství policie Středočeského kraje, Praha, Zbraslav, služebna kriminální policie, 4. 3. 2014

1. Můžete se mi krátce představit?

Jmenuji se Jindřiška Cestrová, pracuji na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje jako kriminalista. U policie sloužím 12 let a po celou dobu se zabývám problematikou páchaní trestné činnosti páchané dětmi a na dětech.

2. Můžete mi říci, co je jádrem vaší práce a jádrem činnosti vašeho útvaru?

Vzhledem k tomu, že jsme služba kriminální policie a vyšetřování, zabýváme se odhalováním, objasňováním a vyšetřováním trestné činnosti (násilné, mravnostní, ale i krádeže apod.). Tato činnost musí spadat pod náš útvar, tedy páchaní trestné činnosti závažnějšího charakteru, s vyšší trestní sazbou. Rovněž se zabýváme případy domácího násilí páchaného na dětech.

3. Jaké případy nejčastěji řešíte?

Nejčastěji řešíme případy podezření ze spáchání trestného činu znásilnění na osobách mladších 15 let. Nicméně v mnoha případech zjistíme, že se jednalo o výmysl. Dívky a chlapci chtějí většinou nějakým způsobem zakrýt své jednání, které bylo dobrovolné, což je asi největší část naší práce. Potom také vyšetřujeme případy domácího násilí na dětech. Dále se rovněž zabýváme i závažnějšími případy. Aktuálně vyšetřujeme vraždu novorozence matkou, ublížení na zdraví, pohlavní zneužívání, kde se jedná o případy s těžkými následky. Pokud je páchána kriminalita mladistvými nezletilými, tak je to zejména loupež.

4. V jakých případech se setkáváte s dětmi jako obětmi domácího násilí?

Na tuto problematiku pohlížíme ve dvou rovinách, jednak podle Úmluvy o právech dítěte, je dítě, které žije v domácnosti, kde probíhá domácí násilí, bráno jako oběť. Nicméně z trestně právního hlediska, aby to dítě mohlo být považováno za poškozeného, v rámci trestního řízení, tak na něj musí být nějakým způsobem útočeno. Případy, které jsem já řešila, a týkaly se domácího násilí, vždy tam byly děti. Vyšetřovala jsem případy, kdy ohrožené osoby byly jen ženy a většinou se rozhodly celou věcí oznámit, až když ten násilník začal útočit i na jejich děti. Samy ženy by si to nechaly líbit dlouho, ale když jejich děti začaly páchat sebevraždy, začal se zhoršovat jejich zdravotní stav, apod., tak až v tomto stádiu přistoupily k oznámení případu.

5. S jakými formami násilí na dětech se nejčastěji při své činnosti setkáváte?

S formami jak psychickými, tak fyzickými. Velice často se však setkáváme u domácího násilí s násilím na dětech v psychické formě, kdy to dítě trpí tím, že např. „maminka mě nemá ráda, protože má chlapa“, apod. Řešili jsme několik případů, které se jevily jako domácí násilí, ale během vyšetřování se zjistilo, že tam docházelo i k sexuálnímu ataku ze strany pachatele na dceru.

6. Můžete mi sdělit, jaké jsou nejčastější příčiny domácího násilí na dětech?

Nejsem to schopna říci s určitostí, ale může se jednat o případy, kdy se násilník dostal do osobní tíživé situace, podnětem mohou být zdravotní problémy, ztráta zaměstnání, dluhy, apod. Přičemž nedokázal situaci řešit jinak než, že si začal vybíjet svoji agresivitu na tom nejslabším článku. Nebo si někdo například potřebuje kompenzovat nedostatek vlastního sebevědomí na ženě, manželce, dítěti, atd. Jestli ten člověk bral drogy, léky, alkohol či podobně, takové statistiky my nevedeme, ale vždy se pachatelé nacházejí v nějaké tíživé životní situaci. Taktéž musí mít násilná osoba dispozice chovat se násilně. K násilí používají pachatelé nejrůznější předměty, např. kabel od počítače, prodlužovací šňůra, vařečka, atd. Po psychické stránce to dítě trpí už jen tím, že slyší, jak se rodiče hádají. Vyšetřovala jsem případ, kdy paní byla zdravotní sestra, jezdila z práce a občas se jí stalo, že přijela domů o pět minut později. Manžel, který byl doma bez práce, si krátil dlouhou chvíli popíjením alkoholu a telefonováním manželce, že když nedorazí zavčas domů z práce, tak dítě zbijí. Dcera prožívala tyto situace se strachem, zda se mamince podaří přijít včas či nikoliv. Takových forem psychického týrání je spousta, někdy stačí jen vyhrožování, že když se dítě nebude chovat podle představ svých rodičů, tak jej nebudou mít rádi, apod. Pro domácí násilí je charakteristické, že násilná osoba chce mít všechny členy domácnosti doma. Což se projevuje kontrolou a omezeními na každém kroku, například kontrolou mobilů, přístupu k internetu nebo mají děti jen omezený čas zjistit si věci do školy u svých spolužáků. Totéž dělají násilníci i svým partnerkám, chtějí zprerhat sociální vazby k vlastní rodině a dalším blízkým osobám.

7. Kdo bývá nejčastěji pachatelem takového násilí? Evidujete profil pachatele domácího násilí?

Týrání mohou být i muži, ale převážná část osob týraných jsou ženy a pachatelem muž. Jsou to muži ve věku od 20 do 45 let, v produktivním věku. Výskyt je patrný i u seniorů a mladistvých, ale není to tak často.

8. Na čí podnět se nejčastěji dozvídáte o případech domácího násilí na dětech? (sousedí, dětská krizová centra, lékaři atp.)

Od lékařů hodně málo, protože lékaři se ohánějí lékařským tajemstvím, nechtějí s námi spolupracovat, pokud nemají vše čtyřikrát podepsané. Spolupráce s nimi je v mnoha případech hodně špatná. Častým podnětem je OSPOD, protože oni zejména s oběťmi násilí hovoří, někdy se to dozvídáme ze školy, od neziskových organizací, příkladem může být Bílý kruh bezpečí. Co se týče mých zkušeností, tak podněty jsou velmi často od známých, kteří přicházejí do kontaktu s pachateli i oběťmi přímo ve svém okolí. Když někdo přijde oznámit na policii případ páchaného domácího násilí, tak to už musí být hodně vážné. Spíše se lidé jen poptávají, co se dá dělat, protože je to přeci jenom za zavřenými dveřmi a do soukromí se nikomu příliš šťourat nechce. Co se týká školy, tak bývá častým modelem, že se to dítě rapidně zhorší s prospěchem, stává se zamlklé, straní se kolektivu. Pokud jsou paní učitelky empatické, pohovoří s dítětem, tak potom celou záležitost řeší přes OSPOD. V současné době vyšetřujeme případ domácího násilí na Benešovsku a tam podnět o domácím násilí vzešel od zaměstnavatele. Nicméně u té firmy pracuje shodou okolností bývalá policistka, takže už věděla, jak si má poradit a přes známé se dovolala až k nám. Možností oznámení je spousta, ale nejčastěji je to asi ten OSPOD.

9. S jakými organizacemi a institucemi nejčastěji spolupracujete?

S OSPOD spolupracujeme, dá se říci, pořád, protože existuje zákon o obětech trestných činů. Každá osoba pod hranicí zletilosti je zvláště zranitelná oběť. V případech domácího násilí spolupracujeme s azylovými domy a řadou neziskových organizací. V případě mladistvých pachatelů násilí, tak tam jsme ve spojení s probační a mediační službou. Dále spolupracujeme s obecními a městskými úřady a to v případě, kdy potřebujeme nějakou správu o pověsti, rovněž s městskou policií. Ovšem prokázat násilí v rodině je hodně těžké, protože tam je to za zavřenými dveřmi. My se snažíme vždy získat co nejvíce důkazů, samozřejmě musíme kontaktovat všechny možné organizace. Například Bílý kruh bezpečí, Acorus, všude, kde se ta osoba pohybovala. Tyto organizace vedou o případech domácího násilí dokumentaci, což ovšem nebývá pravidlem. Nahlédnutí do těchto spisů však musí být se souhlasem té konkrétní osoby.

10. Jak funguje, nebo naopak nefunguje tato spolupráce?

Pokud se týká OSPOD, tak z mé zkušenosti je spolupráce na vysoké úrovni. Spolupráce s Bílým kruhem bezpečí je na obdobné úrovni, vycházíme si navzájem vstřícně. V podstatě

všechny ty organizace spolupracují, protože máme společný cíl. Horší je to s těmi lékaři, jak už jsem zmínila. Ovšem i zde narazíte na osvětěného lékaře, který nechce ani souhlas se zproštěním mlčenlivosti zdravotnického pracovníka a informace řekne. Opakem jsou lékaři, zejména z velkých nemocnic, kde každá lékařská zpráva jde přes právní oddělení, zkoumá se, zda to může říct nebo nemůže. Je to pak problematické a pro nás vznikají velké časové prodlevy. Čím je zdravotnické zařízení větší, tím je ta spolupráce horší, pokud je to nějaký obvodní lékař nebo dětský lékař, tak tam komplikace nevznikají.

11. Spolupracujete rovněž s kurátory pro mládež a v jaké souvislosti?

Oni pracují v rámci výkonu sociálně právní ochrany dětí. My už to nějak nerozlišujeme. Už víme na koho se obrátit, máme stálé kontakty. Tam je ta spolupráce buď v rámci oddělení péče o rodinu a děti nebo pak ti kurátoři pro mládež.

12. Setkáváte se v praxi i se sexuálním zneužíváním dětí?

Já osobně tedy hodně často, protože mravnost je náš denní chleba. Sexuální zneužívání je široký pojem. Jak jsem již uvedla tak v padesáti procentech našich případů, mravnostního charakteru, jde o kamufláž ze strany mladistvých, kteří tak chtějí zakrýt dobrovolný sexuální akt. Existují však i případy, kdy k tomu sexuálnímu útoku, ze strany pachatele, došlo, což je potom velice smutné, když jsou to například děti předškolního věku.

13. Končí někdy hlášené případy trestním stíháním?

Ano, tím, že děláme závažnější trestnou činnost, s vyšší trestní sazbou. My třeba děláme znásilnění osob mladších 15 let. Přesně vám nemohu říci, kolik procent případů končí trestním stíháním. Pokud jsou to ti pubertální, tak tam většinou ne, ale pokud je pachatelem dospělý člověk a poškozené to dítě, tak většinou ano. Tato trestná činnost páchaná v domácím prostředí je velmi latentní, kde na povrch vyplavou už jen ojedinělé případy, o kterých se to dozvídáme v podstatě náhodně. Dojde například ke zranění dítěte nebo to dítě řekne ve škole, ve školce a začne se to řešit.

14. Jakou pomoc poskytujete obětem domácího násilí?

Každou oběť musíme poučit podle zákona o obětech trestných činů, nemusí se jednat pouze o oběti domácího násilí, ale i nějakých závažných násilných trestných činů. Policejní prezidium uzavřelo dohodu s Bílým kruhem bezpečí, takže my máme povinnost vyrozumět Bílý kruh bezpečí a oni pak ty oběti kontaktují a poskytují jim péči nebo poradenství a tím, že my tady s kolegyní děláme tu mládež a mravnost již několik let, tak téměř u každého

případu poskytujeme krizovou intervenci. Když se ten případ začne řešit, tak s těmi lidmi je nutné hovořit a to jinak než policista, aby byli ochotni vypovídat, aby ta výpověď měla nějakou strukturu, a aby říkali pravdu o tom, jak to vše probíhalo. Pomoc obětem ze strany policie tedy spočívá v té intervenci, případně poskytnutím kontaktů na jiné odborníky. Máme rovněž i policejní psychology, když víme, že to bude něco závažnějšího, tak si bereme už policejního psychologa s sebou. Policie může také poskytnout ochranu, pokud je to vyhrocený případ. Jeden z možných úkonů je institut vykázání, když například dojde v rodině k nějaké rozepři a kolegové vyhodnotí, že tam došlo k domácímu násilí, posoudí míru nebezpečnosti, pak násilnou osobu vykážou na 10 dní. Poté si může ohrožená osoba požádat u soudu o předběžné opatření, které je na měsíc, s možností další prodloužení až na rok. To je takový preventivní úkon policie, tam nemusí proběhnout ani trestní řízení. Jednou z dalších možných ochranných opatření pro ohroženou osobu je krátkodobá ochrana, která musí být odsouhlasena, s tím, že se jedná o striktní podmínky nějakého utajeného bydlení, kde ta osoba nesmí s vybranými osobami telefonovat, říci, kde je. Toto utajené ubytování se poskytuje na omezenou dobu, ve velmi závažných případech. Utajené bydlení poskytuje přímo Policie ČR, ale je možné rovněž ohrožené osobě nabídnout možnost azylového bydlení s utajenou adresou, prostřednictvím spolupracujících organizací. Tato adresa není ani vedena ve spisu, pro případ, kdy by přišel nahlédnout obhájce obviněného a adresu tak mohl zjistit. Pokud se týká přímo krizové intervence, tak policie má svůj vlastní systém, krizové interventy, kteří jsou vyškoleni, chtějí tu práci dělat a mají k tomu předpoklady. Ti potom, podle závazného pokynu, vyjíždějí k zvláště závažným případům, když se například stane vražda, tak pozůstalým nebo oznamují po dopravní nehodě, či sebevraždě, nebo násilnému trestnému činu, třeba i v pokusu či znásilnění, apod. A my tím, že pracujeme s dětmi, tak my tu krizovou intervenci poskytujeme rodičům. Jedná se o prvotní setkání s námi, vysvětlíme jim, o čem trestní řízení je, jak to probíhá, časové údaje, aby měl představu, jak to vše bude orientačně probíhat, co je čeká, tak aby na to byli připraveni, zvláště v případě domácího násilí je to složitější. Z mé vlastní zkušenosti vím, že když je těm ohroženým osobám nastíněn průběh toho řízení, když ví, co je čeká, tak daleko lépe spolupracují.

15. Sestavujete s obětí násilí bezpečnostní plán?

Konkrétně, když tady řešíme případ domácího násilí, tak jsme zatím vždy měli pachatele, kteří byli stíháni vazebně, takže jsme těm ohroženým osobám nemuseli sestavovat žádný bezpečnostní plán. Nicméně kolegové na okrese, ten nižší stupeň pod námi, tak tam tu situaci takovýmto způsobem řešit musí. Když jsem pracovala na Praze 5 Stodůlkách, na

okrese, tak jsem například vyšetřovala domácí násilí, kde paní utekla z domova se dvěma dětmi, kvůli násilí. Rodiče jí pronajali byt někde jinde, tak jsme jí doporučili, aby si nechala přeposílat poštu na jinou adresu, aby dítě vodila do školky pokaždé v trochu jiném čase, aby tam ten pachatel nemohl chodit, aby ji například učitelky nechaly chodit do školy zadním vchodem, atd. Když jsem ji předvolávala k výslechu, tak jsem jí volala pouze ze svého mobilu, číslo měla uložené, aby nebrala telefon třeba tomu pachateli, a když už měl ten pachatel obhájce, který musí být přítomen u všech výslechů svědků, tak já jsem si s ní dala schůzku třeba na stanici metra Radlická a služebním autem jsem ji odvezla na policii a zavazla jsem ji až do dvora, tak aby se s tím pachatelem nikde nesekala. Těchto možností je hodně moc, vždy záleží na konkrétní situaci.

16. Spolupracujete rovněž při své činnosti se zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v jakých případech?

Spolupracujeme, teď například řešíme případ, kdy máme umístěné dvě děti v Klokánku v Praze Hostivicích. Máme případy, kdy to trestní oznámení vzešlo přímo z Klokánku, kdy ty děti, v rámci hry, začaly samy vyprávět o tom, co jim táta doma dělá, atp. Dále spolupracujeme s dětskými domovy, s výchovnými ústavy pro mládež, diagnostickými ústavami. Samozřejmě občas se stane, že máme některou z osob v účasti na trestním řízení, ať už je to pachatel nebo osoba ohrožená, třeba v psychiatrické léčebně, takže i s takovými zařízeními spolupracujeme.

17. Eviduje počty týraných a zneužívaných dětí, jsou veřejně přístupné statistiky těchto dětí?

Existují statistiky, my máme například statistiky v rámci Středočeského kraje. Je možné o ně požádat u našich analytiků. I když statistika je přesný soubor nepřesných čísel. Veřejně přístupné jsou statistiky o týrání například na stránkách Bílého kruhu bezpečí nebo Ministerstva vnitra či Policejního prezidia.

18. Můžete mi říci něco o metodice výslechu ohrožených dětí?

Každý případ je jiný, každé dítě je individualita, vždy ta metodika vychází z nějaké aktuální situace. K tomuto účelu máme dětské výslechové místnosti. Ve Středočeském kraji jich máme již pět a dále se budují v rámci celé České republiky. Jsou to takové pokojíčky zařízené dětským nábytkem, sedačka, stůl, sem tam nějaká polička, hračky. Účelem zřízení těchto místností pro děti je, aby se to dítě tam cítilo dobře. Výslech se zde vede tak, že vyslýchaný si s tím dítětem povídá, točí se to na kameru a pak se to přepisuje doslovně. Po-

tom buď za jednocestným nebo dvojcestným zrcadlem nebo na televizi se ten přenos přenáší. Tohoto přenosu se zúčastňuje obhájce, popřípadě soudce, podle toho v jaké fázi to trestní řízení je. V té místnosti je ten vyslychající a to dítě, pokud je tomu dítěti například kolem čtyř let, je z Klokánku, tak si tam vybereme nějakou tu tetu, kterou to dítě zná. Samotný výslech probíhá tak, že to dítě musíme poučit. Výslech může vést pouze policista, který to dítě přiměřeně věku dítěte poučí, že to dítě má mluvit pravdu. Což zvláště u těch menších dětí může být obtížné rozlišit, co je pravda a co lež, každý z těch dětí má své imaginární kamarády, medvědy, apod. Dále se musí poučit, že nemusí vypovídat proti osobě blízké. Je to v podstatě formální záležitost, aby se dodržela litera zákona. Je také nutné, aby dítě pochopilo, co se po něm bude chtít, což je u malých dětí náročnější. Ten policista se musí snažit navázat kontakt s dítětem přes jeho zájmy, záliby, domácí zvířátka, apod. Snažíme se vyvarovat tématům, které dítě moc nemusí, například o škole. Po navázání kontaktu probíhá samotný výslech, některé dítě je komunikativní, jiné naopak, což je individuální. Měly by se zařazovat přestávky, podle věku dítěte, aby se udržovala jeho pozornost. Na konci výslechu se musí dítě pochválit, ale většinou ještě předáváme nějakou tu hračku, aby dítě odcházelo s dobrým pocitem, i když se výslech třeba nepovede, nedozvíme se to, co jsme potřebovali slyšet, tak ta pochvala je důležitá. V rámci domácího násilí na dětech do 15 let jsou výslechy důležité v rámci ochrany před sekundární viktimizací, apod. Potom se celý výslech přepíše, dítě ho podepíše a rovněž všichni zúčastnění, i ti kteří sedí za zrcadlem, tak to podepíší. Výslech pak slouží jako důkaz. Také záleží v jakém stádiu to řízení je, pokud je výslech před zahájením trestního stíhání, tak je to neodkladný neopakovatelný úkon za účasti soudce a pokud je to po zahájení trestního stíhání, tak je to výslech svědka za účasti obhájce. V tom spisovém materiálu je výslech přepsaný a přikládáme tam i videozáznam na digitálním nosiči, protože, když si to soudce pustí naživo, tak je to úplně něco jiného.

19. Myslíte si, že se celkově ochrana dítěte před domácím násilím zlepšuje? (zákony, spolupráce, snížení latence násilí, apod.)

Určitě ano, protože, i když se podívám na statistiku počtu vykázaní, tak se ten počet zvyšuje. Za posledních 6 let až na trojnásobek. Za prvé, veřejnost přestává být slepá. Proběhlo několik různých kampaní, například letáky v metru, my jsme je rozesílaly na naše policejní stanice v rámci okresu. Letáky bývají na stolečcích u lékařů. V televizi se o tom hodně mluvilo, tak samozřejmě už to není takové tabu, jak to bylo třeba před patnácti lety. Jinak je obecně známo, že se lidé nechtějí motat do soukromí druhých a pak když něco rozkry-

jeme a zjistíme, že sousedi říkají, že se to tu děje již patnáct let, tak si říkáme, proč to už dávno někdo neohlásil. Celkově je to lepší, i přístup policie se lepší, protože proběhlo proškolení všech policistů v rámci Středočeského kraje, už v roce 2011. Když někdo přijde oznámit, že se děje někde domácí násilí, dochází k týrání dětí, tak se ta situace ihned řeší. Dříve byl přístup policie v těchto případech domácího násilí spíše laxní. Ta osvěta je dnes prostě znát. I ten institut vykazání hodně pomáhá v pravomoci policie jednat, intervenovat, což dříve nebylo možné. Pokud netekla, jak se říká, krev pod dveřmi, tak se nemohlo nic dělat. Dnes je pachatel vykazán, i když ohrožená osoba nesouhlasí.

6.3.1 Shrnutí výsledků rozhovoru na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje

Druhý rozhovor byl veden s kriminalistkou Jindřiškou Cestrovou, která pracuje na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje. Po celou dobu působení na této pozici se zaměřuje na problematiku trestné činnosti páchané na dětech a dětmi.

Cílem rozhovoru bylo zjistit:

1. Jaké jsou nejčastější příčiny domácího násilí na dětech.
2. Kdo tuto trestnou činnost nejčastěji páchá.
3. S jakými institucemi a organizacemi nejčastěji policie spolupracuje a s jakými výsledky.
4. Zda existuje posun v ochraně, prevenci a ve snížení latence domácího násilí na dětech.
5. Jak se změnil přístup policie v posledních letech k problematice domácího násilí na dětech.

Mimo jiné jsou v rozhovoru zodpovězeny i další otázky, které se dotýkají problematiky domácího násilí na dětech. Například jaká je metodika výslechu ohrožených dětí v rámci probíhajícího trestního řízení, jakým způsobem se policie nejčastěji dozvídá o domácím násilí, jaká je pomoc ze strany policie v těchto případech, apod.

Na jednotlivé otázky bylo odpovězeno, a to s následujícími výsledky, které jsou v dalších řádcích shrnuty:

Na první otázku bylo odpovězeno, že s ohledem na latenci domácího násilí není možné na tuto otázku jednoznačně odpovědět. Pokud se týče drog, alkoholu, léků a dalších možných faktorů násilí, tak takové statistiky policie nevede. V mnoha případech se jedná o tíživou životní situaci, do které se násilník dostal. Tíživou situací mohou být zdravotní problémy, ztráta zaměstnání, dluhy a podobně. Tyto faktory pak vyvolávají v násilné osobě agresivi-

tu, která je kompenzována v podobě násilí na druhých. Za násilím může stát rovněž nedostatek vlastního sebevědomí, neschopnost řešit vzniklou situaci jinak než agresí a rovněž dispozice k násilnému chování.

Na druhou otázku, která se ptá po pachateli domácího násilí, tak jsou to v převážné většině případů muži, často v produktivním věku mezi 20 a 45 lety. Výskyt násilí se projevuje i u seniorů a mladistvých, ale není tak markantní.

Na třetí otázku bylo odpovězeno, že nejčastější spolupráce je s odděleními úřadů, které jsou pověřeny výkonem sociálně právní ochrany dětí a kurátory pro mládež. Dále s řadou neziskových organizací, zejména s Bílým kruhem bezpečí, v některých případech jsme ve spojení s azylovými domy, městskou policií a v případě trestné činnosti mladistvých, s probační a mediační službou. S těmito institucemi a organizacemi se spolupracuje za účelem získání potřebných důkazů či zprávy o pověsti. Na otázku jak funguje či naopak nefunguje tato spolupráce, bylo v rozhovoru zjištěno, že je dobrá a to z důvodu společného zájmu. Horší je spolupráce s lékaři, kteří nejsou vždy ochotni poskytnout informace, které podléhají lékařskému tajemství. Čím větší zdravotnická zařízení, tím komplikovanější je získat potřebné lékařské zprávy. Naopak obvodní lékaři a menší zdravotnická zařízení jsou přístupnější.

Na čtvrtou otázku, zda se zlepšila situace ochrany dítěte před pácháním domácím násilím, bylo sděleno, že rozhodně ano, i ve srovnání se statistikami vykazání jsou ty čísla stále vyšší. Za posledních 6 let se počty vykazání zvýšily až trojnásobně. Proběhlo několik kampaní v televizi, tisknou se letáky, které se pak prezentují na veřejně přístupných místech, například v metru, u lékařů apod. Veřejnost přestává být slepá, i když stále platí, že se veřejnosti příliš nechce „lézt“ do soukromí druhých.

Na pátou otázku, zda se změnil přístup policie k problematice domácího násilí, tak rozhodně ano. Před patnácti lety byla policie k případům domácího násilí spíše nečinná. Rovněž legislativa neumožňovala dříve v případech domácího násilí zasáhnout. Pokud „netekla krev“ tak policie nic v těchto případech nezmohla. Dnes je situace jiná, existuje institut vykazání, který umožňuje okamžitě intervenovat a oběť ochránit. Také v roce 2011 proběhlo plošné proškolení policistů na téma domácího násilí. Proto, když někdo oznámí případ násilného chování v rodině, policie okamžitě jedná.

6.4 Případová studie domácího násilí

V následném textu je provedena detailní deskripce, převyprávění případu, tak jak byl získán z úředního záznamu policejního výslechu, uloženém v trestním spisu policie – odbor obecné kriminality. Jména, data a místa pobytu se neshodují, jsou smyšlené. V tomto smyslu bylo podepsáno prohlášení o mlčenlivosti o skutečnostech, které v případě vyšly najevo a řídí se ustanoveními zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Výslech byl proveden vrchním komisařem Kriminální policie Středočeského kraje za přítomnosti obhájce obviněného, zmocněnce poškozených a pracovníka sociálně – právní ochrany dětí z obecního úřadu. Zároveň byly všechny osoby poučeny o právu nevypovídat a povinnosti uvádět pravdivé informace v smyslu ustanovení trestního řádu § 100 a trestního zákoníku, §345 a 346. Součástí výslechu jsou i závěry klinického psychologa, psychiatra, včetně zjištěné diagnózy.

Pavla (20)

Starší dcera byla předvolána na Krajské ředitelství Středočeského kraje, aby podala vysvětlení v případě obvinění z trestného činu znásilnění dle §241 odst. 1-3. Zkoumána byla forenzním psychologem v roce 2013 pro účely vypracování znaleckého posudku.

S násilnou osobou se starší dcera, v textu bude použito fiktivní jméno Pavla, seznámila v době, kdy se nacházela její matka v rozvodovém řízení se svým manželem, biologickým otcem Pavly, bylo jí tehdy 10 let. Tehdy si matka pronajala byt od svého bývalého manžela ve Slaném, kde bydleli všichni asi rok. Než se rodiče vzali, tak se k dětem otec choval hezky, matce se dvořil, bral je všechny do restaurace, kupoval jim dárky. Jak Pavla vypověděla, tak v té době ještě nemusela být uvázaná doma, mohla chodit i nakupovat. Poté došlo ke sňatku a adopci dětí. Pavla mluví o svém adoptivním otci, jako o otci, jelikož se rodiče vzali a děti přijali po něm příjmení. V roce 2003 se všichni přestěhovali do bytu v Praze, kde se začaly vztahy postupně měnit. Nevlastní otec si nepřál, aby chodily děti samy ven, se zdůvodněním, aby se jim nic nepříhodilo. Otec začal být na děti tvrdý, když se mu něco nelíbilo, bylo jim vše zakázané. Ze školy chodily děti hned domů a tam se dívaly na televizi nebo byly v pokoji. Pokud mohly jít ven, potom jen za jeho doprovodu. Kamarády vodit domů děti nesměly, otec si nepřál, aby mu někdo chodil do bytu. Na školní akce, jako kino nebo divadlo, děti většinou chodit nesměly. Když se otci něco nelíbilo tak na Pavlu a sourozence křičel, Pavla si nepamatuje, že by je v té době uhodil. Podle slov Pavly otec mámu často kontroloval, co kupuje a když koupila něco navíc, bylo zle. Matka v té době byla na

mateřské dovolené s mladší sestrou. Otec o všem rozhodoval, co se koupí na jídlo, za oblečení, hračky, věci do školy. Matka si nemohla vzít peníze a jít si nakoupit jen tak něco pro radost. Otec spravoval finance, matce dával jen určitý obnos peněz a ona za to nakupovala jídlo, což byla dle slov Pavly jediná situace, kdy mohla jít sama ven bez toho, aby ji doprovázel otec. Na třídní schůzky i k doktorovi chodil s dětmi otec. Matka byla pod dozorem, nesměla si vodit domů kamarádky ani s nimi ven. Domů si vodil kamarády pouze otec. Když šla matka s mladší dcerou na dětské hřiště, tak ji doprovázel. V roce 2003 se narodil nevlastní bratr, v té době byly vztahy ještě bez fyzického násilí a slovního napadání. V roce 2005 začal otec stavět dům v Kamenici. Což bylo pro děti období klidu, jelikož byl otec často pryč. Na vánoce ve stejném roce se všichni přestěhovali do domu v Kamenici. Od té doby matka, dle slov Pavly, již nebyla otcí rovnocenným partnerem. Otce nezajímal její názor, rozhodovala pouze o tom, co se uvaří na večeři. Děti chodily do školy na Jižním Městě a matka byla s nevlastním bratrem a dcerou doma. Od té doby matka už nechodila ani na nákupy a byla pořád doma. Otec byl v invalidním důchodu a všechny peníze chodily na jeden účet (mateřská, důchod a peníze z pojistky po úrazu). O všech těchto financích, jak již bylo řečeno, rozhodoval otec. Tou dobou již matka peníze na domácnost nedostávala. Kartu k účtu měla, ale nevybírala z něj, protože si to otec nepřál, což dával hlasitě najevo. Na stavbu domu v Kamenici byly použity peníze, které matka dostala z prodeje vlastních pozemků a peněz, které vzešly z prodeje bytu v Praze, který vlastnil biologický otec. Dům byl napsán na matku, ale fakticky o něm rozhodoval otec. Děti nedostávaly kapesné, vše kupoval otec, hygienické potřeby, oblečení, jídlo, prostě vše. Jak již bylo řečeno, děti ven chodit nesměly, ze školy musely rovnou domů, ven s kamarády taky nechodily, tudíž si ani nemohly vytvořit bližší kamarádské vztahy. Pokud už se dostaly ven, potom spíše o víkendu procházkou po lese nebo výletem na nějaký zámek, ale jelikož to stálo peníze, provozovaly se tyto aktivity spíše sporadicky. Zpočátku bydlení v Kamenici za nimi občas dojela babička a matčin bratr. Za babičkou jezdili jednou až dvakrát do roka. Mobilní telefon dostala Pavla v sedmé třídě, když dojížděla do školy. Velmi často otec Pavle kontroloval výpisy za telefon, procházel historii volání a telefonní seznam. Pavla nesměla babičce volat, měla to zakázané. Otec častoval děti urážkami, že jsou blbí, když donesly ze školy horší známku než trojku. Otec musel mít o všem přehled, procházel veškeré věci v pokoji Pavly, když našel diáře, tak si je hned prošel a pokud v nich bylo něco napsáno, hned udělal scénu. Což se týkalo hlavně telefonu, pokud našel nějaké telefonní číslo na spolužáka, tak to bylo nepřípustné, jak Pavla uvedla, otec na ni

křičel a nadával jí do děvky, i když to byl jen kamarád. Ve stejném roce 2005 začalo sexuální zneužívání Pavly, to jí bylo 13 let. Začal se k Pavle chovat majetnický, žárlil. Nebylo možné mít jakýkoliv vztah k jinému muži. Otec stále vyžadoval její pozornost, aby se mu věnovala, vše zařizovala s ním. U televize chtěl, aby mu masírovala chodidla, měl jednu nohu chromou. Záměrem bylo dotýkat se chodidly prsou Pavly, přes oblečení. Ve svém věku ještě pořádně prsa neměla a nenosila ještě podprsenku. Stávalo se to večer, když matka uspávala nevlastního bratra a sourozenci šli už spát. Původně si myslela, že je to nehoda, ale když se to opakovalo, tak změnila postoj. Snažila se otci vyhýbat. Tato scéna se opakovala asi rok, dokud nebyly dostavěné pokoje v patře. Tou dobou se otec začal chodit dívat na televizi do patra, okomentoval to tím, že dole nechce budit matku s nevlastním bratrem. Každý ze sourozenců měl vlastní pokoj. Matka s otcem a nevlastním bratrem spávali v přízemí, v ložnici. V době, kdy bylo Pavle 14 let, tak jednou o půl noci došel otec za ní do pokoje, se záminkou, že ji převede, co viděl v televizi. Pavla chtěla spát a nepřála si jeho přítomnost. Nedal se odbít, začal ji osahávat, nejdříve přes pyžamo a posléze i na holém těle. Pavle se to nelíbilo, odstrkovala ho, říkala mu, aby přestal, že to nechce, ale on pokračoval. Nechtěla křičet, aby se o tom nedozvěděla matka. Jelikož byl silnější, více vážil, Pavlu i přes její odpor svlékl a došlo k aktu. Den poté, co došlo k prvnímu znásilnění, Pavlu otec odvezl autem na nějaké parkoviště a tam ji přesvědčoval, že o celé záležitosti musí mlčet. Protože se Pavla bála a styděla se za sebe, mlčenlivost neporušila, nesvěřila se ani své matce, ani nikomu jinému. Tato situace se ve stejném scénáři opakovala každý druhý den a trvala čtyři roky, až do doby, kdy jí bylo 18 let. Navštěvoval ji pravidelně a opakující se návštěvy trvaly až 3 hodiny. K aktu docházelo i několikrát za noc. Postupně chtěl, aby mu sahala na penis, přitom něco říkal, že se mu to líbí nebo tak něco. Ve všech případech se mu snažila bránit, dávala mu to najevo jak fyzicky, tak i slovně, což musel pochopit, zřejmě ho to dle Pavly vzrušovalo. Tyto události se promítly i do vztahu s matkou, začal ji ponižovat, nutil ji, aby před ním stála nahá. Podle jejích slov otci dělalo dobře, když někomu může ubližovat a ponižovat ho.

Když bylo Pavle téměř 18 let, tak se jí situace kolem zneužívání přestala líbit a otci řekla, že už to nebude dále snášet a celou záležitost oznámí. Otec na vzniklou situaci reagoval s tím, že už to dělat nebude, ale že i narkomani mají svoji odvykací kúru, takže s tím nemůže přestat ze dne na den. Frekvence styku se snižovala, až přestal úplně, což nastalo někdy kolem 18 roku Pavly. Ovšem, když už nemohl mít styk, tak se chodil na Pavlu dívat, jak se převléká, často po ránu nebo když se sprchovala, což okomentoval tím, že se chce

alespoň dívat, jak se mění v ženu. Pavle to bylo nepříjemné, tak se snažila těmto situacím vyhýbat. Otec býval často nepřičetný, když se Pavla před ním točila zády, aby ji neviděl na prsa. Začal křičet, co jsou to za zvyky v tomto domě, aby se někdo styděl za svoji nahotu. Tohoto si všimla matka a dávala manželovi najevo svůj nesouhlas. Načež ji nadal do krav, a že se nemá k celé záležitosti vyjadřovat. Od té doby, co bylo Pavle 18 let, se jeho chování k ní nezměnilo. Poté, co začala navštěvovat vysokou školu, ji stále vozil autem do školy i ze školy. Neměla prostor stýkat se s kamarády ani spolužáky, nepřál si to. Procházení věcí, kontrola s kým se Pavla stýká, s kým si volá, vše bylo stále pod kontrolou. Stejně tak držel stále peníze ve své režii. Hodně se šetřilo. Na oblečení se kupovalo jen to nejnужnější. Od doby, kdy začal mít s Pavlou styk, tak ji preferoval, nakupoval jí více oblečení, ale hlídal délku sukně a velikost výstřihu. Nesměla se ani malovat. Oblečení pro mámu bylo bez jejího zásahu, kupovalo se to nejlevnější, o volbě stylu nemohlo být ani řeči. Styk s kamarády byl zakázán. Když se Pavla zpozdila ze školy, tak Pavlu zbil, pokud se matka za ni postavila, taky jí fyzicky napadal. Na střední škole varoval, že kdyby se stýkala s klukem, tak si najme nějakého Ukrajince, aby ho zmlátil. Už i v nedávné minulosti, když bylo Pavle 20 let, musela být ve 20 hodin doma. Neustálá kontrola probíhala i v té době. Obtěžování telefonáty, výslechy a doprošování se, zda může jít ven. Navenek byli nuceni vystupovat jako skvělá rodina, okolí muselo být přesvědčeno o tom, jaký je on skvělý otec a jak se mají všichni rádi. Doma bylo vše v kontrastu, nadávky, křik, ponižování. Vše muselo být podle jeho scénáře, ostatní se museli podvolit. Otec dokázal na matku křičet i několik hodin, jak je neschopná a blbá. Poté, co jí skončila mateřská dovolená, chtěla jít zpět do práce. Což bylo v zápětí zamítnuto, že má být doma a starat se o děti. Bude stačit, když má firmu na sebe napsanou a o ostatní se postará on. Přeháněl veškeré vztahy a události. Když se Pavla zpozdila ze školy, byla hned děvka. Když matka pozdravila souseda, tak hned, že s ním koketuje. Když nebylo po jeho, tak matku fyzicky napadal, kroutil jí rukou a podobně. Jednou děti viděly otce, jak mámu škrtí. Oblíbeným místem fyzického útoku byla hlava, zejména vlasová část, kde to není vidět. Příčina útoku otce na Pavlu byla SMS od kamaráda. U matky, že si dovolí jít ke kadeřníkovi nebo mu nechce dát peníze na cokoliv, jelikož v roce 2010 musel část peněz otec přeposlat na účet matky. Jediný, kdo měl přístup do domu, byl jeho bývalý syn z prvního manželství. Se starším se pohádal a nestýká se s ním.

Někdy v roce 2011 došlo k incidentu, při kterém měl otec tu svoji náladu a začal si matku dobírat, že je kráva blbá a že je úplně neschopná. V tom odešla matka do kotelny, nechtěla

ho poslouchat, což otce ještě více popudilo a začal matku škrtit. Pavla v tu chvíli zasáhla a snažila se otce odtrhnout. Matka z toho vyvázla s modřinami na krku a pohmožděnými žebry. U doktora nebyla. Pavla tehdy zavolala na Městskou policii, která sice přijela, ale vyšlo to na prázdno, pouze domluva. Matka se chtěla dát rozvést, najala si právničku, ale nakonec návrh na rozvod pod tlakem z otcovy strany stáhla. Vyhrožoval ji, že na ni hodí všechny dluhy a sebere jí syna.

Pokud se týká hádek, tak se frekvence postupně zvyšovala. Podnětem byly situace, kdy matka odmítala být poslušná, odmítala se sebou manipulovat nebo byly problémy s dětmi ve škole. Svým křikem se snažil matku i děti přesvědčit, že jsou debilní, neschopní a že jedině on dokáže zacházet s financemi a podobně. Hádky měly většinou matku zastrašit, aby změnila chování, snažil se jí přetvořit k obrazu svému. Pokud se mu postavila a řekla, že je na převýchovu už stará, tak jí tloukl pěstí do hlavy, když se snažila Pavla ho odstrčit, tak ji také tloukl nebo s ní třásl či odhodil do kouta. V té chvíli byla Pavla bez sebe a ani nevnímala, co přitom říkal. Sourozenci se většinou šli schovat do pokoje a svého vlastního syna si držel stranou, snažil se ho mít pod vlastním vlivem, na své straně. Psychicky matku tyranizoval, nutil ji psát i žádost o rozvod a jak budou do doby rozvodu zacházet s financemi, že budou spát odděleně, pak celou záležitost otočil, že se nechce rozvádět, že se snaží dělat vše pro zabezpečení rodiny a nutil ji k tomu, aby s ním spala. Asi půl roku před incidentem v kotelně byla Pavla svědkem, že došlo ke škrcení matky, sám otec se k tomu přiznal a navíc měla i viditelné stopy na krku po škrcení. Otec dceru tloukl pravidelně, zejména tehdy, když se dozvěděl o jakékoliv komunikaci s kamarády, například formou SMS. Také často vyhrožoval, že si pozve kamarády a ty děti zmlátí a vyhodí je z domu, totéž vyhrožoval matce. Rovněž vyhrožoval, zejména v poslední době před výsledkem, že vše rozprodá a odstěhuje se do Ameriky. Matku tloukl zejména v ložnici, u čehož byl většinou přítomen i Pavlin nevlastní bratr. Pavla traumata spojená s opakovanými výstupy, otce vůči matce, těžko snášela. Často se snažila otce zadržet, on na to někdy reagoval tak, že odešel, jindy ji odstrčil. Rovněž se hlasitě dožadoval na matce soulože, vyčítal jí, že nedodrhuje tři dny. Poté ji trestal tak, že ji nechal nahou stát nad ním v posteli. Někdy ji také vyhrožoval, že ji zabije a zakope nebo jí vyčítal, že musí haranty živit a že ona je k ničemu.

Vztah k mladšímu bratrovi ze strany otce byl špatný, nemohl ho vystát, prý je po svém biologickém otci. Když měl špatné známky ve škole, vyhrožoval mu, že ho vyhodí z domu. Jeho výchova byla velmi tvrdá, bratr se musel často učit. Zatímco sourozenci měli prázd-

niny, tak on se musel učit. Pokud nedokázal na něco odpovědět, tak jej otec tloukl. Když Pavlu vozil otec do školy autem, bratr musel jet autobusem, stejně tak i ze školy. Někdy ho nechtěl ani u oběda, řekl mu, že má jít do pokoje, že nebude „žrát“ jeho jídlo.

Jednou byli celá rodina obytným vozem na dovolené v Řecku, Pavlin mladší bratr jej něčím vytočil, když byly na výletě v lese a on se sebral a odjel obytným vozem pryč, že se mají všichni dopravit domů, jak chtějí. Tyto případy se stávaly často, že všechny vyhodil z auta a odjel.

Asi rok před výslechem začala Pavla spát se svou mladší sestrou ze strachu, aby i ji nezačal zneužívat. Svého vlastního syna otec nebil, když měl náladu, tak jej rozmazloval. Kupoval mu hračky, oblečení a jiné.

Přibližně rok před výslechem vzal otec Pavlu autem do lesa, asi třikrát, pod záminkou, že si s ní chce povídat. Mluvil o tom, jak to má s matkou těžké. Pak ji nutil, aby mu rukou přejížděla po penisu. Když se to stalo poprvé, tak se výlet Pavle do lesa nelíbil, měla strach a chtěla jet domů, byla připravena, že si vezme autostop. Poté, co se pokusila utéct, tak ji otec zadržel a násilím ji dostal zpět do auta, začal ji svlékat a sahat na holé tělo, na prsa a genitálie. Pavla mu říkala, ať ji nechá, ale on se opáčil, že matka s ním už nechce spát, takže mu musí pomoci. Přinutil ji násilím, aby ho rukou uspokojila, on ji přitom přejížděl po nahém těle. Jakmile vyvrcholil, oblékli se a odjeli domů. Doma Pavla nic neřekla. K pohlavnímu styku docházelo i mimo dům, na dovolené v Řecku, v autě nebo ve křoví, vždy se mu Pavla bránila, ale otec byl silnější a ona byla velmi hubená, tudíž se nedokázala převaze ubránit.

Finanční situace rodiny nebyla špatná, otec měl vysokou rentu a plný invalidní důchod. Navíc měl na manželku firmu, která byla zaměřená na dopravu a reality. Pořizoval si auta na leasing, kdyby si nepůjčoval peníze, tak by si podle slov Pavly, mohli žít jako rodina normálně. Výdaje na děti byly minimální, oblečení na střídačku neměly, kupovalo se jen, až když bylo nejhůř. Stravování bylo ve škole a svačiny z domu.

Další vážný incident, který rozhodl, se stal v roce 2012, když si Pavla hrála se sourozenci v patře. Potom, co uslyšela ze spodu křik, uviděla otce stát u botníku a matku venku stát nahou na zahradě. Křičel na ni, kam chce jít, jak si to představuje, bil ji, lomcoval s ní a snažil se ji zahnat do domu. Když se Pavla snažila otce zadržet, tak ji uhodil, a odhodil do kouta. Matka se dcery zastala, tak se vrhl zpět na ni. Pavla po incidentu zavolala státní policii, která přijela do deseti minut a snažila se zjistit, co se stalo. Mezitím otec nutil

Pavlu, aby zavolala na policii, že se nic nestalo, že to bude pouze haló pro sousedy. Matka se oblékla, až když přijela policie. Podnět k tomu, že Pavla začala vypovídat na policii, byl strach o svoji mladší sestru, že by s ní mohl zacházet stejně jako s ní. V době výslechu Pavla pracovala, aby si tak zajistila účast při studiu na vysoké škole. Musí si práci zaplatit školné, ostatní věci se platily dále z otcova příjmu.

Pavla byla dále vyzvána soudním znalcem, aby se zúčastnila *psychologického vyšetření*, byl proveden anamnestický rozhovor. Pavla se dle soudního znalce jevila jako povaha spíše introvertní, přívětivá, dobrosrdečná, skromná a neprůbojná. Vztahová anamnéza byla vyhodnocena jako nápadně chudá, vlastně absentuje. Poškozená nemá žádné pevnější vazby s vrstevníky. Doposud neměla intimní vztah či schůzku s chlapcem. Jediný vztah má k matce a mladší sestře. Její osobnost je neurotická, plná obav, úzkostná, se sníženou sebedůvěrou a nejistotou v rozhodování. Úzkostná reaktivita poškozené se projevovala ve strachu svěřit se matce s opakovaným znásilněním, neboť by jí to zranilo. Přítomnost traumatu má vliv na současné reakce na podněty, stále se vrací k minulým prožitkům. Chybí pragmatismus, k tomu se pojí pocity vlastní nedostatečnosti a zvýšené sebekritičnosti. Snížené emoční projevy. Strategie zvládnání stresu, volí poškozená, vyhýbání se, pokud je to možné, kontrolu vlastních emocí, nedat na sobě znát své pocity a odklon, udržování se díky studiu a práci. Intelekt má poškozená v pásmu lehce nad průměrem. Po základní škole vystudovala střední průmyslovou školu. Nyní je studentkou vysoké školy se zaměřením na vzdělávání dospělých. Nekuřačka.

Objektivně psychiatricky byla diagnostikována těžká posttraumatická porucha, hyperkompenzačně zvládaná. Pachatelovo dlouhodobé a záměrné traumatické působení na poškozenou způsobilo těžkou újmu na zdraví s trvalými následky. Psychotrauma bude ztěžovat a ovlivňovat její ženskou roli i roli matky.

Výslech mladší sestry Lenky (13)

Z počátku výslechu byla Lenka poučena, že má právo nevypovídat a že musí mluvit pravdu. S tím byla srozuměna. Nejdříve se jí vyslyšající ptal na dům v Kamenici, potom přešel k tématu vztahu k matce. Lenka matku vychvalovala, že byla hodná a starostlivá. Tátu popsala jako vznětlivého člověka, který když se umíní, tak není moc milý. O vztahu matky s otcem dodala, že na matku často křičel, obviňoval ji a bil. Dále Lenka mluvila o tom, jak matku jednou škrtil, a že to bylo vážné, hodně to matku bolelo. Na četnost škrcení odpověděla, že několikrát k tomu došlo. U většiny násilných incidentů byla Lenka přítomna i se

sourozenci. Na matku byl otec, dle výpovědi Lenky, zlý každý den. Většinou se střetů otce a matky stranila. Vztah nevlastního bratra s otcem popsala jako docela kladný. Dále Lenka popsala, že ven skoro nechodila, jen občas na hřiště pro děti. Kamarády vídala jen ve škole a domů si je vodit nemohla. Na nákupy jezdili všichni společně. Také potvrdila, že otec často Pavlu chodil kontrolovat do koupelny, aby se na ni díval. Pozorování bylo Pavle nepříjemné. Jinak Lenka potvrdila, že hned po škole se s rodiči scházela v kanceláři. Na kroužky nechodí, dříve ano. Kapesné dostávala velmi zřídka. Souhlasila také s tím, že otec byl na matku zlý a že se to postupně zhoršovalo. Lenka se k situaci mezi rodiči příliš nevyjadřovala.

Výslech nevlastního bratra Davida (10)

V úvodu výslechu byl David rovněž poučen o právu nevypovídat, a že musí mluvit pravdu. Dále si vyslychající prověřil, zda je schopen David rozlišovat, co je pravda a co ne. Nejdříve se vyslychající ptal, jak to u nich v domě vypadá, kdo kde spí, kolik je jich v domě a kde spí David. Potom mluvil David o tom, že nahoru do patra nechodil, protože jsou tam krysy. A ještě se zmínil o tom, že měli domácí zvířata (morče, králík) a že v době výslechu si pořídili potkana. O vztahu k matce vypověděl, že je hodná, menší postavy a že se stará o celý dům. V domě, že dělá matka všechny práce, o všechny se stará a je moc hodná. O svém otci mluvil, že je menší postavy, s delšími vlasy a občas že byl na něho hodný, ale většinou byl hodně zlý. Někdy Davida i ostatní děti objímal. Když se naštvál, byl na matku hodně zlý a škrtil ji. U všech incidentů byl přítomný, snaží se zapomenout, kde všude se škrcení odehrávalo, ale bylo to často. Otec na matku křičel a pak ji z ničeho nic začal škrtit. Zpočátku byl otec na matku docela hodný, prvních pár let, potom se začal měnit. Často matce vyhrožoval, že ji zabije. To co říkal, slychávaly všechny děti, protože to přitahovalo pozornost. K viditelným známkám po násilí David podotknul, že občas měla matka krvavé podlitiny na levém zápěstí, podlitiny měla i její sestra Pavla na krku. Často matku bránila. O vztahu otce k nevlastnímu bratrovi David řekl, že dříve byl na něj zlý, zejména když ne-uměl přesně věci do školy, později se vztah zlepšil. Podle výpovědi Pavly ho začal brát s sebou na automobilové závody a podobně a sliboval mu, že mu jednou koupí auto. O vztahu otce k Lence sdělil, že se mu z dětí vyhýbala nejvíce. Trávila celé dny zavřená ve svém pokoji a hrála si na počítači. David se také otci vyhýbal, protože byl trochu zlý. Otec trávil hodně času na počítači a u televize, takže nebyl problém se mu vyhnout. Čas trávil David hrou v pokojíku nebo hrou se sestrou. Babičku viděl jednou v životě, když mu bylo 5 let, od té doby ji neviděl, protože se otec s ní pohádal, tak jako skoro se všemi. Až v době

výslechu ji opět navštívili, bylo to moc hezké. S babičkou si volaly sestry a matka, občas a potají. Děda zemřel, když se narodil. V Kamenici David žádné kamarády nemá. Jen na bývalém bydlišti. Celá rodina jezdila na výlety i otec, protože je chtěl mít všechny pod dohledem. Sobotu chtěl mít David klidnou, podle svého, ale otec vždy vymyslel nějakou nudnou akci, třeba výlet do deště. O finanční situaci otce řekl, že když mohl, tak si koupil nějaký Jeep nebo Ranger, prostě si nedal pokoj. Dle výpovědi Pavly byl nevlastní bratr dost fixovaný na matce i dnes s ní spí v ložnici na jedné posteli.

Matka (44)

Před pár lety se začal manžel měnit, byl panovačný, omezoval ji i děti, byl žárlivý, zakazoval jim styk s rodinou. Měla dvě kamarádky, když byla s nimi, tak ji neustále manžel obtěžoval telefonáty, snažil se jí „vymývat mozek“. Zabavoval veškeré peníze, se kterými nakládal dle svého uvážení. Kázal o tom, jak mají vést život. V té době si začal sex vynucovat, když odmítla mít s ním styk, tak ji přinutil, aby se svlékla a pak stála nahá v ložnici a on ležel v posteli. Vyhrožoval, že jí prohlásí za nesvéprávnou a sebere nejmladšího syna a ona půjde z baráku. Manžel hrozně žárlil na Pavlu. Chodil za ní do koupelny, pozoroval jí, když se svlékala. Matka se bála, že když s ním nebude mít pohlavní styk, tak by si mohl dovolit na ni. Po přestěhování do Kamenice, se násilí a hádky začaly stupňovat. Střídalo se období klidu a hádek. Někdy bylo i pár dní klid. Když došlo ke gradaci, konflikty probíhaly ve frekvenci i několikrát za týden. Vždy si něco našel, co se mu nelíbilo. Podnětem byly děti, peníze a jiné. Manžel dokázal křičet a útočit i několik hodin bez přestávky, nedal jí pokoj. Někdy dokázal křičet až do 3 hodin do rána, takže se děti nevyspaly. David to někdy nevydržel a utekl do pokoje za Pavlou. Častoval ji nadávkami typu „debilní kráva“, příživník, neschopná, balvan na krku, osina na zadku a podobně. Dále křičel, co musí říci na úřadu práce, že nesmí do dělnické profese, že musí domů nosit 25 tisíc měsíčně, když se ohradila, že tolik peněz jí nikdo nedá, tak možná 15 tisíc, tak to ho prý nevytrhne. Dále uvedla, že na jednu stranu po ní chtěl peníze a na druhou stranu jí znemožňoval si jakoukoliv práci najít. Křičel na ni pořád dokola to samé, z počátku se bránila, což stupňovalo jeho agresivitu, po čase se bránit přestala, snažila se to neposlouchat, protože se jí snažil neustále urážet. Když se snažila od násilného manžela odejít, tak probíhalo násilí a psychický teror nejvíce, asi dva roky nazpět. Někdy dokonce po ní hodil nůž nebo sklenici. Několikrát došlo k tomu, že ji manžel vyhodil nahou ven na zahradu, vůbec se už nedokázala bránit, rezignovala.

Osobnost poškozené byla v psychologickém vyšetření popsána jako pasivní, závislá, nerozhodná. Matka trpěla nízkým sebevědomím, neřešícím přístupem k vzniklým situacím a problémům. Dále byla zjištěna zvýšená míra neuroticismu. Založením spíše kontemplativní osobnost než pragmatická. Ve stresových situacích byla volena strategie úniku a rezignace. Intelekt v pásmu dobrého průměru, nebyla prokázána závislost na alkoholu. V rozsudku bylo dále popsáno jednání pachatele, jako hrubé a soustavné. Docházelo k ponižování a psychickému tlaku. Traumatizaci zvyšovalo ponižování před dětmi a vědomí selhání v roli matky a manželky. Znalkyně v oboru psychiatrie uvedla, že důsledkem dlouhodobého působení pachatele bylo způsobeno psychotrauma. Došlo k poškození zdraví s trvalými následky, které snižuje společenské uplatnění. Byla diagnostikována těžká posttraumatická porucha s psychosomatickou symptomatikou.

Pachatel (46)

Trestní oznámení podala na násilníka nevlastní dcera, tím, že celou záležitost oznámila policii. Policie, tak na základě zjištěných skutečností zahájila trestní stíhání. Pachateli bylo sděleno obvinění. V době výslechu byl otec trestně stíhán vazebně pro trestný čin znásilnění § 241 odst. 1, 2, 3 a), b). dcery a manželky a z týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 odst. 1, 2 písm. c), d), což se vztahovalo na manželku.

Ze znaleckého posudku klinického psychologa a psychiatra vyplynulo, že obžalovaný je osobností egocentrickou, nezralou, se sklony k asociálnímu chování, se zvýšenou mírou psychopatických rysů, který má tendenci manipulovat se svým prostředím ve svůj prospěch, bez ohledu na sociální okolí a normy dané společností. Dále byl shledán jako člověk s vyšší mírou agresivity a expanzivity. Projevoval se jako sebejistý (ponižující a zraňující), bezohledný a impulsivní. Nebyla zjištěna závislost na alkoholu či jiných drogách. Jeho vztah k ženám je s patriarchálním a dominujícím přístupem. Netrpěl žádnou duševní poruchou, jen smíšenou poruchou osobnosti (impulsivní, narcistická, asociální). Nebyl shledán jako sexuální deviant. Po celou dobu páchání trestné činnosti byl schopen rozpoznat a ovládat své chování.

V rozsudku Krajského soudu v Praze obžalovaný popřel, že by poškozenou Pavlu znásilnil nebo zneužil. Pouze připustil, že ji v noci navštěvoval v pokoji, aby si popovídal. Nemá potřebu znásilňovat ženy a nelíbí se mu malé holčičky. Nikdy s Pavlou nesouložil, nebyla ani příležitost, dům byl plný dětí. Podle slov obžalovaného si Pavla vše účelově vymyslela

a dělala vše proto, aby mohla v rodině rozhodovat. Byla upřednostňována před ostatními, dostávala kapesné, ostatní pouze dle prospěchu ve škole. Rovněž obžalovaný uvedl, že Pavlu neznásilnil v autě, natož třikrát.

Jako *primární motivace páchaní trestné činnosti* byla shledána převážně instrumentální. Násilí pachatele bylo nástrojem k dosažení záměru, plánované a uvědomované.

K fyzickému stavu pachatele. Byl plně invalidní po prodělaném polytraumatu. Prodělal frakturu pánve stydké kosti, zlomeninu patní kosti a vnitřního kotníku, aj.

Rozsudek

Krajský soud v hlavním líčení rozhodl, že je obžalovaný vinen a to na základě zjištěných a prokázaných skutečností. Dceru donutil odsouzený k pohlavnímu styku, způsobem srovnatelným se souloží. Manželku nutil k pohlavnímu styku přes její výslovný nesouhlas, donutil ji násilím k souloží. Dále týral obě, matku i dceru, s důsledkem těžké újmy na zdraví. Těmito skutky spáchal trestný čin znásilnění dle § 241 odst. 1,2,3 písm. a,b, zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 odst. 1,2 písm. c,d, a zločin znásilnění § 185 odst. 1,2 písm. a. trestního zákona. Pachatel byl na základě výroku soudu odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 8 let. Dle § 56 odst. 3 byl zařazen do věznice s ostrahou. Rovněž měl povinnost uhradit škodu vzniklou dceři a matce.

Odsouzený se proti rozsudku odvolal u Vrchního soudu v Praze, které bylo zamítnuto. Námitky pachatele neshledal soud odůvodněnými.

6.5 Zpracování případové studie

1. Interpretace textu – podle předem stanovených kritérií

2. Obsahová analýza znaků a projevů domácího násilí

3. Zjištěné formy páchaného násilí v popsaném případě

1. V tomto bodě bude stručně vyložen průběh a informace k případu, zúčastněným osobám, podle předem stanovených kritérií. Podkladem jsou fakta obsažená v policejním spisu (věk je uváděn přibližný, v době výslechu, jména uvedených osob se neshodují, ani název bydliště).

- **Pachatel** – pohlaví, věk, jeho osobnost na základě psychologického a sexuologického vyšetření, vztah k obětí, charakter páchaného násilí.
- **Oběti** – pohlaví, věk, vztah k pachateli, osobnost na základě psychologického vyšetření.
- **Další členové rodiny**, jejich role a vnímání případu, dle výslechu.
- **Socioekonomický statut rodiny**
- **Kdo sehrál roli oznamovatele, rozhodné události a fakta**, které oběť vedly k oznámení případu.
- **Dopady domácího násilí** na obětech, dle provedeného psychiatrického vyšetření.
- Pro jaký trestný čin bylo sděleno pachateli obvinění, jaký byl ve věci **výrok soudu, včetně uložené sankce**.

Pachatel

Pachatelem byl muž ve věku 46 let. Dle psychiatrického a psychologického vyšetření byl osobností egocentrickou, nezralou, se sklony k asociálnímu chování, se zvýšenou mírou psychopatických rysů. Rovněž byl shledán jako člověk s vyšší mírou agresivity a expanzivity. Projevoval se jako sebejistý (ponižující a zraňující), bezohledný a impulsivní. Jeho vztah k ženám je s patriarchálním a dominujícím přístupem. Netrpěl duševní poruchou, která by snižovala jeho rozpoznávací schopnosti, pachatel věděl, co činí a jednal cílevědomě. Diagnostikována byla smíšená porucha osobnosti (narcistická, asociální a impulsivní). Pachatel nebyl shledán jako sexuální deviant. Dle výslechu pachatel trpěl syndromem vyhoření z práce a situace v rodině. Život často pro něj ztrácel smysl. Znalec toto tvrzení vyvrátil, šlo pouze o laické zhodnocení. Dle vyšetření trpěl podle všeho depresi.

Jeho vztah k nevlastní dceři Pavle (oběti) se postupně měnil, procházel vývojem. Zpočátku se choval otec k dceři majetnický, zakazoval ji kontakty s chlapci i ostatní kamarádské vztahy. Nesměla chodit do společnosti, za kulturou. Kontroloval ji telefony, osobní věci, diáře. Když bylo Pavle 13 let, došlo k prvnímu sexuálnímu aktu, znásilnění. Od té doby se vztah změnil, násilník se choval žárlivě, slovně Pavlu urážel a vyhrožoval jí, že pokud se o celé události kolem intimního vztahu komukoliv zmíní, bude zle. Preferoval ji před ostatními, dával ji kapesné, kupoval oblečení. Když bylo Pavle kolem 18 let, sexuální znásilňování postupně ustalo a nahradilo jej pozorování při převlékání a sprchování.

Jeho vztah k manželce byl zpočátku kladný, dvořil se jí. Bral ji i děti občas do restaurace. Zprvu se jednalo pouze o slovní nadávky. Dle výpovědi Pavly, v té době mohla matka chodit i na nákupy, dostávala peníze. Rozhodnou událostí byla změna bydliště, přestěhování se do rodinného domu. Tam se vztah začal měnit, dostával se do zjevné asymetrie. Poškozená již nebyla rovnocenným partnerem. Nadávky se začaly měnit v urážky a ponižování. Veškeré nákupy a finance byly pod kontrolou násilníka. Byl zamezen přístup k penězům. Ven bylo možné chodit jen v doprovodu násilníka. Došlo k postupnému zpřetrhání sociálních vazeb a blízké rodině. Po narození syna se změnila i situace v intimní sféře, začalo docházet k vynucování si sexu. Pokud se neuskutečnil akt, přišla sankce a to v podobě ponižení. Matka musela stát nahá v ložnici. Násilí eskalovalo, došlo k incidentu v kotelně, ke škrcení. Obešlo se bez vážnější fyzické újmy. Viditelné byly podlitiny na krku a zápěstí.

Oběti

Oběťmi byly ženy, matka a dcera. Věk matky byl 44 let, dceři bylo 20 let.

Vztah matky k pachateli byl zprvu pozitivní. Posléze se začal měnit. Dle výpovědi poškozené se stal panovačný, omezoval jí i děti, byl žárlivý a neumožnil jí, se profesně realizovat. Docházelo zejména k psychickému týrání, v podobě křiku, který probíhal i během noci, několik hodin. Oběť byla též slovně urážena a ponižována. Pachatel se snažil získat nad poškozenou převahu i silou, s cílem ji ovládat a manipulovat s ní. Matka byla nucena k sexuálnímu násilí, pachatel argumentoval, že musí dodržovat tři dny.

Matka byla dle psychologického vyšetření pasivní, závislá a nerozhodná. Trpěla nízkým sebevědomím. Ke vzniklým situacím přistupovala pasivně. Byla neurotická, spíše kontemplativní než pragmatická osobnost. Ve stresových situacích volila strategii úniku a rezignace. Intelkt v pásmu dobrého průměru, nebyla zjištěna závislost na alkoholu.

Vztah dcery k pachateli byl zpočátku dobrý, dvořil se matce a kupoval jim dárky. Jakmile došlo k adopci a přestěhování do bytu v Praze, vztah se začal měnit. Otec, jak ho označovala, byl na ni i sourozence tvrdý a přísný. Zamezoval jim styk s kamarády. Nesměly chodit ven, ze školy museli chodit rovnou domů. Probíhala kontrola osobních věcí, výpisů volání, diářů. Byl zamezen kontakt s nejbližší rodinou. Vztah se pod vlivem opakovaných ataků, křiku, nadávek, ponižování a sexuálního násilí, změnil v negativní. V osmnácti letech se Pavla otcí postavila a byla vnitřně rozhodnuta celou věc oznámit. Načež sexuální zneužívání ustalo a transformovalo se ve voyerství.

Dcera byla dle psychologického vyšetření a provedeného anamnestického rozhovoru shledána jako povaha spíše introvertní, přívětivá, dobrosrdečná, skromná a neprůbojná. Její osobnost byla neurotická, úzkostná, se sníženou sebejistotou a nerozhodností. Chybí pragmatismus, k tomu se pojí pocity vlastní nedostatečnosti, se zvýšenou sebekritičností. Poškozená má snížené emocionální projevy. Strategie zvládání stresu, volí vyhýbání se, pokud je to možné, kontrolu vlastních emocí, nedat na sobě znát své pocity a odklon, udržování se díky studiu a práci. Intelekt má poškozená v pásmu lehce nad průměrem. Neměla žádné pevnější vztahy s vrstevníky, neměla intimní vztah s chlapcem. Jediný vztah měla k matce a mladší sestře.

Další členové rodiny

Mladší dcera (Lenka, 13), mladší bratr (14), nejmladší syn (David, 10).

Lenka popisovala vztah k matce jako velmi pozitivní, dle jejích slov je starostlivá a hodná. Otce popsala jako vznětlivého člověka, který když se umíní, tak není moc milý. O vztahu matky s otcem dodala, že na matku často křičel, obviňoval ji a bil. Na matku byl otec, dle výpovědi Lenky, zlý každý den. Většinou se střetů otce a matky snažila stranit. Hodně času trávila ve svém pokoji, na počítači. U většiny násilných incidentů byla Lenka přítomna i se sourozenci.

O mladším bratru Pavly jsou získané informace pouze zprostředkované ostatními dětmi. Dle výpovědi ho otec zpočátku neměl moc rád, nemohl ho vystát. Prý byl po svém biologickém otci. Byl na něj extrémně přísný. Když donesl špatnou známku ze školy, hrozil mu, že ho vyhodí z baráku. Nutil jej se učit, i když měly ostatní sourozenci prázdniny a volno. Zkoušel ho z učiva a kladl mu těžké otázky, když něco řekl nepřesně, tak na něj křičel. Často s ostatními nemohl obědovat. Otec mu vyhrožoval, že ho vyhodí z baráku a nebude jíst jeho jídlo. Fyzicky ho týral hlady. Později se vztah zlepšil, jezdil s ním na automobilové závody a dovolil mu starat se o auto.

David byl vlastním synem pachatele. O vztahu k matce řekl, že je hodná, menší postavy a že se stará o celý dům a o všechny, že je moc hodná. O svém otci mluvil, že je menší postavy, s delšími vlasy a občas, že byl na něho hodný, ale většinou byl hodně zlý. Někdy Davida i ostatní děti objímal. Jezdil s nimi na „nudné výlety“, kupoval si drahá auta. Když se naštvál, byl na matku hodně zlý a škrtil ji. U všech incidentů byl přítomný. Nadávky a výhrůžky slýchávaly všechny děti. David si všímal i následků po bití a toho jak se snažila Pavla, při tom všem, matku chránit. Rovněž se snažil otci stranit, zejména když byl zlý.

Dle výpovědi Pavly byl David na matce hodně fixovaný. Otec ho nebil a občas ho i rozmazloval, kupoval mu hračky, oblečení a jiné. Všední dny trávil ve svém pokoji a hrál si. Snažil se zapomenout na vše, co často viděl a slyšel.

Socioekonomický statut rodiny

Rodina se nejevila jako sociálně slabá, otec byl sice v plném invalidním důchodu, ale přitom podnikal v oboru dopravy a realit, a protože byla firma psaná na manželku, pobíral i vysokou rentu a peníze z úrazové pojistky. Za vydělané peníze, a v rámci podnikatelské činnosti, si pořizoval auta na leasing (Ranger, Jeep). Nicméně měl problémy se splácením půjček a tak dostával rodinu do problémů. Na dětech i manželce se snažil šetřit. Na oblečení kupoval věci z výprodeje a to jen v nejnútnejších případech. Stravu měly děti ve škole, na svačiny dostávaly jídlo z domova. Občas jezdili všichni na výlety a zájezdy do zahraničí, ale spíše méně často. Okolí se jevila rodina podivínsky, i když se snažil i tuto společenskou část mít násilník pod kontrolou. Doma byl otec tyran, ale navenek měla rodina působit spořádaně. Pachatel se snažil mít všechno a všechny pod kontrolou, proto rodinu postupně zbavil veškerých sociálních vazeb. Zpočátku jezdil na návštěvu jeho bratr a babička manželky. Což po pár letech již nebylo možné. S kým mohl, tak se pohádal. Babičce volala jen matka a nejstarší dcera, většinou tajně, aby se to manžel nedozvěděl. Jezdili sice celá rodina výlety, ale přitom se s nikým nestýkali. Dopravu volili vlastní, obytným vozem. Kroužky děti nenavštěvovaly, kulturně nežily, měly to zakázané. Když ano, tak byli stále pod kontrolou. Matka mohla chodit na pískoviště s nejmladším synem, zřídka však sama, většinou s manželem.

Rozhodné události a oznamovatel případu

Oznamovatelem případu byla nevlastní dcera Pavla. Impulsem byly obavy o zdraví matky, kterou v té době otec pokořoval tím, že ji nechával nahou na zahradě, což bylo velmi ponižující. V jednom z těchto případů došlo k oznámení na policii. Dalším impulsem byly obavy o mladší sestru, která měla v té době 13 let. Měla strach, aby ji otec nezačal stejným způsobem zneužívat. Poslední dobou měl otec o Lenku neobvyklý zájem. Dříve byla na okraji jeho zájmu. Poslední rok spávala mladší sestra s Pavlou v jejím pokoji. V přízemí, v ložnici, před oznámením případu, spal s otcem pouze David, protože to otec vyžadoval, i matka spávala s dětmi nahoře. Rovněž rozhodnou událostí pro oznámení případu byly výlety Pavly s otcem autem k lesu, kde došlo opakovaně ke znásilnění. I když se mu bráni-

la a snažila se utéct, otec ji zadržel a jelikož měl značnou fyzickou převahu, nemohla mu účinně vzdorovat.

Dopady domácího násilí na oběti

Matka, dle vyjádření znalkyně v oboru psychiatrie, v důsledku dlouhodobého, soustavného hrubého jednání, ze strany pachatele, prodělala psychotrauma. Neustálý psychický tlak a ponižování se podepsalo na jejím zdraví. Traumatizaci ještě zvyšovalo ponižování před dětmi a vědomí selhání v roli matky a manželky. Došlo k poškození zdraví s trvalými následky, které snižuje společenské uplatnění. Byla diagnostikována těžká posttraumatická porucha s psychosomatickou symptomatikou.

Dcera Pavla, díky permanentnímu traumatickému působení ze strany otce, doposud nena-
vázala intimní vztah s mužem, a ani si nevytvořila blízké vztahy s vrstevníky. Přítomnost traumatu má vliv na současné reakce na podněty, stále se vrací k minulým prožitkům. Snaží se mít své reagování pod kontrolou. Chybí pragmatismus, k tomu se pojí pocity vlastní nedostatečnosti a zvýšené sebekritičnosti. Obtížně projevuje své emoce. Objektivně psychiatricky byla diagnostikována těžká posttraumatická porucha, hyperkompenzačně zvládaná. Pachatelovo dlouhodobé a záměrné traumatické působení na poškozenou způsobilo těžkou újmu na zdraví s trvalými následky. Psychotrauma bude ztěžovat a ovlivňovat její ženskou roli i roli matky.

Konečné rozhodnutí soudu

V době výslechu byl otec stíhán vazebně pro trestný čin znásilnění a z týrání osoby žijící ve společném obydlí. Krajský soud v hlavním líčení rozhodl, že je obžalovaný vinen a to na základě zjištěných a prokázaných skutečností. Dceru donutil odsouzený k pohlavnímu styku, způsobem srovnatelným se souloží. Manželku nutil k pohlavnímu styku přes její výslovný nesouhlas, donutil ji násilím k souloží. Dále týral obě, matku i dceru, s důsledkem těžké újmy na zdraví. Těmito skutky spáchal trestný čin znásilnění dle § 241 odst. 1,2,3 písm. a,b, zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 odst. 1,2 písm. c,d, a zločin znásilnění § 185 odst. 1,2 písm. a. trestního zákona. Pachatel byl na základě výroku soudu odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 8 let. Dle § 56 odst. 3 byl zařazen do věz-nice s ostrahou. Rovněž měl povinnost uhradit škodu vzniklou dceři a matce.

Odsouzený se proti rozsudku odvolal u Vrchního soudu v Praze, které bylo zamítnuto. Námitky pachatele neshledal soud odůvodněnými.

2. V tomto bodě byly v textu vyhledány charakteristické znaky domácího násilí, podle kterých bylo možné identifikovat případ jako domácí násilí. Komparace znaků a jejich výskytu v popsaném případě.
- **Intimní charakter vztahů, blízké vztahy.** V tomto případě se jednalo o manžele, došlo k adopci dětí a narození vlastního potomka.
 - **Společné bydlení.** Již od počátku bydleli všichni členové rodiny společně. Nebylo možné toto bydlení opustit.
 - **Společná propojenost.** Pachatel násilí a matka oběti zplodili potomka, podíleli se na společné výchově všech dětí. Veškeré peníze chodily na jeden účet. Za peníze matky oběti se postavil rodinný dům. Firma, kterou násilník provozoval a fakticky řídil, byla na živnostenský list matky.
 - **Nerovnoměrnost postavení aktérů ve vztahu.** Násilník se snažil mít všechny a všechno pod kontrolou. Vynucoval si poslušnost a podřízenost křikem a silou. Manipuloval s matkou i dětmi. Snažil se všechny členy rodiny degradovat a ponížít neustálými nadávkami. Docházelo k psychickému týrání. Nerovnoměrnost postavení byla systematicky vytvářena pachatelem. Pachatel měl přístup a fakticky rozhodoval o veškerém příjmu rodiny a jeho přerozdělování. Manželka byla držena v domácnosti, bylo jí znemožněno se realizovat v zaměstnání, sám ovšem násilník podnikal. Živnost měl na manželku, čímž ji držel neustále v šachu. Opakující se slovní agrese, provázená narážkami a fyzickým napadáním měla za důsledek rezignaci matky a přechod do bezmoci.
 - **Dlouhodobost.** Domácí násilí a sexuální zneužívání trvalo přibližně osm let. Přičemž docházelo k eskalaci násilí.
 - **Opakující se akty.** V tomto případě docházelo k fyzickým a psychickým atakům na matku, provázeném vynucováním si sexu. Ataky probíhaly v cyklech. Stříдалo se období relativního klidu a opakovaných útoků, které trvaly často i několik hodin a odehrávali se většinou v nočních hodinách (křik, nadávky, týrání, násilí). Nezletilou dceru chodil navštěvovat otec pravidelně každý druhý den, po dobu pěti let, až do její zletilosti. Poté se uspokojoval pohledem na její nahé tělo.
 - **Stupňující se agrese.** Psychické a fyzické násilí se prohlubovalo. Vyústilo k závažnému útoku na život matky, docházelo ke škrcení a k psychickému teroru. Pa-

chatel násilí vyháněl manželku nahou na zahradu, čímž ji zostuzoval, a ponižoval. Postupně přestala tlaku vzdorovat, rezignovala a dostala se do stavu bezmoci.

- **Skrytost.** V domácím prostředí byl otec oběti tyran a násilník. Svě oběti držel většinou doma. Navenek musela rodina vypadat spokojeně a spořádaně. Výlety a dovolené se odehrávaly pouze v rodinném kruhu. O každém kroku rozhodoval otec. Jezdilo se obytným nebo terénním automobilem. Tento charakter dopravy se stal prostředkem manipulace a ovládnutí všech členů rodiny.
3. V tomto bodě jsou uvedeny formy páchaného násilí v popsáném případě.
- **Psychické násilí.** Cílem *slovních útoků* otce, neustálého křiku na matku a děti bylo zastrašit je, ovládat, ponižovat, zdepat. Výrazným prvkem bylo v tomto případě *vydírání*. Vydírání rozvodem, zbavením svéprávnosti matky a oddělením od dítěte, vytvořenými dluhy v rámci podnikatelské činnosti a podobně. Tvrdší podobou bylo *zastašování*, konkrétně zabitím. Dalším prvkem byla *žárlivost*. Otec slovně napadal matku i dceru při zjištění jakéhokoliv kontaktu s kamarády. Dceru častoval nadávkami, že je děvka. Při pozdravu matky se sousedem, bylo důrazně naznačeno, že je koketa. Docházelo též k psychickému teroru v podobě *ponížení*, kdy byla manželka donucena k tomu, aby stála nahá v ložnici. Důvodem bylo odepření soulože, neposlušnost.
 - **Sociální násilí.** Uvedeno odděleně, od psychického násilí, pro lepší pochopení. Násilná osoba znemožňovala všem členům rodiny zdržovat se mimo prostředí domova. Dětem bylo znemožněno navštěvovat kulturní zařízení, chodit do kroužků, provozovat své záliby. Pokud již došlo k vytržení z domácího vězení, tak většinou pouze za doprovodu otce. Matka se starala o domácnost a malé dítě nebo byla „zaměstnána“ v manželově firmě. Veškeré nákupy jídla, hygienických potřeb, oblečení, školních pomůcek, prováděl manžel. Také docházelo k izolaci od okolního světa, od rodiny, od známých a to kontrolou telefonátů, prohledáváním osobních věcí jak dcery, tak i matky.
 - **Ekonomické násilí.** Všichni členové rodiny byli závislí na otci. Ten měl veškeré finanční prostředky pod kontrolou. Všechny příjmy rodiny byly zasílány pouze na jediný účet. Pokud již dal dětem nebo manželce jakékoliv peníze, požadoval vyúčtování. Na oblečení se kupovaly jen nejnnutnější věci a také nejlevnější. Sám pachatel násilí si ovšem pořizoval drahá auta. Manželce bylo odepřeno realizovat se mimo prostředí domova. Zaměstnání si nesměla hledat, protože byla, dle slov násilníka, neschopná

a vše potřebné zajistí on. Pachatel si rovněž bral půjčky, které obtížně splácel a tak zadlužoval nejen sebe, ale i rodinu.

- **Fyzické násilí.** Fyzické útoky byly identifikovány jako škrčení a lámání rukou, po kterých zůstávaly na těle matky i dcery krvavé podlitiny. Pachatel často své oběti bil do vlasové části hlavy, aby bylo rány obtížné identifikovat, rval jim vlasy, tloukl jimi hlavou o zeď. Nevlastního syna trápil hlady, poté co mu zamezoval poobědvat společně s rodinou.
- **Sexuální násilí.** V tomto případě se jednalo o sexuální zneužívání nezletilé dívky a vynucování si sexu na matce. U dívky zpočátku „nechtěné“ doteky v intimních partiích, posléze pravidelná soulož a vynucování si sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby.

ZÁVĚR

Domácí násilí je záležitost, která se zdánlivě dotýká jen určité skupiny jednotlivců, jež se rozhodli sdílet společnou domácnost, osud či životní dráhu. Původním záměrem bylo, být si na blízku a v intimitě daného prostředí, vzájemně sdílet radost, smutek, řešit každodenní záležitosti a podporovat se. Tento společný úmysl, který byl vyřčen ať už nahlas či jen mlčky, byť byl upřímný, nezřídka končí jinak, než jsme si představovali. V horším případě tak vzniká rodina, ve které se méně komunikuje, často se řeší spory a někdy dochází i k násilí. Příčin problematického fungování rodiny může být celá řada. Často však bývá za viníka označován rodič, který by měl být svým přístupem k životu, svým chování, návyky, vzorem pro dítě. V dítěti se tak v průběhu jeho vývoje budují vzorce naučeného reagování na vznikající podněty. Nedůsledná výchova, řešení sporů v přítomnosti dítěte, zahrnování dítěte jako účastníka sporu, přenášení odpovědnosti za vzniklou situaci na dítě, to jsou situace, které by se neměly dít. Vzniká tak koloběh opakovaných chyb, který se přenáší z pokolení na pokolení. To, co rodiče naučí své děti, se poté přenáší do dalších výchovných přehmatů, nezodpovědností, agrese, kdy se z dětí stávají rodiče a vychovatelé svých vlastních dětí. Známy je výrok, že násilí plodí násilí. V tomto duchu průzkumy ukazují, že dochází k nárůstu agresivity u dětí, jak ve školách, tak ve školkách. Převládá názor, že za těmito tendencemi stojí výchova v rodině a pedagogické působení.

Agresivita je problémem dnešní doby, jedná se o důsledek pracovního přetížení, zvyšujících se nároků, které jsou kladeny na rodiče, zaměstnance, pedagogy či pomáhající pracovníky. Zejména muži ventilují napětí a stres silou, křikem či znásilněním. Loňská statistika týraných a zneužívaných dětí není nikterak pozitivní. 28 dětí bylo utýráno k smrti a asi 750 jich bylo obětí sexuálního zneužívání. Vzhledem k jisté latenci domácího násilí se jedná, velmi pravděpodobně, jen o menší část, která vyšla najevo. Případů, kdy je domácí násilí či sexuální zneužívání odhaleno, je poměrně malé procento. Většinou přicházejí podněty ze školského prostředí a to víceméně nahodile. I když od počátku milénia již proběhla řada kampaní proti domácímu násilí, které měly zvýšit povědomí veřejnosti o tomto fenoménu, stále to nestačí. Smutné evropské prvenství drží Česká republika, i pokud jde o sebevraždy dětí, ročně spáchá sebevraždu okolo 45 dětí. U většiny případů stojí za sebevraždou dítěte neutěšená rodinná situace. Zde by měl účinně situaci řešit orgán sociálně právní ochrany dětí, který by měl zavčas ohrožené děti z rizikového prostředí odebírat. Důležitá je rovněž pomoc okolí, příbuzných, známých, kteří se o týrání dětí dozví a mají možnost celou záležitost oznámit policii nebo OSPOD.

V současnosti se chystá projekt SOS dětský vesniček, který má apelovat zejména na nevyšímavost lidí. Trestní zákoník jasně hovoří o tom, že v případě neoznámení případu týrání svěřené osoby žijící ve společném obydlí je toto chování považováno za trestný čin, za který může být udělen trest odnětí svobody až na 3 roky. Málokdo o této skutečnosti ví, a proto je třeba v tomto směru další osvěta.

Problémem se rovněž stává náhradní rodinná péče. V souvislosti s novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí, podle které se má být rodinná péče upřednostňována před ústavní péčí a Klokánky, dochází k tomu, že sociální pracovníce děti z velmi rizikových rodin neodebírají a ty se potom dostávají do Klokánek a ústavů v bídějším stavu. Rovněž tato novela připravila Klokánky o miliony korun a ty stojí nyní před krachem. Důvodem snižování dotací ze strany státu je celoevropský trend snižovat počty dětí v ústavních zařízeních. Toto mohou zařízení částečně kompenzovat formou veřejných sbírek. Dalším problémem je pěstounská péče, stát sice finančně podporuje pěstouny, ale je jich stále nedostatek. Tato skutečnost vyburcovala stát k tomu, aby spustil kampaň – právo na dětství, jejichž podstatou je hledání nových rodin pro děti, které nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině. Do kampaně se zapojují i odborní pracovníci krajských úřadů, kteří provádějí osvětu pracovníkům úřadů práce, na úseku zaměstnanosti, kteří dávají informace o možnostech pracovního uplatnění pěstounů.

Škála pomoci dětem jako obětem násilí je v dnešní době široká. Na základě zákona o sociálních službách jsou provozovány krizové linky bezpečí, azylové domy pro matky s dětmi s utajovanou adresou, intervenční centra apod. Problémem ovšem mohou být v současnosti peníze na provoz těchto zařízení. Města snižují přísun finančních prostředků na provoz těchto služeb. Řešením mohou být dotace Ministerstva práce a sociálních věcí a peníze z individuálních projektů, financovaných z evropských dotací. Došlo k úpravě legislativního rámce řady zákonů. Novelou prošel například zákon o sociálně právní ochraně dětí, který nově ukládá povinnost obecním úřadům, aby zpracovávaly individuální plán ochrany dítěte. Tento plán by měl pomoci rodinám, v krizi, přijmout opatření a časový plán nápravy rodinných poměrů, buď za podpory rodičů či osob odpovědných za výchovu, nebo jiných odborníků, kteří mají kompetenci k nápravě stavu v rodině. Cílem zpracování individuálního plánu ochrany dítěte je kontrola rodinné situace a zamezení umístění dětí do zařízení náhradní rodinné výchovy.

Sociální pedagog může napomoci v rámci preventivního či profylaktického působení, a to důkladnou osvětou, průnikem do školského i mimoškolského prostředí, kde působí buď

jako vychovatel či asistent pedagoga a může tak výchovně působit na dítě, na jeho chování, vštěpovat mu morální pravidla, pravidla slušného chování, zdravé komunikace a to jak přímo - intencionálně, tak i nepřímo - funkcionálně, jako vzor.

České školství v současné době řeší závažné problémy, které se týkají problematické kázně ve školách, vzrůstající agresivity, šikany a výskytu některých závislostí. Příčinu je možné shledávat v tom, že se dnes škola profiluje výrazně jako vzdělávací instituce a do pozadí se dostává výchovná funkce školy. Pedagogické fakulty, zaměřené na učitelství, produkují vysoce specializované odborníky v oboru či předmětu, ovšem chybí kompetence sociálně či speciálně pedagogické. Sociální pedagog, vzhledem k získaným kompetencím, které získává v průběhu teoretické i praktické přípravy, by jistě našel uplatnění jako učitel sociální výchovy či sociální edukace, v roli výchovného poradce nebo poradce pro prevenci, ve školně právním poradenství, apod. K tomuto účelu by ovšem bylo třeba zahrnutí profese sociálního pedagoga do zákona o pedagogických pracovnících, který by umožnil doprofilování stávajících studijních programů v oboru Sociální pedagogika. Legitimizace v této podobě by pak přispěla k vytvoření efektivního týmu profesionálů ve školství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ANDRŠOVÁ, Alena. Psychologie a komunikace pro záchranáře v praxi. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 128 s. ISBN 978-80-247-4119-2
- BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3.vydání, Bratislava: Public promotion, s.r.o, 2008, 249 s. ISBN 978-80-9699-0-3
- BEDNÁŘOVÁ Zdeňka a kol. DOMÁCÍ NÁSILÍ. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Acorus, Praha 2009, 92 s. ISBN 9788025454220
- BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny. 1. vyd. ANAG, 2013, 376 s. ISBN 978-80-7263-819-2
- BYČKOV, Jiří. Terapie obětí domácího násilí: zaměřte se na řešení. Psychologie 2013, roč. 19, č. 11, Praha: Portál, 2013, 64 s. ISSN 1212-9607
- CONWAY, Helen, L. Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zák. č. 135/2006 Sb. Platným od 1. 1. 2007. Praha: Albatros, 2007, 158 s. ISBN 9788000015507.
- ČERMÁK, Ivo. Lidská agrese a její souvislosti. 1.vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999, 204 s. ISBN 80-902614-1-8 (brož).
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada Publishing 2008, 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8
- Diakonie ČCE [online]. Program pro násilné osoby. VIZUS.CZ, s.r.o., © 2014 [cit.2014-02-09]. Dostupné z: <http://helpdesk.diakonie.cz/vyhledavani-v-adresari/?s=program-pro-nasilne-osoby-pachatele-domaciho-nasili-a-osoby-ktere-jsou-agresivni-ve-vztazich>
- DOMÁCÍNÁSILÍ.CZ [online]. Kampaň Bílá stužka- muži proti násilí na ženách a dětech. Bílý kruh bezpečí, © 2013 [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/prevence/kampan-bila-stuzka-muzi-proti-nasili-na-zenach-a-detch/>
- DOMÁCÍNÁSILÍ.CZ [online]. Kampaň Bílá stužka- muži proti násilí na ženách a dětech. Bílý kruh bezpečí, © 2013 [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/prevence/kampan-bila-stuzka-muzi-proti-nasili-na-zenach-a-detch/>
- DOMÁCÍNÁSILÍ.CZ [online]. Primární prevence násilí mezi partnery. Bílý kruh bezpečí, © 2013 [cit.2014-01-26]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/prevence/primarni-prevence-nasili-mezi-partnery/>

DOMÁCÍ NÁSILÍ.CZ [online]. Domácí násilí v agendě OSPOD. Bílý kruh bezpečí, © 2013 [cit.2014-01-26]. Dostupné z: <http://domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/manual%20OSPOD.pdf>

DUNOVSKÝ, Jiří, DYTRYCH, Zdeněk, MATĚJČEK, Zdeněk, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing, 1995, 245 s. ISBN 80-7169-192-5.

FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ [online]. O týrání. Oznamovací povinnost. FOD KLOKÁNEK, © 2014. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/tyrani.htm>

GJURIČOVÁ, Šárka, KUBIČKA, Jiří. Rodinná terapie. Systematické a narativní přístupy. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s, 2009, 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7

HUBINKOVÁ, Zuzana a kol. Psychologie a sociologie ekonomického chování. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 280 s. ISBN 978-0-247-1593-3

INTERDISCIPLINÁRNÍ TÝM BRNO [online]. Víím o domácím násilí v okolí, co dělat. IDT Brno, © 2009-2014. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/jak-mohu-pomoci>

KEJDOVÁ, Miroslava; VAŇKOVÁ, Zdeňka. Právo a sociální politika. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, 186 s.

KOORDONA -koalice organizací proti domácímu násilí. Dopady domácího násilí na děti a právní úpravy. Sdružení Koordona, © 2007 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z: <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/legislativa/12-dopady-domaciho-nasili-na-deti-a-pravni-upravy.html>.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra a kol. Člověk - prostředí - výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2

KRIEGELOVÁ, Marie. Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci. Praha: Grada Publishing 2008, 176 s. ISBN 978-80-247-2333-4.

KUBÁLKOVÁ, Petra; ČÁSLAVSKÁ, Wennerholm, Tereza a kol. Ženy a česká společnost. Praha: Otevřená společnost o.p.s. - Centrum ProEquality, 2010, 156 s. ISBN 978-80-87110-19-5

KURY, Helmut; OBERGFELL-FUCHS, Joachim. Crime prevention: New Approaches. Mainz: Weisser Ring, 2003, 492 s. ISBN 978-39-807-6243-4

LOVAŠ, Ladislav. Agresia a násilie. Bratislava: Ikar – Pegas, 2010, 200 s. ISBN: 978-80-551-1752-2

MATĚJČEK, Zdeněk; BUBLEOVÁ, Věduna; KOVAŘÍK, Jiří. Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace. Praha: Psychiatrické centrum, 1997, 70 s. ISBN 80-85121-89-1.

MARKOVÁ, Eva; VENGLÁŘOVÁ, Martina; BABIAKOVÁ, Míra a kol. Psychiatrická ošetrovatelská péče. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006, 352 s. ISBN 80-247-1151-6

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, 304 s. ISBN 978-80-247-4580-0.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ [online]. Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. MPSV, © 2013 [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12159>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. HOŠKOVÁ, Alžběta. Dotační program: Rodina a ochrana práv dětí pro rok 2013. [cit. 2014-02-14]. [dokument ve formátu pdf]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/google-search.asp?cref=http%3A%2F%2Fwww.kr-vysoci-na.cz%2Fvismo5%2Fcse.xml&cof=FORID%3A9&q=Rodi-na+a+ochrana+pr%C3%A1v+d%C4%9Bt%C3%AD+pro+rok+2013>

MINISTERSTVO VNITRA ČR [online]. Specifické programy prevence kriminality. Ministerstvo vnitra ČR, © 2010 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

NADACE NAŠE DÍTĚ [online]. Granty udělené v roce 2013. Czechia, © 2014. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: http://www.nasedite.cz/cs/projekty/granty_nif/granty_udelene_v_roce_2013

NOVÁK, Tomáš; DVOŘÁČKOVÁ Blanka. Vztah otce a dcery. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, 128 s. ISBN 978-80-247-2078-4

PRAHA.EU - portál hl. m. Prahy [online]. Prevence kriminality. Magistrát hlavního města Prahy, © 2007 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/

PSYCHOTERAPIE.UNAS.CZ [online]. Rodinná terapie. Mgr. Zuzana Těšínská © 2014. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://rodinna-terapie.kvalitne.cz/psychoterapie/>

ŘÍČAN, Pavel; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Dětská klinická psychologie*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s, 1995, 400 s. ISBN 80-7169-169-2 29

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001, 173 s. ISBN 80-7178-559-8

SULLEROT, Evelyne. *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, 1998, 61 s. ISBN 80-7184-647-3

ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2

SOS DĚTSKÉ VESNÍČKY [online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/nase-cinnost/sos-detske-vesnicky/>

STOP NÁSILÍ.CZ [online]. *Domácí násilí pro pedagogy a výchovné poradce ZŠ*. Stop nasili.cz, © 2007 [cit.2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/jak-podporit-dite.html>

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 195 s. ISBN 978-80-247-2624-3

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2004, 200 s. ISBN 978-80-247-0586-9

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krize psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004, 132 s. ISBN 978-80-247-6187-9

ŠTEFAN Jiří, MACH Jan. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, 254 s. ISBN 978-80-247-0931-4

VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: Definice – popis – následky*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2004, 116 s. ISBN 978-80-247-0814-0

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem k 1.8.2011*, 1. vydání. Olomouc: ANAG, s.r.o., 2011, 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8

VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 128 s. ISBN 978-80-247-2054-8

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY [online]. *Vláda schválila Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. Vláda ČR, © 2009-2013 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z:<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014-83245/>

VOŇKOVÁ, Jiřina. Vaše právo! Právní pomoc ženám, obětem domácího násilí. Praha: ProFem, 7.vyd., 2012, 94 s. ISBN 978-80-904564-0-2

VOŇKOVÁ, Jiřina; HUŇKOVÁ, Markéta a kol. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 1.vyd. Praha: ProFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

WAGNEROVÁ, Irena a kol. Psychologie práce a organizace. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 160 s. ISBN 978-80-247-3701-0

WEIS, Petr a kol. Sexuální zneužívání dětí. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 264 s. ISBN 978-80-247-6372-9

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AIDS	Syndrom získaného selhání imunity (Acquired Immune Deficiency Syndrome)
BKB	Bílý kruh bezpečí
CAN	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (child abuse and neglect)
CSA	Sexuální zneužití dítěte (Child sexual abuse)
ČR	Česká republika
DKC	Dětská krizová centra
FOD	Fond ohrožených dětí
KOORDONA	Koalice organizací proti domácímu násilí
LOM	Liga otevřených mužů
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	náhradní rodinná péče
PČR	Policie České republiky
OSN	Organizace spojených národů
OSŘ	občanský soudní řád
OSPOD	orgán sociálně právní ochrany dětí
SPOD	sociálně právní ochrana dětí
ÚMČ	úřad městské části

SEZNAM PŘÍLOH

P I DOTAZNÍK – ROZHOVOR – SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK – ÚMČ PRAHA 5

P II DOTAZNÍK – ROZHOVOR – KRIMINALISTA – KRAJSKÉ ŘEDITELSTVÍ
POLICIE STŘEDOČESKÉHO KRAJE

P III POUČENÍ O MLČENLIVOSTI – POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

PŘÍLOHA: P I: DOTAZNÍK K DP SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK UMČ PRAHA 5

1. Můžete mi říci, co je jádrem Vaší práce jako vedoucí a jádrem práce vašeho oddělení?
2. Jak dlouho působíte v této oblasti?
3. Jaké případy nejčastěji řešíte?
4. Jaké spatřujete nejčastější nedostatky při výchově dítěte?
5. Co mi můžete sdělit o dětech jako obětech sporů mezi rodiči?
6. Jak se tyto spory odráží v chování dítěte, jeho prospěchu, vztahu k ostatním lidem?
7. V čem spatřujete rezervy, co se týče zákonných norem a spolupráce s dalšími institucemi?
8. Jak funguje, nebo naopak nefunguje tato spolupráce?
9. Setkáváte se i s dětmi jako oběťmi násilí? V jakém smyslu bývá nejčastěji dítě obětí?
10. Jaké služby, pomoc poskytujete problémovým rodinám či obětem domácího násilí?
11. Jak často bývají rodiče zbaveni rodičovských práv a děti předány k osvojení do náhradní rodiny?
12. Jaký máte názor na střídavou výchovu, myslíte, že se tím redukuje násilí na dětech? Jaký to má dopad na dítě?
13. Jaké bývají nejčastěji příčiny domácího násilí?
14. Jakým způsobem se dozvídáte o domácím násilí v rodině, na čí podnět nejčastěji?
15. Setkáváte se v praxi i se sexuálním zneužíváním dětí?
16. Končí někdy hlášené případy trestním stíháním? Nebo u přestupkové komise?
17. Kde se nejčastěji setkáváte s násilím na dětech, jsou to spíše rodiny sociálně slabé, s nižší úrovní vzdělání, nebo jde násilí napříč všemi sociálními skupinami?
18. OSPOD eviduje počty týraných a zneužívaných dětí, máte k dispozici nejnovější statistiky, nebo kde je možné nahlédnutí do této statistiky?
19. Spolupracujete rovněž s kurátory pro mládež a v jaké souvislosti?
20. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, jaké to jsou zařízení a v jakých případech jich využíváte?

PŘÍLOHA: P II: DOTAZNÍK K DP KRIMINALISTA – KRAJSKÉ ŘE- DITESTVÍ POLICIE STŘEDOČESKÉHO KRAJE

1. Můžete se mi krátce představit?
2. Můžete mi říci, co je jádrem vaší práce a jádrem činnosti vašeho útvaru?
3. Jaké případy nejčastěji řešíte?
4. V jakých případech se setkáváte s dětmi jako oběťmi domácího násilí?
5. S jakými formami násilí na dětech se nejčastěji při své činnosti setkáváte?
6. Můžete mi sdělit, jaké jsou nejčastější příčiny domácího násilí na dětech?
7. Kdo bývá nejčastěji pachatelem takového násilí? Evidujete profil pachatele domácího násilí?
8. Na čí podnět se nejčastěji dozvídáte o případech domácího násilí na dětech? (sousedí, dětská krizová centra, lékaři atp.)
9. S jakými organizacemi a institucemi nejčastěji spolupracujete?
10. Jak funguje, nebo naopak nefunguje tato spolupráce?
11. Spolupracujete rovněž s kurátory pro mládež a v jaké souvislosti?
12. Setkáváte se v praxi i se sexuálním zneužíváním dětí?
13. Končí někdy hlášené případy trestním stíháním?
14. Jakou pomoc poskytujete obětem domácího násilí?
15. Sestavujete s obětí násilí bezpečnostní plán?
16. Spolupracujete rovněž při své činnosti se zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v jakých případech?
17. Eviduje počty týraných a zneužívaných dětí, jsou veřejně přístupné statistiky těchto dětí?
18. Můžete mi říci něco o metodice výslechu ohrožených dětí?
19. Myslíte si, že se celkově ochrana dítěte před domácím násilím zlepšuje? (zákony, spolupráce, snížení latence násilí apod.)

PŘÍLOHA P III: POUČENÍ O MLČENLIVOSTI PČR

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
Služba kriminální policie a vyšetřování
Odbor obecné kriminality
Na Baních 1535, 156 00 Praha 5 Zbraslav

Č. j. KRPS-8691č-2/ČJ-2014-010072

Praha 5 Zbraslav
14. března 2014
Počet stran: 1

POUČENÍ O MLČENLIVOSTI

Na základě žádosti o umožnění odborné konzultace a přístupu k nastudování výsledků a odborných posudků z oborů psychologie a psychiatrie ve spisu KRPS-36735/TČ-2011-010071 byl:

Marcel VARAĎA, nar. 25.8.1976, bytem Spáčilova 3461/13, Kroměříž

p o u č e n ve smyslu ust. § 115 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR ve znění pozdějších předpisů a dle ust. § 8b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů o povinnosti zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, se kterými se s vykonanou konzultací seznámí.

Marcel Varaďa

Poučení provedl:

kpt. Bc. Jindřiška Cestrová
vrchní komisař